

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

ANVISNING
20.12.2018

1/75
TEM/2414/03.01.04/2018

ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIETS ANVISNING OM ARBETS- OCH NÄRINGSBYRÅNS UPPGIFTER I GENOMFÖRANDET AV SYSTEMET MED UTKOMSTSKYDD FÖR ARBETSLÖSA

Denna anvisning gäller fr.o.m. 1.1.2019 tills vidare. Genom denna anvisning upphävs arbets- och näringsministeriets anvisning av den 21.12.2017 om arbets- och näringsbyråns uppgifter i genomförandet av systemet med utkomstskydd för arbetslösa (TEM/2390/03.01.04/2017).

Innehåll

1 ALLMÄNNA ARBETSKRAFTSPOLITISKA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ARBETS- LÖSHETSFÖRMÅN	5
1.1 Sökande av heltidsarbete och rätt till arbetslöshetsförmån	5
1.2 Permittering och orsak som jämföras med permittering	5
1.2.1 Permittering	5
1.2.2 Orsak som jämföras med permittering	6
1.3 Rätt till arbetslöshetsförmån för dem som inte är finska medborgare	7
1.4 Utlandsresa	7
1.5 Arbetssökandes rätt att ha semester	8
1.6 Frivillig- och talkoarbete	8
2 ARBETSKRAFTSPOLITISKA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR FÖRETAGARES AR- BETSLÖSHETSFÖRMÅN	12
2.1 Allmänt	12
2.2 Att betraktas som företagare med stöd av lagen om pension för företagare eller lagen om pension för lantbruksföretagare	12
2.3 Delägare i företag (tillämpas t.o.m. 30.6.2019)	15
2.3 Delägare i företag (tillämpas fr.o.m. 1.7.2019)	16
2.4 Sysselsättning i företagsverksamhet på heltid och som bisyssla	18
2.4.1 Företagsverksamhet som pågår högst två veckor	19
2.5 Inledande av företagsverksamhet	20
2.6 Upphörande med arbete i företag	20
2.6.1 Varaktig och väsentlig nedsättning av personens arbetsförmåga	21
2.6.2 Företagare som kan jämföras med löntagare	21
2.6.3 Säsongbetonad företagsverksamhet	22
2.7 Företagares familjemedlemmars upphörande med arbete	23
2.7.1 Sporadisk sysselsättning	23
2.7.2 Arbete i ett familjeföretag som en del av sysselsättningsfrämjande service	23
2.7.3 Permittering och orsak som kan jämföras med permittering	23
2.7.4 Arbetet har upphört på grund av att produktionsinriktningen ändrats eller av någon motsvarande orsak	24
2.7.5 Varaktig försämring av förutsättningarna för företagsverksamhet	24
2.8 Upphörande med företagsverksamhet	25
2.8.1 Konkurs	25
2.8.2 Likvidation (endast aktiebolag och andelslag)	25
2.8.3 Agerande som likvidator för ett företag som försatts i konkurs eller likvidation	26
2.8.4 Bolagsmäns avtal om upplösning av bolag (annat bolag än aktiebolag)	26
2.8.5 Upphörande med produktionsverksamheten och den ekonomiska verksamheten	26
2.8.6 När enskilda näringsidkare upphör med företagsverksamhet	27

2.9 Andelslag och andra företag och sammanslutningar som har hand om marknadsföring, fakturering och andra motsvarande uppgifter	27
3 STUDIERS INVERKAN PÅ RÄTTEN ATT FÅ ARBETSLÖSHETSFÖRMÅN	29
3.1 Inledning av studier	29
3.2 Gymnasiestudier	29
3.3 Studier enligt lagen om yrkesutbildning	30
3.4 Högskolestudier som leder till examen	30
3.4.1 Universitetsstudier	31
3.4.2 Yrkeshögskolestudier	31
3.5 Studier som betraktas som heltidsstudier utifrån sin omfattning	32
3.6 Kortvariga studiers inverkan på rätten att få arbetslöshetsförmåner	32
3.7 Utbildning som arbetsgivaren erbjuder	33
3.8 Studier som betraktas som deltidstudier på basis av arbetshistoria eller företagsverksamhet	34
3.9 Utbildning indelad i perioder	34
3.10 Studiers upphörande	34
3.10.1 Utexaminering	35
3.10.2 Att avgå från läroinrättning eller att avstå från studierätt vid universitet	35
3.10.3 Förlust eller indragning av studierätten	36
3.10.4 Förvärvande av yrkeskompetens	37
3.10.5 Upphörande av arbetskraftsutbildning	37
3.10.6 Avslutande av utbildning som avläggs genom yrkesprov	37
3.10.7 Bevisligt avbrott i studierna	37
3.10.8 Upphörande med gymnasiestudier	38
3.11 Läroavtal vid yrkesutbildning	40
3.11.1 Permittering av en person i läroavtalsutbildning och orsak som jämföras med permittering	40
3.11.2 Tillfälligt avbrott i läroavtal	41
3.11.3 Hävande av läroavtal	41
4 UNGA PERSONER UNDER 25 ÅR SOM SAKNAR UTBILDNING	43
4.1 Skyldighet att söka studieplats	43
4.2 Underlåtande att söka studieplats	44
4.3 Vägran att delta i utbildning	44
4.4 Avbrytande av utbildningen	45
4.5 Åtgärder i stället för skyldigheten att söka till en utbildning	45
4.6 Giltig orsak att underlåta att söka studieplats eller vägra att delta i utbildning	46
4.7 Eventuellt senare klandervärt förfarande och återfående av rätten till arbetslöshetsförmån	47
4.8 Personer under 17 år	47
4.9 En 17-årig sökande av arbetsmarknadsstöd	47
5 PÅFÖLJDSSYSTEMET FÖR UTKOMSTSKYDD FÖR ARBETSLÖSA	49
5.1 Utredande av eventuellt arbetskraftspolitiskt klandervärt förfarande av arbetssökanden och givande av arbetskraftspolitiskt utlåtande	49
5.2 Att lämna arbetet och att bli uppsagd	50

5.3 Bestridande av uppsägning eller hävning av arbetsavtal	55
5.4 Avstängning från tjänsteutövning	56
5.5 Vägran att ta emot arbete	57
5.6 Skydd för yrkesskicklighet	60
5.7 Uteblivande från ett möte där en sysselsättningsplan utarbetas	62
5.8 Vägran att utarbeta sysselsättningsplan	63
5.9 Försummelse att fullfölja sysselsättningsplan	64
5.10 Vägran att delta i sysselsättningsfrämjande service och avbrytande av servicen	66
5.11 Upprepade förfaranden som är arbetskraftspolitiskt klandervärda	68
6 ARBETSLÖSHETSFÖRMÅNER SOM BETALAS UNDER TIDEN FÖR SYSSELSÄTTNINGSFRÄMJANDE SERVICE	71
6.1 Att i planen avtala om deltagande i servicen	71
6.2 Att påbörja sysselsättningsfrämjande service	71
6.3 Tillämpning av 2 och 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa samt händelser under tiden för sysselsättningsfrämjande service	72
6.4 Avslutande av sysselsättningsfrämjande service	73
6.5 Frånvaro från sysselsättningsfrämjande service	73
7 JOBBSÖKNING I ETT ANNAT EU- ELLER EES-LAND	74

1 ALLMÄNNA ARBETSKRAFTSPOLITISKA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ARBETSLÖSHETSFÖRMÅN

1.1 Sökande av heltidsarbete och rätt till arbetslöshetsförmån

Berättigade till arbetslöshetsförmåner är arbetslösa arbetssökande som söker heltidsarbete. En arbetssökande anses söka heltidsarbete, om syftet med jobsökningen och en eventuell sysselsättningsplan är sysselsättning i heltidsarbete. Arbetssökande som får invalidpension i form av del-pension behöver inte söka heltidsarbete, utan det räcker att de söker deltidsarbete som motsvarar arbetsförmågan.

Om en arbetssökande meddelar arbets- och näringsbyrån att han eller hon inte söker heltidsarbete, har arbetssökanden inte rätt till arbetslöshetsförmåner. Rätten till förmånen återställs från och med det datum då arbetssökanden meddelar att han eller hon söker heltidsarbete. Rätten till förmånen återställs inte retroaktivt.

1.2 Permittering och orsak som jämställs med permittering

1.2.1 Permittering

Med permittering avses att utförandet av arbete och betalningen av lön tillfälligt avbryts genom arbetsgivarens beslut eller med stöd av ett avtal som ingås på initiativ av arbetsgivaren, medan anställningsförhållandet i övrigt består. Arbetsgivaren kan permittera arbetstagare antingen för viss tid eller tills vidare, så att utförandet av arbete avbryts helt eller genom att arbetstagarens arbetstid förkortas.

Enligt 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa är permitterade arbetslösa. Med permittering avses enligt 1 kap. 5 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa en av arbetsgivaren verkställd permittering av produktionsorsaker och ekonomiska orsaker. På grund av detta har de som är permitterade till exempel av disciplinära orsaker inte rätt till arbetslöshetsförmåner.

Arbets- och näringsbyrån utreder inte om permitteringen är laglig eller kollektivavtalsenlig, eftersom dessa omständigheter inte ska utredas inom ramen för systemet med utkomstskydd för arbetslösa. Med andra ord utreder arbets- och näringsbyrån till exempel inte om tiden för meddelandet om permittering på 14 dagar iakttagits eller om permitteringsförfarandet annars är korrekt eller om begränsningarna i fråga om förtroendemän eller visstidsanställda har iakttagits. Arbets- och näringsbyrån utreder inte heller de här nämnda omständigheterna på begäran av den som betalar ut förmånen.

Förutom anställda i arbetsavtalsförhållande kan också personer i tjänsteförhållande permitteras. I fråga om personer i tjänsteförhållande som permitterats av produktionsorsaker och ekonomiska orsaker förfars på samma sätt som berättas ovan.

En verkställande direktör för ett aktiebolag står inte i anställningsförhållande och kan inte permitteras på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, eftersom det inte finns någon arbetsgivare som utför permitteringen. När en verkställande direktör ansöker om arbetslöshetsförmån på basis av permittering, är det ur arbets- och näringsbyråns perspektiv inte fråga om att utreda om permitteringen är laglig, utan huruvida personen under tiden för permitteringen är arbetslös på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Arbets- och näringsbyrån ska utreda frågan och ge ett arbetskraftspolitiskt utlåtande med stöd av 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

FörsD 31.3.2011 Dnr 3135/2010/1334. Personen hade permitterats till förkortad arbetsvecka från sin uppgift som verkställande direktör fr.o.m. 16.2.2009. Eftersom en verkställande direktör för ett aktiebolag inte står i anställningsförhållande till företaget, är den verkställande direktörens permittering inte en sådan permittering som avses i arbetsavtalslagen. Således var personen inte arbetslös enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Enligt personen hade personens ställning i företaget varit osjälvständig och yrkesbenämningen verkställande direktör hade bara baserat sig på företagets karaktär som litet företag och marknadsvärdet för benämningen verkställande direktör. Fast benämningen hade ändrats till projektchef i september 2009, skulle personen med beaktande av ställningen enligt direktörsavtalet och den fastställda uppgiftsbeskrivningen betraktas ha så mycket bestämmanderätt i aktiebolaget, att personen inte arbetade i ett anställningsförhållande under arbetsgivarens ledning och övervakning, på det sätt som förutsätts i 1 § i arbetsavtalslagen. Således kunde personen inte betraktas som arbetslös på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och ansökan om arbetslöshetsdagpenning skulle avslås fr.o.m. 20.2.2009. (2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, 5 kap. 1 § i arbetsavtalslagen)

En verkställande direktör för ett aktiebolag kan vara en företagare på det sätt som avses i 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Då avgörs den verkställande direktörens rätt till arbetslöshetsförmåner enligt bestämmelserna om företagsverksamhet.

1.2.2 Orsak som jämföras med permittering

Med orsak som jämföras med permittering avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa att utförandet av arbetet och löneutbetalningen avbryts helt och hållet av en orsak som avses i 2 kap. 12 § 2 mom. i arbetsavtalslagen (55/2001), en eldsvåda eller en exceptionell naturtilldragelse som har drabbat arbetsplatsen eller av en annan av arbetstagaren och arbetsgivaren oberoende liknande orsak, eller på grund av ett villkor i arbetsavtalet.

I arbetsavtalet kan det avtalas att utförandet av arbetet och löneutbetalningen avbryts till exempel under skollov. Rätten till arbetslöshetsförmån av en orsak som jämföras med permittering förutsätter att det redan från början i arbetsavtalet har avtalats om avbrytandet och att avbrytandet beror på arbetsgivarens etablerade verksamhetstider. Om det ursprungliga arbetsavtalet ändras så att där avtalas om avbrytande av arbetet och lönebetalningen, finns inte rätt till arbetslöshetsförmån under tiden för avbrottet.

Ett villkor om avbrytande kan finnas både i arbetsavtal som gäller tills vidare och i arbetsavtal för viss tid. Om det i arbetsavtalet finns ett villkor om avbrytande, betalas arbetslöshetsförmån på basis av orsak som jämföras med permittering också i det fall att arbetstagaren permitteras för tiden i fråga. När orsaken som jämföras med permittering baserar sig på ett villkor i arbetsavtalet, har arbetssökanden inte skydd för yrkesskicklighet under tiden för avbrottet.

Familjedagvårdare kan stå i anställningsförhållande till kommunen. När kommunen reserverar vårdplatser av familjedagvårdaren, fattas ett reserveringsbeslut i frågan. Reserverade vårdplatser kan sägas upp utan att detta inverkar på att anställningsförhållandet är i kraft. Om det inte har reserverats vårdplatser av familjedagvårdaren, betalas inte heller lön till familjedagvårdaren.

Familjedagvårdare kan, när övriga villkor uppfylls, ha rätt till arbetslöshetsförmån på basis av en orsak som jämföras med permittering, fast familjedagvårdaren har ett heltidsanställningsförhållande som är i kraft. Förutsättningen är att det till familjedagvårdaren inte anvisats några barn alls för vård och att det därför inte betalas lön till familjedagvårdaren. Dessutom ska orsaken till att utförandet av arbetet och löneutbetalningen avbrutits inte bero på familjedagvårdaren. Typiska sådana situationer är till exempel skollov, då föräldrarna själva tar hand om sina barn.

Familjedagvårdare har inte rätt till arbetslöshetsförmån på basis av en orsak som jämföras med permittering till exempel, när antalet barn som anvisats för vård har minskat medan arbetstiden fortfarande är på heltid och inte heller när familjedagvårdaren flyttar till en annan ort och därför inte kan anvisas barn för vård. I det sist nämnda fallet beror avbrytandet av utförandet av arbetet och löneutbetalningen på familjedagvårdaren själv.

Om familjedagvårdaren inte står i anställningsförhållande, tillämpas på familjedagvårdarens rätt till arbetslöshetsförmåner bestämmelserna om företagsverksamhet.

1.3 Rätt till arbetslöshetsförmån för dem som inte är finska medborgare

I 2 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice finns det bestämmelser om de förutsättningar som ska uppfyllas för att utlänningar ska kunna registreras som arbetssökande. Dessa förutsättningar och jobsökningens giltighet för utländska medborgare behandlas i anvisningen om tillämpning av lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Om utlänningen inte kan registreras som arbetssökande enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice, har han eller hon inte rätt till arbetslöshetsförmån.

I 1 kap. 8 a § och 2 kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa finns bestämmelser om utländska medborgares rätt till arbetslöshetsförmån. Enligt huvudregeln har arbetslösa arbetssökande som bor i Finland rätt till arbetslöshetsförmåner enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten undersöker om personen bor i Finland.

I 2 kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs om den begränsning som gäller arbetsmarknadsstöd. Enligt bestämmelsen har en person som inte är finsk medborgare inte rätt till arbetsmarknadsstöd, om han eller hon har rätt att förvärvsarbeta på basis av ett tillfälligt uppehållstillstånd. En sådan person har rätt till arbetslöshetsdagpenning, om personen uppfyller villkoren för dagpenning.

I vissa fall har s.k. tredjelandsmedborgare inte alls rätt att arbeta i Finland på grund av att de inte har uppehållstillstånd (till exempel familjemedlemmar till en medborgare i ett EU- eller EES-land som ännu inte beviljats uppehållstillstånd) eller så gäller deras rätt att arbeta endast deltidsarbete (till exempel personer som fått uppehållstillstånd på basis av sådana studier som inte avslutats, men nytt uppehållstillstånd ännu inte beviljats). En sådan person kan inte förvägras rätt till arbetslöshetsförmån med stöd av 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, om orsaken endast är att rätt att arbeta saknas eller att rätten har begränsats.

1.4 Utlandsresa

Arbetssökande har rätt till arbetslöshetsförmån även under en utlandsresa, om arbetssökanden uppfyller de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för att få förmånen. Arbetssökanden ska stå till arbetsmarknadens förfogande och vara beredd att trots resan ta emot heltidsarbete och service som arbets- och näringsbyrån erbjuder. En utlandsresa är inte någon giltig orsak att vägra ta emot erbjudet arbete eller vägra delta i erbjuden service eller avbryta servicen. Arbetssökande har inte skyldighet att på förhand underrätta arbets- och näringsbyrån om en utlandsresa.

Enligt 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa betraktas som arbetssökande de som meddelar sin postadress och eventuella andra kontaktuppgifter till arbets- och näringsbyrån för att ta emot arbetserbjudanden och för eventuell annan kontakt så att de kan nås utan dröjsmål. Om

arbetssökanden har meddelat en adress utomlands under tiden för resan, ska arbetserbjudanden och annan kontakt skickas till den adress den sökande meddelat. Arbetserbjudandet skickas i detta fall inte som e-brev, utan som ett vanligt brev. Arbete kan även erbjudas per telefon.

Arbetssökanden ansvarar för att han eller hon kan nå på den adress som han eller hon meddelat. Arbetssökanden ska även under utlandsresan stå till arbetsmarknadens förfogande i Finland. Därför saknar det inom vilken tid posten är framme på den utländska adressen som arbetssökanden meddelat eller andra omständigheter som gäller postens gång till utlandet betydelse, när man överväger en eventuell påföljd i fråga om utkomstskyddet för arbetslösa. Arbetssökanden kan inte vädja till att han eller hon på grund av resan inte i tillräckligt god tid fått veta att ett erbjudande gjorts. För arbetssökanden föreläggs inte påföljd för vägran att ta emot erbjudet arbete, om arbetssökanden med arbetsgivaren kommit överens om att arbetet påbörjas senare, när han eller hon kommit tillbaka från utlandsresan.

Enligt 1 kap. 8 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har arbetslösa som bor i Finland rätt till arbetslöshetsförmån, om inte något annat följer av internationella avtal som är bindande för Finland. Vem som bor i Finland avgörs av arbetslöshetskassan eller Folkpensionsanstalten.

Om arbetssökandes rätt till arbetslöshetsdagpenning under tiden för jobsökning inom EU- eller EES-området berättas nedan i denna anvisning. Under tiden för en jobsökningsresa i enlighet med EU-lagstiftningen är personen under tillsyn av Arbetskraftsmyndigheten i det andra EU- eller EES-landet.

1.5 Arbetssökandes rätt att ha semester

En arbetslös arbetssökande som under ett kortvarigt arbetsavtals- eller tjänsteförhållande inte har kunnat ta ut semester, kan meddela att han eller hon vill ha semester efter att anställningsförhållandet avslutats. Arbetslösa arbetssökande bestämmer själva om de tar ut semester och hur lång semestern är. När arbetslösa arbetssökande har semester innebär det att de under en tid som de meddelat inte söker heltidsarbete eller deltar i service som arbets- och näringsbyrån ordnar. Då har de inte heller rätt till arbetslöshetsförmåner. Under semestertiden kan arbete och service erbjudas åt arbetssökanden, men erbjudandena är inte förpliktande för den sökande.

1.6 Frivillig- och talkoarbete

Enligt 2 kap. 4 § 1 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa kan arbetssökande utföra sedvanligt allmännyttigt frivilligarbete eller sedvanligt talkoarbete utan lön, utan att förlora sin rätt till arbetslöshetsförmåner. Avsikten med bestämmelsen är att göra det möjligt för arbetslösa arbetssökande att delta i frivillig- och talkoarbete på motsvarande sätt som till exempel yrkesverksamma personer.

När det är klart att det är fråga om verksamhet utan vederlag, som man i typiska fall kan delta i till exempel trots att man arbetar, utreds frågan inte vid arbets- och näringsbyrån och det ges inte något Arbetskraftspolitiskt utlåtande i ärendet. Avsikten är att en arbetssökande smidigt ska kunna fortsätta med sådant frivillig- eller talkoarbete som arbetssökanden inledde medan han eller hon var i arbete eller inleda sådan verksamhet under arbetslöshetstiden. Att antalet begäranden om redogörelse minimeras ligger också i arbets- och näringsbyråns intresse.

Tecken på att **frivilligarbetet** är sedvanligt är åtminstone att personer i olika livssituationer (till exempel yrkesverksamma och studerande) kan delta i arbetet. Till exempel frivillig- eller talkoarbete som utförs vid idrottsevenemang eller andra evenemang för allmänheten samt givande av kamrattstöd i olika kamrattstödsgrupper är allmännyttigt och sedvanligt frivillig- eller talkoarbete på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Kännetecknande för frivilligarbete är att personen deltar när det passar för honom eller henne och att man kan sluta med frivilligarbetet, om man vill. Sedvanligt allmännyttigt frivilligarbete definieras i lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte på basis av arbetet per dag eller per vecka och arbets- och näringsbyrån kan inte ställa tim-, dags- eller andra tidsgränser för deltagande i frivillig- eller talkoarbete.

Ett viktigt kännetecken för frivilligarbete är att verksamheten sker för att främja allmännyttiga mål eller stödja verksamheten i sammanslutningar som inte eftersträvar ekonomisk vinst. Sedvanligt allmännyttigt frivilligarbete är till exempel verksamhet via olika föreningar. Även i sådana sammanslutningar som har hand om offentliga förvaltningsuppgifter eller myndighetsuppgifter (till exempel kommuner, församlingar, Forststyrelsens naturtjänster eller Finlands viltcentral) kan utföras sådant sedvanligt allmännyttigt frivillig- eller talkoarbete utan lön som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Med **talkoarbete** avses verksamhet som i samhället allmänt bedrivs utan lön, såsom sedvanlig grannhjälp eller motsvarande verksamhet där hjälp med arbetsprestationen ges på basis av släktförbindelse eller någon annan personlig relation.

Ett viktigt kännetecken för sådant frivillig- eller talkoarbete som avses i bestämmelsen är att verksamheten är oavlönad. Sedvanlig traktering i samband med frivilligarbete och i synnerhet i samband med talkoarbete utgör inget hinder för att verksamheten ska betraktas som oavlönad. Verksamheten anses vara oavlönad också när personen får ersättning för sådana kostnader som föranleds av deltagandet i frivillig- eller talkoarbetet, till exempel kollektivtrafikbiljett samt kilometerersättning när egen bil används eller de kostnader som föranletts av att personen använde sin egen telefon vid frivillig- eller talkoarbetet.

Till arbetssökande som deltar i frivilligarbete eller talkoarbete lämnas arbetserbjudanden och erbjuds offentliga arbeidskrafts- och företagstjänster enligt lagen om offentlig arbeidskrafts- och företagsservice, på samma sätt som i fråga om andra enskilda kunder. Frivillig- eller talkoarbete är inte en i 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avsedd giltig orsak att till exempel vägra ta emot erbjudet arbete eller vägra delta i överenskommen sysselsättningsfrämjande service eller avbryta servicen.

En eventuell introduktionsperiod i samband med frivilligarbete bedöms inte separat som studier, utan perioden är en del av frivilligarbetet. Grund- och fortsättningskurser för frivilligarbete som olika aktörer ordnar betraktas som studier av hobbynatur. Åt frivilligarbetare kan också erbjudas korta utbildningar som har samband med frivilligarbetets innehåll, till exempel hygienpassutbildning. Också sådan utbildning kan vara av hobbynatur.

Enligt 2 kap. 4 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har en arbetssökande som utan lön arbetar i ett företag eller i sådana uppgifter som allmänt utförs i ett anställningsförhållande eller i form av företagsverksamhet inte rätt till arbetslöshetsförmåner. Bestämmelsen utesluter arbete utan lön i ett företag från sedvanligt allmännyttigt frivilligarbete och talkoarbete. Med företag

avses sådan verksamhet som siktar till ekonomiskt resultat och som bedrivs via en juridisk bolagsform. Företagsverksamhet är verksamhet som bedrivs i egenskap av näringsidkare, i form av öppet bolag eller kommanditbolag, såväl som aktiebolag eller andelslag.

Om personen tidigare varit anställd hos den som ordnar frivilligarbetet och övergår till att utföra samma eller liknande uppgifter i form av frivilligarbete utan lön, anses uppgifterna i fråga vara sådana att de allmänt utförs i anställningsförhållande. Situationen är densamma även om personen inte själv tidigare varit anställd hos den som ordnar frivillig- eller talkoarbetet, men det hos anordnaren kontinuerligt och regelbundet finns arbetstagare i anställningsförhållande i samma uppgifter som också utförs som talko- och frivilligarbete. Om det inte finns anställda hos den som ordnar verksamheten, är deltagandet i verksamheten sedvanligt allmännyttigt frivilligarbete på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Om det hos anordnaren av talko- och frivilligarbete tillfälligt har funnits till exempel personer som anställts med lönesubvention i samma eller liknande uppgifter, är det inte fråga om sådana uppgifter enligt 2 kap. 4 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som allmänt utförs i anställningsförhållande. Till exempel vid idrotts- eller kulturevenemang eller andra evenemang för allmänheten kan det finnas både anställda arbetstagare och frivilliga eller talkoarbetare, utan att det är fråga om uppgifter som allmänt utförs i anställningsförhållande.

Om arbetssökanden deltar i verksamhet som inte är näringsverksamhet i ett allmännyttigt samfund, inklusive allmännyttiga företag, kan verksamheten betraktas som sedvanligt allmännyttigt frivilligarbete även i det fall att sådana uppgifter allmänt utförs i anställningsförhållande.

Enligt inkomstskattelagen (1535/1992) är ett samfund allmännyttigt, om det verkar enbart och omedelbart för allmän fördel i materiell, andlig, sedlig eller samhällelig bemärkelse, dess verksamhet inte enbart gäller begränsade personkategorier, det inte genom sin verksamhet bereder dem som är delaktiga i samfundet ekonomisk förmån i form av dividend eller vinstandel eller i form av sådan lön eller annan gottgörelse som är större än skäligt.

I inkomstskattelagen föreskrivs separat om verksamhet, som inte anses vara näringsverksamhet i ett allmännyttigt samfund. Enligt inkomstskattelagen anses följande inte som ett allmännyttigt samfunds inkomst av näringsverksamhet:

- inkomst som samfundet för finansiering av sin verksamhet har fått genom att anordna lotterier, basarer, idrottstävlingar, dans- och andra nöjeställningar, varuinsamlingar och annan därmed jämförbar verksamhet, inte heller inkomst som erhållits genom serverings-, försäljnings- och annan sådan verksamhet i samband med ovan nämnda tillställningar,
- inkomst av medlemsblad och andra publikationer som direkt betjänar samfundets verksamhet,
- inkomst som förvärvats genom insamling av medel i form av försäljning av adresser, märken, kort, vimplar eller annat liknande,
- inkomst av försäljning av produkter som i terapi-, hobby- eller undervisningssyfte har tillverkats på sjukhus, anstalter för utvecklingsstörda, straff- och arbetsanstalter, åldringshem, invalidvårdsanstalter eller andra dylika vårdanstalter eller inkomst av tjänster som har producerats i sådant syfte samt
- inkomst av bingospelsverksamhet.

Ett allmännyttigt samfund kan också bedriva näringsverksamhet och är skattskyldigt för inkomsterna från näringsverksamheten. Om det allmännyttiga sambundet är skattskyldigt för näringsinkomster och producerar tjänster eller produkter på marknaden, kan deltagande i sådan verksamhet inte betraktas som sedvaligt allmännyttigt frivilligarbete.

Deltagande i samhällsverksamhet, till exempel i kommunala förtroendeuppdrag, valnämnder eller som nämndeman vid tingsrätten påverkar inte de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för arbetslöshetsförmåner.

2 ARBETSKRAFTSPOLITISKA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR FÖRETAGARES ARBETSLÖSHETSFÖRMÅN

2.1 Allmänt

I 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs om kriterierna för att personer ska betraktas som företagare inom ramen för systemet med utkomstskydd för arbetslösa. Definitionen av företagare i lagen om utkomstskydd för arbetslösa är inte alltid sammanfallande med till exempel de definitioner som används vid beskattningen eller i arbetslagstiftningen.

Det kan aldrig anses att arbetssökanden är sysselsatt på heltid i företagsverksamhet enbart på den grund att personen ska betraktas som företagare på det sätt som avses i 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Om personen är företagare, bedömer arbets- och näringsbyrån följande omständigheter:

- Bedrivs företagsverksamheten som huvud- eller bisyssla? Endas de som är företagare som bisyssla har rätt till arbetslöshetsförmån under tiden för företagsverksamhet.
- Har företagsverksamheten eller det egna arbetet som företagare upphört? Om personen varit sysselsatt som företagare på heltid, förutsätts för erhållande av arbetslöshetsförmån att företagsverksamheten har lagts ner. I fråga om vissa fall föreskrivs det i lagen om utkomstskydd för arbetslösa att det inte krävs att företagsverksamheten har lagts ner helt och hållet, utan det räcker att det egna arbetet har upphört.

2.2 Att betraktas som företagare med stöd av lagen om pension för företagare eller lagen om pension för lantbruksföretagare

Huruvida en person betraktas som företagare i systemet med utkomstskydd för arbetslösa baserar sig i första hand på om personen är en sådan företagare som avses i lagen om pension för företagare (1272/2006) eller i lagen om pension för lantbruksföretagare (1280/2006). När lagen om utkomstskydd för arbetslösa tillämpas, betraktas som företagare bl.a. de som för sin huvudsyssla är tvungna att teckna en FöPL- eller LFöPL-försäkring. Med undantag av stipendiater är sådana personer alltid företagare som avses i lagen om pension för företagare eller i lagen om pension för lantbruksföretagare. Stipendiater som avses i 1 a § 2 mom. i lagen om pension för lantbruksföretagare anses inte vara företagare i systemet med utkomstskydd för arbetslösa.

En person kan vara en sådan företagare som avses i lagen om pension för företagare eller i lagen om pension för lantbruksföretagare fastän personen inte har FöPL- eller LFöPL-försäkring. Avsaknaden av försäkring kan till exempel bero på att företagsverksamheten varit kortvarig och att skyldighet att teckna försäkring därför inte uppkommit. Enligt lagen om pension för företagare anses en person vara företagare i följande fall:

Enskilda näringsidkare

Med enskilda näringsidkare avses personer som i allmänspråket kallas till exempel yrkesutövare eller rörelseidkare eller som har en firma för sin verksamhet. Det är viktigt att det är fråga om näringsverksamhet som en fysisk person bedriver i eget namn.

Enligt 3 § 1 mom. i lagen om pension för företagare avses med företagare ”en person som utför förvärvsarbete utan att härvid stå i arbetsavtalsförhållande eller i tjänsteförhållande eller annat offentligt anställningsförhållande.”

Den ovan nämnda bestämmelsen i lagen om pension för företagare innebär i praktiken att alla personer som utan att grunda företag utför förvärvsarbete utan att stå i arbetsavtalsförhållande eller i tjänsteförhållande betraktas som företagare i systemet med utkomstskydd för arbetslösa.

Personer som inte utför arbetet i förvärvssyfte betraktas inte som företagare. Sådana är till exempel närståendevårdare och de som har au pair-jobb. Dessa personers arbete bedöms utifrån bestämmelserna om dem som sysselsätts i eget arbete i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Öppet bolag, kommanditbolag och andelslag

Enligt 3 § 2 mom. i lagen om pension för företagare betraktas som företagare ”sådan bolagsman i ett öppet bolag eller en sådan delägare eller bolagsman i ett annat företag eller i en annan sammanslutning som är personligen ansvarig för företagets eller sammanslutningens förpliktelser och förbindelser.”

Utifrån ordalydelsen i bestämmelsen betraktas som företagare personer som har personligt ansvar för företagets eller sammanslutningens förpliktelser och ålägganden, även om personen inte alls arbetar i företaget. I praktiken påverkar detta inte personens rätt att få arbetslöshetsförmån, eftersom utgångspunkten är att företagsverksamheten anses ha inletts först när den egentliga ekonomiska verksamheten eller produktionen inletts. Om företagsverksamheten inleds, men personen inte ännu arbetar i företaget, kan företagsverksamheten, om de villkor som anges i 2 kap. 5 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa uppfylls, betraktas som bisyssla för personen.

I regel har en medlem i ett andelslag inte personligt ansvar för andelslagets förpliktelser och därför betraktas medlemmen oftast inte som företagare enligt 3 § 2 mom. i lagen om pension för företagare. I andelslagets stadgar kan det dock bestämmas att medlemmar i andelslaget har obegränsat ansvar gentemot andelslagets borgenärer. I ett sådant fall betraktas medlemmarna i andelslaget som företagare.

Aktiebolag och andra sammanslutningar

3 § 3 mom. i lagen om pension för företagare lyder som följer:

Som företagare betraktas också en delägare som arbetar i ledande ställning i ett aktiebolag eller en person som arbetar i ledande ställning i en annan sammanslutning, om

- 1) delägaren i aktiebolaget ensam innehar mer än 30 procent av bolagets aktiekapital eller av det röstetal som aktierna medför i bolaget,
- 2) delägaren i aktiebolaget tillsammans med sina familjemedlemmar innehar mer än 50 procent av bolagets aktiekapital eller av det röstetal som aktierna medför i bolaget, eller
- 3) den som arbetar i ledande ställning i en annan sammanslutning har sådan motsvarande bestämmanderätt i sammanslutningen som avses i 1 eller 2 punkten.

I verkligheten har 3 § 3 mom. i lagen om pension för företagare mycket liten betydelse, när det avgörs om personen även ska betraktas som företagare i fråga om de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för arbetslöshetsförmån. Detta beror på kännetecknen för delägare i företag som anges i 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, vilka huvudsakligen är strängare än ovan nämnda 3 § 3 mom. i lagen om pension för företagare. Ett undantag utgörs av beräkningen av ägandet i företaget i fråga om familjen till en person som är i ledande ställning enligt 3 § 3 mom. i lagen om pension för företagare. Då beaktas även ägarandelen av en sambo av samma kön.

Enligt 3 § 6 mom. i lagen om pension för företagare beaktas även indirekt ägande vid beräkningen av ägarandelen. Även denna bestämmelse avviker från definitionen av delägare i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, så att även ägarandelen av en sambo av samma kön beaktas, när familjens ägarandel beräknas i fråga om personer i ledande ställning.

Företagsverksamhet som formellt bedrivs i en annan persons namn

Enligt 3 § 6 mom. i lagen om pension för företagare betraktas som företagare ”även en person som faktiskt bedriver företagsverksamhet, även om verksamheten formellt bedrivs i en annan persons namn eller i ett sådant företag eller i en sådan sammanslutning där en annan person formellt har bestämmanderätt.” På denna grund kan personen betraktas som företagare också i systemet med utkomstskydd för arbetslösa.

Enligt hänvisningsbestämmelsen i 1 kap. 6 § 1 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa betraktas som företagare även personer som avses i 3–5 § lagen om pension för lantbruksföretagare. De nämnda bestämmelserna behandlas inte närmare i denna anvisning. Personer som har skyldighet att teckna LFöPL-försäkring är, med undantag av stipendiater, alltid företagare även i systemet med utkomstskydd för arbetslösa. För att personen ska betraktas som företagare enligt lagen om pension för lantbruksföretagare förutsätts alltid att personen arbetar i verksamheten.

Exempel: En arbetssökande ärver en gårdsbruks- och skogsbruksenhet. Sökanden betraktas inte som företagare så länge som sökanden inte arbetat vid enheten. Smärre administrativa åtgärder betraktas inte som arbete.

2.3 Delägare i företag (tillämpas t.o.m. 30.6.2019)

Enligt 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa betraktas också delägare i företag som företagare. Som delägare betraktas personer som arbetar i ledande ställning i aktiebolag, där personen själv har minst 15 procent eller hans eller hennes familjemedlemmar ensamma eller tillsammans med personen i fråga har minst 30 procent av aktiekapitalet eller av det röstetal som aktierna medför, eller annars motsvarande bestämmanderätt i bolaget.

Som delägare betraktas också personer som inte arbetar i ledande ställning i ett aktiebolag, där personen själv eller hans eller hennes familjemedlemmar ensamma eller tillsammans med personen har minst hälften av aktiekapitalet, av det röstetal som aktierna medför eller annars motsvarande bestämmanderätt.

Om företagsverksamheten inte bedrivs i aktiebolagsform, måste personen för att anses som företagare arbeta i ett företag (t.ex. öppet bolag, kommanditbolag eller andelslag) där personen själv eller hans eller hennes familjemedlemmar ensamma eller tillsammans med personen har motsvarande bestämmanderätt.

Tysta bolagsmän i kommanditbolag kan inte enbart på grundval av sina ägarandelar betraktas som företagare. De har heller ingen ledande ställning i bolaget. En tyst bolagsman kan dock vara företagare, till exempel om han eller hon bor i gemensamt hushåll med en ansvarig bolagsman i bolaget.

Vid beräkningen av ägarandelen beaktas också indirekt innehav via andra företag och sammanslutningar. I sådana fall ska personen ha en ägarandel i mellanbolaget på minst 50 procent, men behöver inte arbeta i mellanbolaget.

Exempel: A äger 50 procent av aktierna i bolaget B. A arbetar inte i bolaget B. Bolaget B äger 7 procent av aktierna i bolaget C. A arbetar och är styrelsemedlem i bolaget C. A äger själv 8 procent av aktierna i bolaget C.

Eftersom A äger hälften av mellanbolagets aktier, beaktas denna ägarandel. När man till det indirekta innehavet lägger A:s direkta ägarandel i bolaget C, ska A betraktas som företagare, eftersom han direkt och via mellanbolaget äger 15 procent (7 procent + 8 procent) av bolaget C:s aktiekapital och har en ledande ställning i bolaget C.

En person som är styrelseledamot, verkställande direktör eller har motsvarande position i ett aktiebolag är i ledande ställning. I förarbetena till lagen om utkomstskydd för arbetslösa (RP 115/2002 rd) konstateras att ersättare i styrelsen står i ledande ställning endast om de deltar i styrelsemötena så ofta att de i praktiken anses ha samma beslutanderätt som de ordinarie styrelseledamöterna. En person kan inte anses stå i ledande ställning enbart på grundval av firmateckningsrätt, till exempel prokura. Definitionen av ledande ställning är inte uttömmande.

I sådana små företag och sammanslutningar där innehavet är jämt fördelat kan ledande ställning också grunda sig på enbart den bestämmanderätt som innehavet medför. Exempelvis i ett andelslag med sex medlemmar, där varje medlems innehav alltså överstiger 15 procent, ska alla medlemmar betraktas som företagare. Inom rättspraxis har man gjort bedömningen att om det är fråga om ett litet bolag, där tre delägare äger lika stora andelar, ska varje delägare anses stå i ledande ställning oberoende av sin formella ställning.

Ett aktiebolag kan äga sina egna aktier. I rättspraxis har det ansetts att de aktier som aktiebolaget självt äger läggs till i aktieägandet i proportion till antalet delägare. En person kan då ha företagareställning på basis av sin ägarandel, även om personen enbart på basis av sitt och/eller sin familjs innehav inte är företagare.

Såsom familjemedlem till den som arbetar i ett företag betraktas hans eller hennes make och en person som är hans eller hennes släkting i rätt upp- eller nedstigande led och bor tillsammans med honom eller henne i gemensamt hushåll. Som familjemedlemmar räknas således förutom maken också barn, föräldrar samt far- och morföräldrar förutsatt att de bor i gemensamt hushåll med den som arbetar i företaget. Med make avses också sambo och part i registrerat partnerskap. Även en person av samma kön kan betraktas som make på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

För att betraktas som företagare enligt bestämmelsen om delägare ska personen i fråga arbeta i företaget. En person kan inte anses vara företagare enbart på grund av innehav eller bestämmanderätt eller boende i samma hushåll som företagets ägare. Till exempel när det gäller utförande av smärre administrativa uppgifter i egenskap av styrelsemedlem, är utgångspunkten att dessa inte betraktas som arbete på det sätt som avses här. På basis av ett så kallat skrivbordsbolag som inte är verksamt kan arbetssökande betraktas som företagare endast om arbetssökanden har skyldighet att teckna en FöPL- eller LFöPL-försäkring, eller om företaget har varit verksamt och arbetssökanden har arbetat i företaget (och övriga kännetecken för att betraktas som företagare uppfylls).

2.3 Delägare i företag (tillämpas fr.o.m. 1.7.2019)

Enligt 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa betraktas också delägare i företag som företagare. Som delägare betraktas personer som arbetar i ledande ställning i aktiebolag, där personen själv har minst 15 procent eller tillsammans med sina familjemedlemmar har minst 30 procent av aktiekapitalet eller av det röstetal som aktierna medför, eller annars motsvarande bestämmanderätt i bolaget. Vid tillämpningen av den bestämmelse som gäller delägare (1 kap. 6 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa) ska det beaktas att personen kan vara företagare även enligt 1 kap. 6 § 1 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (se avsnitt 2.2 ovan).

Som delägare betraktas också personer som, utan att vara i ledande ställning, arbetar i ett aktiebolag, där personen själv eller tillsammans med sina familjemedlemmar har minst hälften av aktiekapitalet, av det röstetal som aktierna medför eller annars motsvarande bestämmanderätt. Om företagsverksamheten inte bedrivs i aktiebolagsform, måste personen för att anses som företagare arbeta i ett företag (t.ex. öppet bolag, kommanditbolag eller andelslag) där personen själv eller tillsammans med sina familjemedlemmar har motsvarande bestämmanderätt.

Tysta bolagsmän i kommanditbolag kan inte enbart på grundval av sina ägarandelar betraktas som företagare. De har heller ingen ledande ställning i bolaget.

Vid beräkningen av ägarandelen beaktas också indirekt innehav via andra företag och sammanlutningar. I sådana fall ska personen ha en ägarandel i mellanbolaget på minst 50 procent, men behöver inte arbeta i mellanbolaget.

Exempel: A äger 50 procent av aktierna i bolaget B. A arbetar inte i bolaget B. Bolaget B äger 7 procent av aktierna i bolaget C. A arbetar och är styrelsemedlem i bolaget C. A äger själv 8 procent av aktierna i bolaget C.

Eftersom A äger hälften av mellanbolagets aktier, beaktas denna ägarandel. När man till det indirekta innehavet lägger A:s direkta ägarandel i bolaget C, ska A betraktas som företagare, eftersom han direkt och via mellanbolaget äger 15 procent (7 procent + 8 procent) av bolaget C:s aktiekapital och har en ledande ställning i bolaget C.

En person som är styrelseledamot, verkställande direktör eller har motsvarande position i ett aktiebolag är i ledande ställning. I förarbetena till lagen om utkomstskydd för arbetslösa (RP 115/2002 rd) konstateras att ersättare i styrelsen står i ledande ställning endast om de deltar i styrelsemötena så ofta att de i praktiken anses ha samma beslutanderätt som de ordinarie styrelseledamöterna. En person kan inte anses stå i ledande ställning enbart på grundval av firmateckningsrätt, till exempel prokura. Definitionen av ledande ställning är inte uttömmande.

I sådana små företag och sammanslutningar där innehavet är jämt fördelat kan ledande ställning också grunda sig på enbart den bestämmanderätt som innehavet medför. Exempelvis i ett andelslag med sex medlemmar, där varje medlems innehav alltså överstiger 15 procent, ska alla medlemmar betraktas som företagare. Inom rättspraxis har man gjort bedömningen att om det är fråga om ett litet bolag, där tre delägare äger lika stora andelar, ska varje delägare anses stå i ledande ställning oberoende av sin formella ställning.

Ett aktiebolag kan äga sina egna aktier. I rättspraxis har det ansetts att de aktier som aktiebolaget självt äger läggs till i aktieägandet i proportion till antalet delägare. En person kan då ha företagargeställning på basis av sin ägarandel, även om personen enbart på basis av sitt och sin familjs innehav inte är företagare.

Såsom familjemedlem till den som arbetar i ett företag betraktas hans eller hennes make och en person som är hans eller hennes släkting i rätt upp- eller nedstigande led och bor tillsammans med honom eller henne i gemensamt hushåll. Som familjemedlemmar räknas således förutom maken också barn, föräldrar samt far- och morföräldrar förutsatt att de bor i gemensamt hushåll med den som arbetar i företaget. Med make avses också sambo och part i registrerat partnerskap. Även en person av samma kön kan betraktas som make på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Om en person inte alls har någon personlig ägarandel, någon andel av röstetalet eller annars motsvarande bestämmanderätt i det företag där han eller hon arbetar, är personen en löntagare vid tillämpningen av bestämmelsen om delägare (1 kap. 6 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa). Eventuellt tidigare innehav eller eventuell tidigare bestämmanderätt saknar betydelse. För att betraktas som företagare enligt bestämmelsen om delägare ska personen i fråga arbeta i företaget och äga en del av det. En person kan inte anses vara företagare enbart på grund av innehav eller bestämmanderätt eller boende i samma hushåll som företagets ägare. Till exempel när det gäller utförande av smärre administrativa uppgifter i egenskap av styrelsemedlem, är utgångspunkten att dessa inte betraktas som arbete på det sätt som avses här. På basis av ett så kallat skrivbordsbolag som inte är verksamt kan arbetssökande betraktas som företagare endast om arbetssökanden har skyldighet att teckna en FöPL- eller LFöPL-försäkring, eller om företaget har varit verksamt och arbetssökanden har arbetat i företaget (och övriga kännetecken för att betraktas som företagare uppfylls).

2.4 Sysselsättning i företagsverksamhet på heltid och som bisyssla

Om en arbetssökande ska betraktas som företagare enligt 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, ska arbets- och näringsbyrån bedöma om personens sysselsättning i företagsverksamheten är på heltid eller utgör en bisyssla. Arbetssökande som är sysselsatta i företagsverksamhet på heltid har inte rätt till arbetslöshetsförmåner. De som är sysselsatta i företagsverksamhet som bisyssla kan ha rätt till jämkad arbetslöshetsförmån.

Avgörande vid bedömningen av sysselsättningen i företagsverksamhet är den arbetsinsats som företagsverksamheten kräver. Om arbetsinsatsen är så stor att den hindrar personen att ta emot heltidsarbete, är sysselsättningen i företagsverksamheten på heltid. Bedömningen grundar sig på en helhetsbedömning, där man väger in alla omständigheter som rör sysselsättningen inom verksamheten. Bedömningen av arbetsinsatsen kan basera sig på vad arbetssökanden själv berättar.

Inkomsterna av företagsverksamheten eller avsaknaden av inkomster har inte någon direkt betydelse för bedömningen av verksamhetens sysselsättande effekt, eftersom också en verksamhet med svag lönsamhet eller ingen lönsamhet alls kan erbjuda sysselsättning i den omfattningen att det inte är möjligt att ta emot heltidsarbete.

Företagsverksamheten kan anses utgöra en bisyssla utifrån att den arbetsinsats som verksamheten kräver är liten. Detta gäller både till exempel företagsverksamhet som inletts vid sidan av arbetet och företagsverksamhet som inletts som arbetslös. Sysselsättningen i företagsverksamhet kan anses utgöra en bisyssla på grund av att arbetsinsatsen är liten även när arbetssökanden inte alls har någon arbetshistoria under tiden för företagsverksamheten.

Företagsverksamheten kan också anses utgöra en bisyssla på basis av att personen är tillräckligt mycket i arbete under företagsverksamheten. I praktiken innebär detta att företagsverksamheten anses utgöra en bisyssla, när personen under företagsverksamheten har arbetat på heltid i minst sex månader eller under företagsverksamheten uppfyllt arbetsvillkoret för löntagare till exempel genom deltidsarbete. Det kan också visas att företagsverksamheten utgör en bisyssla till exempel genom heltidsstudier som framskridit normalt och som under företagsverksamheten pågått i minst sex månader.

Betraktande av företagsverksamhet som bisyssla på basis av arbetshistoria innebär att personen har varit i arbete och bedrivit företagsverksamhet samtidigt. Till exempel vid säsongbetonad företagsverksamhet kan personen turvis vara i lönearbete och turvis bedriva företagsverksamhet, och då är det inte fråga om sådan samtidighet som avses här. För att företagsverksamheten ska anses utgöra en bisyssla på basis av att personen är i arbete, förutsätts att det inte sker förändringar i verksamhetens omfattning. Om verksamheten till exempel utvidgas när arbetslösheten börjat, ska arbets- och näringsbyrån bedöma, om verksamheten fortfarande ska anses utgöra en bisyssla.

Företaget har inte nödvändigtvis varit verksamt under tiden för att personen arbetat. Även sådan företagsverksamhet kan betraktas som bisyssla på basis av arbete. Om företagets egentliga produktion eller ekonomiska verksamhet inleds när personen blivit arbetslös, ska arbets- och näringsbyrån på nytt bedöma huruvida verksamheten är på heltid eller utgör en bisyssla.

När en företagsverksamhet inleds kan arbetsinsatsen vara så liten att verksamheten kan betraktas utgöra en bisyssla när lagen om utkomstskydd för arbetslösa tillämpas. Om man i fråga om företagsverksamhet som inleds kan skilja en liten arbetsinsats från att inkomster inte finns, kan arbets- och näringsbyrån anse att även företagsverksamhet som inletts som arbetslös utgör en bisyssla. Eftersom syftet med arbetslöshetsförmån inte är att stödja olönsam företagsverksamhet, kan man

dock inte enbart på grundval av att inkomster inte finns eller att inkomsterna är små anse att företagsverksamheten utgör en bisyssla.

En enskild näringsidkare kan efter att ett uppdrag upphört söka nya arbetsmöjligheter. Om det har ansetts att företagsverksamheten upphört, påverkar detta inte personens rätt att få arbetslös-hetsförmån och det lämnas inte begäran om redogörelse eller ges arbetskraftspolitiska utlåtanden. Om arbetssökanden senare får nya uppdrag, bedömer arbets- och näringsbyrån uppdragens inverkan på rätten att få arbetslöshetsförmån från den tidpunkt uppdraget inleds.

2.4.1 Företagsverksamhet som pågår högst två veckor

Arbetssökande har rätt till arbetslöshetsförmåner när övriga villkor uppfylls, om arbetssökandens sysselsättning i företagsverksamhet pågår högst två veckor i sträck. I praktiken innebär detta att arbets- och näringsbyrån inte utreder hur en kortvarig arbetsperiod som företagare på-verkar rätten till arbetslöshetsförmåner. Om sådan företagsverksamhet (eller sysselsättning i eget arbete) eventuellt sker på heltid, utgör det inget hinder för att få arbetslöshetsförmåner.

Tidpunkten för inledandet av företagsverksamheten bestäms enligt 2 kap. 5 § 3 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och upphörandet med företagsverksamheten i regel enligt 2 kap. 8 §. Ordalydelsen i den sistnämnda bestämmelsen möjliggör att företagsverksamheten kan anses fortsätta, trots att de formella kriterierna för upphörande uppfylls, till exempel när det är tydligt att personen försöker täcka den ekonomiska risken i samband med företagsverksamhet med arbetslöshetsförmån. Utöver det som nämns ovan kan företagsverksamhet också upphöra i och med upphörandet av eget arbete enligt 2 kap. 6 och 7 §.

En arbetssökande kan ha flera uppdrag samtidigt eller i följd. Om uppdragen kontinuerligt följer på varandra utan ens en dags avbrott, har företagsverksamheten inte upphört på det sätt som avses i 2 kap. 8 §. Ett undantag utgörs av företagare som jämföras med löntagare enligt 2 kap. 6 §. För deras del granskas varje uppdrag separat.

2.4.2 Företagsverksamhet och sysselsättning i eget arbete som inleds medan en person är arbetslös

Enligt 2 kap. 5 a § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har en arbetssökande trots företagsverksamhet eller sysselsättning i eget arbete rätt att få arbetslöshetsförmåner under fyra månaders tid, om verksamheten inleds medan personen är arbetslös. Exempelvis studerande är arbetslösa enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa. I praktiken innebär detta att arbets- och näringsbyrån inte utreder företagsverksamhetens inverkan på rätten att få arbetslöshetsförmåner och att företagsverksamhet som eventuellt bedrivs på heltid inte utgör något hinder för att få arbetslöshetsförmåner under de första fyra månaderna. Det har ingen betydelse om personen var arbetssökande när företagsverksamheten inleddes. Tidpunkten för inledandet av företagsverksamheten avgörs med stöd av 2 kap. 5 § 3 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Bestämmelsen tillämpas också i situationer där en persons företagsverksamhet inleds till följd av ett företagsköp. Då anses det att företagsverksamheten är nystartad när den nya ägaren inleder företagets produktion och ekonomiska verksamhet.

När en person sysselsätts i ett familjeföretag tillämpas bestämmelsen, om arbetssökanden börjar arbeta i familjeföretaget under tiden som arbetslös och hela företagets verksamhet inleds vid samma tidpunkt. Bestämmelsen tillämpas inte i en situation där en person börjar arbeta i ett redan etablerat familjeföretag.

En ny tidsfrist på fyra månader är möjlig först efter att personen efter att tidsfristen på fyra månader har börjat har uppfyllt arbetsvillkoret för arbetslöshetsdagpenning och maximitiden för arbetslöshetsdagpenning börjar räknas från början.

Syftet med 2 kap. 5 a § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa är att man utifrån de fyra månaderna får information om den arbetsinsats som företagsverksamheten eller sysselsättningen i eget arbete kräver, och utifrån den informationen kan arbets- och näringsbyrån avgöra om verksamheten sysselsätter personen på heltid eller deltid. Om den arbetsinsats som verksamheten krävt under de fyra månaderna har varit sådan att verksamheten inte skulle ha utgjort ett hinder för att ta emot ett heltidsarbete, anses arbetssökanden vara sysselsatt på deltid i företagsverksamhet eller eget arbete även efter de fyra månaderna. På bedömningen av frågan inverkar inte t.ex. möjligheter att utvidga verksamheten. Om arbetsvolymen senare ökar, görs en ny bedömning av huruvida verksamheten sysselsätter personen på heltid eller deltid.

2.5 Inledande av företagsverksamhet

Företagsverksamheten anses ha påbörjats tidigast då den egentliga produktionen eller ekonomiska verksamheten inleddes, om det inte finns skäl att göra någon annan bedömning. Om det inledande skedet är förknippat med särskilt arbetskrävande processer, kan verksamheten anses ha inletts redan innan den egentliga produktionen inleds. Utgångspunkten är att starttidpunkten till denna del baserar sig på arbetssökandens eget meddelande eller annan redogörelse som lämnas i ärendet.

För att säkerställa likabehandling av arbetssökande föreskrivs i 2 kap. 5 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, att oberoende av när den egentliga produktionen eller ekonomiska verksamheten inleddes, kan det anses att företagsverksamheten påbörjats när företaget fördes in i registret över mervärdeskatteskylidiga, förskottsuppbörsregistret eller Skatteförvaltningens arbets-givarregister. Införandet av företaget i handelsregistret saknar betydelse när man bedömer tidpunkten för påbörjande av företagsverksamheten.

Man kan avvika från starttidpunkten på basis av registeranteckningar, om tidpunkten inte motsvarar den tidpunkt då produktionen eller den ekonomiska verksamheten inleddes. Avsikten är att företagsverksamheten i regel anses ha inletts vid den tidpunkt då produktionen eller den ekonomiska verksamheten inleddes.

En enskild näringsidkare kan få arbetslöshetsförmån efter att företagets ekonomiska verksamhet och produktion har upphört, fastän det fortfarande finns en gällande anteckning om företagsverksamhet i Skatteförvaltningens register. Om företagsverksamheten fortsätter senare, anses starttidpunkten vara den tidpunkt då produktionen eller den ekonomiska verksamheten inleds på nytt.

2.6 Upphörande med arbete i företag

Om arbetssökanden har varit sysselsatt på heltid i företagsverksamheten, förutsätts för att arbetslöshetsförmån ska fås antingen att det egna arbetet har upphört eller att hela företagsverksamheten upphört. Nedan berättas om situationer där det kan finnas rätt till arbetslöshetsförmån på grund av

att arbetet upphört. I dessa situationer krävs det inte att villkoret enligt 2 kap. 8 § i la-gen om utkomstskydd för arbetslösa att företagsverksamheten lagts ned helt och hållet uppfylls.

2.6.1 Varaktig och väsentlig nedsättning av personens arbetsförmåga

I 2 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs att en persons arbete i företaget anses ha upphört, om personens arbetsförmåga är varaktigt och väsentligt nedsatt. Bestämmelsen tillämpas både på s.k. egentliga ägarföretagare och på delägare i företaget enligt 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, dvs. till exempel familjemedlemmar som har varit sysselsatta i den egentliga företagarens familjeföretag.

Det är fråga om varaktig och väsentlig nedsättning av arbetsförmågan, när personen har fått sjukdagpenning för maximitiden och fortfarande är oförmögen att arbeta. Dessutom förutsätts att en ansökan om sjukpension är anhängig eller har avslagits. De nämnda kriterierna uppfylls till exempel inte när rätten till sjukdagpenning har upphört av någon annan orsak än att maximitiden för sjukdagpenning har gått ut.

Personens arbete kan anses ha upphört när de ovan nämnda kriterierna uppfylls, fast företaget fortsätter sin verksamhet. Det att personen till exempel deltar i smärre administrativa uppgifter utgör inte heller något hinder för att tillämpa bestämmelsen. Däremot får bestämmelsen inte tillämpas, om personen ens i liten grad deltar i företagets produktion eller ekonomiska verksamhet.

Rätten till arbetslöshetsförmån kan fortsätta när övriga kriterier uppfylls tills personen på nytt börjar arbeta i företaget.

2.6.2 Företagare som kan jämföras med löntagare

Företagare som kan jämföras med löntagare utför arbetsprestationer på basis av uppdragsavtal, så att arbetsprestationen på grund av sin osjälvständiga natur liknar arbete som utförs i egenskap av löntagare. Bestämmelsen om företagare som kan jämföras med löntagare tillämpas inte på familjemedlemmar som har varit sysselsatta i företagarens familjeföretag. Det saknar betydelse i vilken bolagsform verksamheten har bedrivits. Bestämmelsen tillämpas bl.a. på enskilda näringsidkare.

Enligt 2 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avses med företagare som kan jämföras med löntagare personer som uppfyller alla följande kriterier:

1) Personen utför själv arbetsprestationen på det sätt som uppdragsgivaren bestämt.

Detta innebär att uppdragsgivaren i sista hand beslutar om arbetsprestationen och tidpunkten för utförande av arbetsprestationen. Däremot förutsätts inte att arbetet har utförts på ett sätt som är kännetecknande för ett anställningsförhållande under uppdragsgivarens ledning och övervakning. Personen kan till exempel utföra arbetet hemma.

2) Personen står i ett uppdragsförhållande till ett fåtal samma uppdragsgivare.

Bestämmelsen tillämpas inte till exempel på sådana företagare som tillhandahåller tjänster eller produkter för en s.k. bred kundkrets, utan bestämmelsen gäller sådana företagare som i regel ingår uppdragsavtal med samma uppdragsgivare.

Antalet uppdragsgivare har inte begränsats. Bestämmelsen tillämpas i situationer där det på grund av branschens karaktär och arbetsmetoder inte kan finnas särskilt många uppdragsgivare. Bestämmelsen ska till exempel inte tillämpas på sådana situationer där företaget inte lyckats få flera uppdrag och uppdragsgivarna därför är få. Dessa situationer hör till företagarrisken och avsaknaden av inkomster ersätts inte genom systemet med utkomstskydd för arbetslösa.

3) Personen har inte något fast inköps- eller försäljningsställe eller ett motsvarande verksamhetsställe för bedrivande av verksamheten.

Det att man avskiljer ett arbetsutrymme av den lokal som personen använder som bostad hindrar inte att personen betraktas som en företagare som kan jämföras med en löntagare.

4) Personen har inte annat än tillfälligt haft anställda i anställningsförhållande för att utföra arbetsprestationer under det senaste året innan han eller hon anmälde sig som arbetssökande.

Det är möjligt att anställa tillfälliga vikarier till exempel under semestertider. Dessutom har personen möjlighet att köpa till exempel bokföringstjänster av en utomstående aktör, utan att detta inverkar på huruvida han eller hon anses vara en företagare som kan jämföras med en löntagare.

Det konstateras alltid i efterhand om personen ska betraktas som en företagare som kan jämföras med en löntagare. Under ett uppdragsförhållande är arbetssökanden sysselsatt i företagsverksamheten antingen på heltid eller som bisyssla. När övriga villkor uppfylls, kan arbetslöshetsförmån betalas till företagare som kan jämföras med en löntagare efter att uppdragsförhållandet upphört. När personen samtidigt har mer än ett uppdragsförhållande, bedöms efter att ett uppdragsförhållande upphört, om personen är arbetslös och om personen på basis av de återstående uppdragsförhållandena är sysselsatt på heltid eller som bisyssla i företagsverksamheten.

2.6.3 Säsongbetonad företagsverksamhet

Det anses också att personens arbete i företaget har upphört, när företagsverksamheten betraktas som säsongbetonad och verksamhetsperioden har avslutats. Företagsverksamheten anses vara säsongbetonad, om det på grund av naturförhållandena i genomsnitt är möjligt att bedriva den under sammanlagt högst sex månader om året. Bestämmelsen tillämpas både på s.k. egentliga ägarföretagare och på delägare i företaget enligt 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, dvs. till exempel familjemedlemmar som har varit sysselsatta i den egentliga företagarens familjeföretag.

När man bedömer om företagsverksamheten är säsongbetonad är utgångspunkten ett år med normala naturförhållanden. Det att naturförhållandena under något år avviker från det normala och personen därför endast kan bedriva en verksamhet under mindre än sex månader, innebär inte att det är fråga om säsongbetonad företagsverksamhet. Om verksamheten på motsvarande sätt under något år på grund av avvikande naturförhållanden kan bedrivas mer än sex månader, kan det i alla fall vara fråga om säsongbetonad företagsverksamhet.

Man bör notera att verksamheten uttryckligen ska förhindras av naturförhållanden. I detta sammanhang har det ingen betydelse att verksamheten är lönsam bara en del av året, även om det skulle bero på naturförhållandena.

Storleken av den inkomst som fås av företagsverksamhet saknar betydelse, när man bedömer om verksamheten är säsongbetonad.

2.7 Företagares familjemedlemmars upphörande med arbete

I vissa fall kan till familjemedlemmar som varit sysselsatta på heltid i den s.k. egentliga företagarens familjeföretag betalas arbetslöshetsförmån efter att familjemedlemmens arbete upphört, fast företaget i övrigt fortsätter med sin verksamhet. Bestämmelser om dessa situationer finns i 2 kap. 7 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

För att bestämmelserna ska kunna tillämpas, förutsätts att det är fråga om en i 1 kap. 6 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avsedd familjemedlem som själv inte har eller under de två föregående åren har haft minst 15 procent av aktiekapitalet eller av det röstetal som aktierna medför eller annars motsvarande bestämmande inflytande i företaget. Med motsvarande bestämmande inflytande avses förutom bestämmanderätt som baserar sig på innehav även ledande ställning, till exempel att man är verkställande direktör för ett aktiebolag eller styrelsemedlem.

2.7.1 Sporadisk sysselsättning

När övriga kriterier uppfylls, har personen rätt till arbetslöshetsförmån, om han eller hon har varit sporadisk sysselsatt på heltid i företaget. Med sporadisk sysselsättning avses att personen har varit sysselsatt i företaget sammanlagt högst sex månader under en granskningsperiod på två år.

Bedömningen av huruvida det är fråga om sporadisk sysselsättning på heltid i företagsverksamhet görs alltid i efterhand.

2.7.2 Arbete i ett familjeföretag som en del av sysselsättningsfrämjande service

När övriga kriterier uppfylls, har personen rätt till arbetslöshetsförmån när personens arbete i företaget har upphört, om arbetet uteslutande har berott på att sysselsättningsfrämjande service eller praktik i anknytning till frivilliga studier har ordnats i ett företag som ägs av en familjemedlem till personen i fråga.

2.7.3 Permittering och orsak som kan jämföras med permittering

I vissa situationer anses företagarens familjemedlem vara löntagare när familjemedlemmen arbetar i familjens företag. För att familjemedlemmen i så stor utsträckning som möjligt ska ha jämlik ställning med de anställda som arbetar i företaget som inte hör till familjen, föreskrivs det i 2 kap. 7 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa att företagarens familjemedlem kan ha rätt till arbetslöshetsförmån när företaget permitterar anställda eller när löneutbetalningen har avbrutits helt och hållet av en orsak som avses i första meningen i 2 kap. 12 § 2 mom. i arbetsavtalslagen, dvs. till exempel därför att arbetsplatsen har blivit utsatt för en eldsvåda. Med permittering avses en av arbetsgivaren verkställd permittering av produktionsorsaker eller av ekonomiska orsaker på det

sätt som avses i 1 kap. 5 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Med permittering som åtgärd avses att utförandet av arbete och betalningen av lön tillfälligt avbryts, medan anställningsförhållandet i övrigt består.

För att en företagares familjemedlem som arbetat i familjeföretaget ska kunna ha rätt till arbetslöshetsförmån på grund av permittering eller orsak som kan jämföras med permittering, ska alla följande kriterier uppfyllas:

1) Personen är försäkrad i enlighet med någon annan lag än lagen om pension för företagare (1272/2006) eller lagen om pension för lantbruksföretagare.

2) Företaget har av ekonomiska orsaker eller av produktionsorsaker permitterat eller sagt upp även sådana arbetstagare som inte är företagarens familjemedlemmar. När det gäller avbrytande av utförandet av arbete och löneutbetalningen på det sätt som avses i arbetsavtalslagen, förutsätts dessutom att det finns andra arbetstagare som inte är företagarens familjemedlemmar i samma ställning. Både vid permitteringar och i fråga om orsaker som kan jämföras med permittering är det tillräckligt att det i företaget finns minst en arbetstagare som inte hör till familjen i ovan avsedda situation.

Eftersom olika arbetstagare inte nödvändigtvis permitteras och sägs upp samtidigt, granskas permitteringar och uppsägningar under en granskningsperiod på ett år.

3) Familjemedlemmen är permitterad på heltid, dvs. att permitteringen varar minst en hel kalendervecka. Under tiden för permitteringar där arbetstiden per vecka eller dag har förkortats har företagarens familjemedlem som varit sysselsatt i företagsverksamhet inte rätt till arbetslöshetsförmån.

2.7.4 Arbetet har upphört på grund av att produktionsinriktningen ändrats eller av någon motsvarande orsak

Med nedläggning av produktionsinriktningen jämföras till exempel det att hela företagets produktionsinriktning eller verksamhet byts ut samt det att en viss verksamhet upphör eller läggs ut på underleverantör. Det är fråga om att produktionsinriktningen lags ner till exempel när boskapskötseln upphör på en lantgård, men jordbruk som bedrivits vid sidan av boskapskötseln fortsätter, eller när en bageributik som varit verksam i anslutning till ett bageri och sålt bageriets produkter upphör med sin verksamhet, medan den övriga bageriverksamheten fortsätter. Det är fråga om utläggning av en viss verksamhet, när till exempel företagets bokföring läggs ut på en utomstående bokföringsbyrå.

Eftersom avsikten inte är att med utkomstskydd för arbetslösa stödja företag som har dålig framgång, begränsas rätten till arbetslöshetsförmån till sådana situationer där utomstående tydligt kan se att familjemedlemmens arbete upphört och detta kan påvisas på ett tillförlitligt sätt. Rätt till arbetslöshetsförmån på denna grund uppstår inte, när familjemedlemmens arbete upphört enbart därför att det inte finns tillräckligt mycket arbete.

2.7.5 Varaktig försämring av förutsättningarna för företagsverksamhet

En företagares familjemedlem kan under vissa förutsättningar få arbetslöshetsförmån, om det i företaget inte (längre) arbetar några andra än företagarens familjemedlemmar. I bestämmelsen

finns två villkor. För det första ska personens arbete ha upphört på grund av att förutsättningarna för företagsverksamhet har försämrats på ett bestående sätt. För det andra förutsätts att inkomsten av företagsverksamheten per familjemedlem som deltar i arbetet är mindre än det i bestämmelsen avsedda eurobelopp, som justeras årligen.

Det att villkoren uppfylls kan å ena sidan konstateras genom de handlingar som beskriver företags ekonomiska situation, i praktiken främst de resultaträkningar som finns i de senaste boksluten för företaget. Å andra sidan kan detta konstateras genom någon annan redogörelse som den som ansöker om förmånen lämnar.

2.8 Upphörande med företagsverksamhet

Om övriga kriterier uppfylls, kan till arbetssökande som varit sysselsatta på heltid i företagsverksamhet betalas arbetslöshetsförmån även när företagsverksamheten har lagts ner helt och hållet. Bestämmelser om upphörande med företagsverksamhet finns i 2 kap. 8 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Företaget kan lämnas i handelsregistret utan att detta har någon betydelse vid bedömningen av huruvida de kriterier för upphörande med företagsverksamhet som anges i lagen om utkomstskydd för arbetslösa uppfylls. Nedläggningen av företagsverksamheten kräver inte att man avstår från lokalerna, om övriga kriterier för nedläggning uppfylls.

2.8.1 Konkurs

Verksamheten i ett företag ska betraktas som avslutad när företaget har försatts i konkurs. Ett företag kan försättas i konkurs på initiativ av antingen företaget eller borgenären. Om bolagsmannen i ett personbolag försätts i konkurs har det inte samma följd.

Datum för nedläggning av verksamheten är den dag då bolaget försätts i konkurs. Datumet framgår av domstolens utslag i ärendet och till exempel av Suomen Asiakastietos företagsregister samt av företags- och organisationsdatasystemet. Företagsverksamheten har lagts ner på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, även om konkursen senare skulle förfalla. Om företagets verksamhet exceptionellt fortsätter efter att konkursen förfallit, anses det att personen är sysselsatt i företagsverksamheten från den dag då han eller hon återupptar verksamheten.

2.8.2 Likvidation (endast aktiebolag och andelslag)

Det är också fråga om nedläggning av företagsverksamheten, när ett aktiebolag eller ett andelslag har försatts i likvidation. När det gäller aktiebolag fattar bolagsstämman beslut om att bolaget ska försättas i likvidation. När det gäller andelslag fattar andelsstämman beslutet. Företaget kan försättas i likvidation också genom beslut av domstol eller registermyndighet. Likvidationen inträder när likvidationsbeslutet har fattats. Bolagsstämman eller andelsstämman kan även besluta att likvidationen inträder senare än dagen för beslutsfattandet. Likvidationsbeslutet ska antecknas i handelsregistret. Vid behov kan redogörelsen för att företaget försatts i likvidation utgöras av till exempel bolagsstämmans eller andelsstämmans protokoll eller ett utdrag ur protokollet, ett domstolsutslag eller ett utdrag ur handelsregistret.

2.8.3 Agerande som likvidator för ett företag som försatts i konkurs eller likvidation

Om arbetssökanden är likvidator för ett företag som försatts i konkurs eller likvidation, ska arbets- och näringsbyrån bedöma hur mycket denna verksamhet sysselsätter arbetssökanden. Obedrägliga åtgärder som ska anses vara administrativa saknar betydelse vid bedömningen av om företagsverksamheten ska anses ha upphört. Om den arbetsinsats som skötandet av likvidatorns uppgifter kräver är liten och inte utgör hinder för att ta emot heltidsarbete, kan arbets- och näringsbyrån, när övriga villkor uppfylls, ge ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om att hinder inte föreligger.

Om uppdraget som likvidator till sin arbetsinsats är sådant att det hindrar arbetssökanden från att ta emot heltidsarbete, ska det anses att arbetssökanden är sysselsatt på heltid i eget arbete.

Enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa är det inte möjligt att tidigare företagsverksamhet på heltid blir en bisyssla enbart på den grunden att arbetssökanden bara är likvidator i företaget.

2.8.4 Bolagsmäns avtal om upplösning av bolag (annat bolag än aktiebolag)

Upplösningen av ett personbolag förutsätter inget särskilt likvidationsförfarande, utan bolagsmännen kan fritt komma överens om upplösningen. Bolagsmännen har i vissa fall också rätt att kräva upplösning av bolaget. Man utgår från att verksamheten i ett personbolag upphör när parterna har ingått ett avtal om upplösning.

Om arbets- och näringsbyrån anser det vara uppenbart att upplösningen av bolaget har avtalats retroaktivt i syfte att få arbetslöshetsförmån fr.o.m. en tidigare tidpunkt, anses företagsverksamheten ha lagts ner från den dag då avtalet om upplösning har visats upp för arbets- och näringsbyrån.

2.8.5 Upphörande med produktionsverksamheten och den ekonomiska verksamheten

Vilken som helst företagsverksamhet kan anses ha lagts ner, när personen meddelar att produktionsverksamheten och den ekonomiska verksamheten har upphört och att han eller hon

- 1) lämnat en anmälan till Skatteförvaltningen om att företaget ska avföras ur förskottsuppbördsregistret,
- 2) lämnat en anmälan till Skatteförvaltningen om att företaget ska avföras ur arbetsgivarregistret,
- 3) lämnat en anmälan till Skatteförvaltningen antingen om att företaget ska avföras ur registret över mervärdesskattskyldiga eller om att företagsverksamheten har avbrutits **och**
- 4) avstått från sin eventuella pensionsförsäkring enligt lagen om pension för företagare eller lagen om pension för lanbruksföretagare. Det krävs inte att man avstår från andra försäkringar.

Anmälan om att företagsverksamheten har avbrutits i registret över mervärdesskattskyldiga anses enligt 2 kap. 8 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa vara tillräckligt, för att det för personen inte ska uppstå onödiga direkta skattepåföljder. Det om företaget på nytt anmäls till registret över mervärdesskattskyldiga, när företagets egendom senare säljs eller personen vidtar andra motsvarande åtgärder som ska anses vara administrativa, inverkar inte på huruvida företagsverksamheten fortfarande ska anses vara avslutad. Om företagets produktionsverksamhet eller ekonomiska verksamhet inleds på nytt, avgörs arbetssökandens rätt till arbetslöshetsförmåner räknat från den tidpunkt då verksamheten återupptogs.

Utöver det som nämns ovan kan det anses att företagsverksamheten har upphört även, när det är uppenbart att produktionsverksamheten och den ekonomiska verksamheten har upphört helt och hållet. Bestämmelsen syftar till att trygga rätten till arbetslöshetsförmåner hos de arbetssökande som inte kan visa att företagsverksamheten avslutats genom att avföra företaget ur olika register. Bestämmelsen kan till exempel tillämpas i situationer där åkrarna till en lantgård där åkerbruk bedrivits har utarrenderats till en utomstående jordbrukare och det inte finns annan verksamhet på lantgården. Om företaget inte har införts i register, anses företagsverksamheten ha avslutats utifrån personens egen anmälan att produktionsverksamheten och den ekonomiska verksamheten upphört.

Om personen hyr ut de maskiner eller anordningar som använts i företagsverksamheten till en utomstående, kan det, när övriga kriterier uppfylls, anses att produktionsverksamheten och den ekonomiska verksamheten upphört på det sätt som avses i 2 kap. 8 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, eftersom verksamheten inte längre sysselsätter personen och utgör inte något hinder för att ta emot ett heltidsarbete.

Ordalydelsen i 2 kap. 8 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa möjliggör att företagsverksamheten kan anses fortsätta, trots att de formella kriterierna för upphörande uppfylls, till exempel när det är tydligt att personen försöker täcka den ekonomiska risken i samband med företagsverksamhet med arbetslöshetsförmån. Det kan vara fråga om en sådan situation till exempel, när personen upprepade gånger till Skatteförvaltningen anmäler att företagsverksamheten avslutats.

2.8.6 När enskilda näringsidkare upphör med företagsverksamhet

I 2 kap. 8 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs att en enskild näringsidkares företagsverksamhet anses ha upphört även när produktionsverksamheten och den ekonomiska verksamheten har upphört enligt en sådan redogörelse av arbetssökanden som kan anses vara tillförlitlig eller när det annars är uppenbart att verksamheten inte fortsätter.

En enskild näringsidkare kan ha FöPL- eller LFöPL-försäkring. För upphörande med företagsverksamhet förutsätts att personen avstår från försäkringen. Kravet gäller inte LFöPL-försäkring som tecknats på basis av en stipendieperiod, eftersom försäkringen i det aktuella fallet inte gäller arbetssökandens företagsverksamhet.

Exempel: Arbetssökanden arbetar i uppdragsförhållanden. Dessutom har arbetssökanden oavslutade fortsatta studier, som har konstaterats vara studier på deltid. Arbetssökanden får ett stipendium som gäller studierna och för stipendietiden tecknar stipendiaten LFöPL-försäkring. Stipendieperioden ändrar inte studiernas omfattning och kan därför inte påverka de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för arbetslöshetsförmån. Ett uppdrag under tiden för vilket arbets- och näringsbyrån har ansett att sysselsättningen som företagare är på heltid, upphör under stipendieperioden. Stipendieperioden och den därmed sammanhängande LFöPL-försäkringen hindrar inte från erhållande av arbetslöshetsförmån efter att uppdraget upphört.

2.9 Andelslag och andra företag och sammanslutningar som har hand om marknadsföring, fakturering och andra motsvarande uppgifter

I detta kapitel berättas hur arbete som utförs via ett så kallat faktureringsfaktureringsandelslag eller motsvarande företag eller sammanslutning påverkar erhållandet av arbetslöshetsförmån, till den del det är fråga om de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för arbetslöshetsförmån. Det som berättas om faktureringsandelslag gäller också andra företag och sammanslutningar som är verk-samma på motsvarande sätt.

Arbetsökandens arbete via ett faktureringsandelslag betraktas som anställningsförhållande, om arbetsökanden har ingått ett arbetsavtal med faktureringsandelslaget. Dessutom förutsätts att andelslaget över huvud taget kan betraktas ha en ställning som arbetsgivare. För att andelslaget ska betraktas som arbetsgivare, förutsätts att andelslaget till exempel i eget namn tillhandahåller de tjänster vilka arbetsökanden har utfört som sysselsättning. Oftast innebär detta i praktiken att arbetet utförs för andelslagets räkning och andelslaget står i avtalsförhållande till den som låter utföra arbetet.

Ett andelslag betraktas inte som arbetsgivare, om andelslaget endast förmedlar information om arbetstillfällen eller har hand om marknadsföring, fakturering och bokföring i samband med arbete som medlemmarna utför. I sådana situationer kan ett anställningsförhållande endast uppstå mellan den som har hand om marknadsföringen, faktureringen eller bokföringen och samman slutningen.

Arbetsrådets utlåtande TN 1451-13, givet 10.1.2013: ”X hade registrerat sig som användare en tjänst om andelslaget Z tillhandahåller och via tjänsten fakturerat arbetsprestationer som X utfört åt Y Ab som assistent på deltid. Enligt användningsvillkoren för tjänsten hade det genom registreringen uppstått ett anställningsförhållande mellan andelslaget och X. X hade senare själv avtalat om arbetet åt Y Ab. Mellan andelslaget Z och Y Ab fanns inget avtalsförhållande eller någon annan överenskommelse. Andelslaget Z fick veta att X arbetade åt Y Ab först när X för andelslaget lade fram en begäran om fakturering av arbete. Andelslaget Z fakturerade Y Ab för arbetet som X utfört och betalade där- efter nettolön till X. Av nettolönen hade arbetspensions- och socialskyddsavgifter samt förskotts- in- hållning dragits av och redovisats vidare. Fast andelslaget Z på basis av ett avtal hade skött bet- al- ningen av lön till X, kunde det inte anses att X hade utfört arbete under andelslagets ledning och övervakning. När inte samtliga kännetecken som krävs av ett anställningsförhållande inte uppfylldes, kunde semesterlagen inte tillämpas. ...”

Enligt 3 § i lagen om pension för företagare avses med företagare en person som utför förvärvs- arbete utan att stå i anställningsförhållande. Eftersom arbete som utförs via ett faktureringsan- delslag oftast inte utförs i anställningsförhållande, bedöms hur sådant arbete påverkar rätten att få arbetslöshetsförmån enligt bestämmelserna om företagare i lagen om utkomstskydd för arbets- lösa. Det är oftast fråga om enskilda näringsidkare.

Det som berättas ovan gäller inte s.k. arbetsandelslag, där arbete utförs för andelslagets räkning. I sådana andelslag kan det vara fråga om uthyrning av arbetskraft, där arbetsgivaren med arbets- tagarens samtycke överför arbetstagaren till ett annat företag. I sådana situationer är det fråga om ett anställningsförhållande och en löntagare, fast arbetsgivaren inte övervakar arbetet, fast arbetet inte utförs hos arbetsgivaren och fast arbetsgivarens affärsverksamhet inte utgörs av samma ar- bete som arbetstagaren utför.

3 STUDIERS INVERKAN PÅ RÄTTEN ATT FÅ ARBETSLÖSHETSFÖRMÅN

I 2 kap. 10 och 11 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa bestäms hur studier påverkar rätten till arbetslöshetsförmån. En studerande på heltid har inte rätt till arbetslöshetsförmån. Begränsningen gäller också ferieperioder under heltidsstudier.

Lagen om utkomstskydd för arbetslösa och studiestödslagen (65/1994) innehåller till huvuddelarna överensstämmande definitioner av heltidsstudier. I en del fall betraktas personen likväl inte som heltidsstuderande i fråga om studiestöd, men enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa är personen heltidsstuderande. En sådan person är inte berättigad till arbetslöshetsförmån eller studiestöd.

Påbyggnadsstudier vid universitet (för licentiat- och doktorsexamen) bedöms som studier. Däremot ska rätten till arbetslöshetsförmån för s.k. postdoktorala forskare och andra forskare än sådana som studerar för att avlägga påbyggnadsexamen prövas utifrån deras möjligheter till sysselsättning i eget arbete.

Om stöd till frivilliga studier med arbetslöshetsförmån föreskrivs i 6 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice samt i 22–24 § i lagen om främjande av integration (1386/2010).

3.1 Inledning av studier

En arbetssökande som tar emot en studieplats men omedelbart anmäler sig frånvarande anses inte ha påbörjat studier och kan inte enligt besvärinstansernas vedertagna tolkning betraktas som studerande på heltid. En arbetssökande som meddelar att han eller hon inte tar emot en studieplats betraktas inte som studerande. När en arbetssökande har tagit emot en studieplats och anmält sig som närvarande anses det att han eller hon har börjat studera, även om inga studieprestationer har utförts (än).

Om en arbetssökande antas som studerande till en läroanstalt endast för deltagande i ett yrkesprov (eller motsvarande), anses han eller hon inte ha inlett studier på ovannämnda sätt. Enbart deltagande i yrkesprov (eller motsvarande) inverkar inte på rätten att få arbetslöshetsförmån.

När det gäller universitetsstudier som leder till examen, anses studierna för höstterminens del börja den 1 september. Man kan avvika från detta antagande som är utgångspunkten till exempel på basis av tillförlitlig information som arbets- och näringsbyrån har eller som fås av arbetssökanden. Avsikten är att studierna anses ha inletts fr.o.m. den tidpunkten då de i verkligheten in-leddes.

Arbetssökande personer under 25 år som saknar utbildning kan förlora rätten till arbetslöshetsförmån som betalas på basis av arbetslöshet enligt 2 kap. 13 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, om personen vägrar ta emot en studieplats eller låter bli att inleda respektive studier.

3.2 Gymnasiestudier

Enligt 2 kap. i 10 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa betraktas gymnasiestudier som heltidsstudier när deras omfattning enligt lärokursen är sammanlagt minst 75 kurser. Gränsen som anges i lagrummet grundar sig på gymnasieförordningen (810/98) som föreskriver att gymnasiestudier ska omfatta minst 75 kurser. Med gymnasiestudier avses här studier för unga elever. När det gäller gymnasiestudier för vuxna (vuxengymnasiestudier) är gränsen 44 kurser.

Eftersom gymnasiestudier för unga ska omfatta minst 75 kurser utgör de alltid heltidsstudier, oberoende av när eller hur de genomförs. Även gymnasiestudier som avläggs som fjärrstudier eller webbstudier och som omfattar minst 75 kurser betraktas således i princip som heltidsstudier.

Eftersom gymnasiestudier för vuxna har färre än 75 kurser utgör de i regel deltidsstudier. Tiden eller sättet för genomförande av studierna saknar betydelse. Enligt 2 kap. 10 § 2 mom. 3 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa betraktas gymnasiestudier som anordnas i internatskola alltid som heltidsstudier. Gymnasiestudiernas omfattning har ingen betydelse vid ställningstagande till frågan om heltidsstudier. På så sätt betraktas också vuxengymnasiestudier som anordnas i internatskola som heltidsstudier. Internatskolor är till exempel folkhögskolor bland vilka sex skolor anordnar gymnasiestudier. Internatskolor är till exempel folkhögskolor bland vilka sex skolor anordnar gymnasiestudier.

Om en person vid ett vuxengymnasium genomför andra än gymnasiestudier (till exempel grundskolestudier), kan frågan om heltidsstudier avgöras på basis av den omfattning som avses i 2 kap. 10 § 2 mom. 4 och 5 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Enbart det faktum att studierna genomförs vid ett vuxengymnasium gör således inte studierna till deltidsstudier.

3.3 Studier enligt lagen om yrkesutbildning

Enligt 2 kap. 10 § 2 mom. 2 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa betraktas som heltidsstudier sådana studier enligt lagen om yrkesutbildning som syftar till avläggande av en yrkesinriktad grundexamen eller en del av en sådan examen, eller till genomförande av handledande utbildning för yrkesutbildning eller genomförande av utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv.

I enlighet med reformen av yrkesutbildningen ska examensgrunderna för yrkesinriktade examina gradvis ändras för att överensstämma med de nya bestämmelserna. Examensgrunderna för yrkesinriktade grundamina ändrades i huvudsak den 1 augusti 2018 och examensgrunderna för yrkesexamina och specialyrkesexamina den 1 januari 2018, 1 augusti 2018 och 1 januari 2019. Examina avläggs i fortsättningen på ett sätt, dvs. genom att påvisa kunnandet i ett yrkesprov.

Enligt övergångsbestämmelserna i lagen om yrkesutbildning (531/2017) har en studerande som under 2017 eller tidigare har börjat avlägga en yrkesinriktad grundexamen eller en yrkes- eller specialyrkesexamen rätt att avlägga examen i enlighet med de examensgrunder som gällde när han eller hon inledde studierna. Rätten att avlägga studierna enligt de gamla examensgrunderna gäller till och med den 31 december 2021. För avläggande av yrkes- och specialyrkesexamina som utgår ur examensstrukturen gäller i regel en övergångsperiod på minst tre år.

3.4 Högskolestudier som leder till examen

I 2 kap. 10 § 2 mom. 1 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa betraktas studier som leder till yrkeshögskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen eller lägre eller högre högskoleexamen vid universitet som heltidsstudier.

Om studierna inte anses vara heltidsstudier utifrån den examensinriktning som här avses, ska arbets- och näringsbyrån undersöka huruvida de ska betraktas som heltidsstudier enligt 2 kap. 10 § 2 mom. 4 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa på basis av studiernas omfattning.

3.4.1 Universitetsstudier

Examina vid universiteten har i allmänhet två nivåer: de studerande avlägger först en lägre högskoleexamen och fortsätter därefter med studier för en högre högskoleexamen. Den lägre högskoleexamen kallas oftast kandidatexamen och den högre högskoleexamen magisterexamen. I regel antas de studerande för avläggande av såväl lägre som högre högskoleexamen. Ett universitet kan likväl anta en studerande för avläggande av endast lägre eller högre högskoleexamen.

De examina som avses i 2 kap. 10 § 2 mom. 1 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och alltid betraktas som heltidsstudier är högre och lägre högskoleexamen enligt universitetslagen (558/2009). Även s.k. examensinriktad fortbildning eller behörighetsgivande utbildning som syftar till att omvandla en befintlig examen till en högskoleexamen betraktas i princip alltid som heltidsstudier.

I Universitetslagens 1 § uppräknas Finlands universitet. Till Helsingfors universitet hör Svenska social- och kommunalhögskolan som en separat enhet. I statsrådets förordning om högskolornas examenssystem (464/1998) har föreskrivits om läroanstalter som kan jämföras med universitet. Enligt dess 2 § 2 mom. hänförs även Försvarshögskolan inom försvarsministeriets förvaltningsområde till universiteten.

Avgörande för de studier som leder till högskoleexamen är endast utbildningsstadiet och att studierna är inriktade på en examen. Studiernas omfattning, deras bindande natur, tidpunkten när de avläggs och sättet på vilket de genomförs har ingen betydelse i detta avseende. Studier som leder till högskoleexamen måste alltså betraktas som heltidsstudier även om personen t.ex. kan räkna tidigare studier till godo och därmed avsevärt minska på de kvarstående studiernas omfattning. Om studierna har ordnats så att de kan avläggas vid sidan av arbete har detta faktum heller ingen relevans för bedömning av studierna som heltidsstudier. Även kvällsstudier, distansstudier, webbstudier eller flerformsstudier som leder till högskoleexamen betraktas i regel som studier på heltid. Studier som bedrivs vid universitet eller högskolor utomlands och som leder till högskoleexamen bedöms på motsvarande sätt.

3.4.2 Yrkeshögskolestudier

Vid yrkeshögskola kan man avlägga yrkeshögskoleexamina samt högre yrkeshögskoleexamina. Vid sidan av dessa ingår bl.a. även examensinriktad fortbildning som avses i 2 kap. 10 § 2 mom. 1 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och alltid betraktas som heltidsstudier och som syftar till att omvandla en yrkesexamen till en yrkeshögskoleexamen.

Det som är avgörande för studier som leder till yrkeshögskoleexamen är endast utbildningsstadiet och att studierna är inriktade på en examen. Studiernas omfattning, deras bindande natur, tidpunkten och sättet på vilket de genomförs har ingen betydelse i detta avseende. Studier som leder till yrkeshögskoleexamen ska således betraktas som studier på heltid, även om personen t.ex. kan räkna tidigare studier till godo och därmed avsevärt minska på de kvarstående studiernas omfattning. Att studierna har kunnat ordnas så att de kan genomföras vid sidan av arbete har inte heller någon betydelse för frågan om huruvida studierna ska betraktas som heltidsstudier. Likaså betraktas kvällsstudier, distansstudier, webbstudier eller flerformsstudier som leder till yrkeshögskoleexamen i princip som studier på heltid. Det faktum att högre yrkeshögskoleexamina i praktiken ofta ordnas så att de kan avläggas vid sidan av arbetet har heller ingen betydelse.

3.5 Studier som betraktas som heltidsstudier utifrån sin omfattning

Enligt 2 kap. 10 § 2 mom. 4 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa betraktas andra studier än sådana som leder till högskoleexamen som heltidsstudier då omfattningen enligt studieplanen motsvarar i genomsnitt minst fem studiepoäng eller tre studieveckor eller 4,5 kompetenspoäng per studiemånad. Enligt punkt 5 i samma paragraf betraktas som heltidsstudier andra studier än de som avses i punkterna 1-4 och som till sin omfattning enligt läroplanen motsvarar minst 25 veckotimmar i genomsnitt. I praktiken innebär det sist nämnda att studiernas omfattning bedöms utifrån antalet timmar per vecka bara när studiernas omfattning inte har fastställts i studiepoäng, studieveckor eller kompetenspoäng.

Utöver studier som leder till lägre och högre högskoleexamen kan bl.a. också fortbildning och kompletterande utbildning avläggas vid universitet. Universitetsstudier kan förutom vid universitet bedrivs vid öppna universitet, sommaruniversitet och öppna högskolor. Fortbildning och kompletterande utbildning som avläggs vid universitet bedöms, i likhet med studier vid öppna universitet, enligt sin omfattning. Vid yrkeshögskolor kan man utöver examensinriktade studier bl.a. även bedriva yrkesinriktade specialiseringsstudier och annan vuxenutbildning samt delta i öppen yrkeshögskoleundervisning. Huruvida dessa studier är heltidsstudier avgörs utifrån deras omfattning.

Huruvida de linjestudier som leder till universitetsexamen och de linjestudier som leder till yrkeshögskoleexamen är heltidsstudier avgörs utifrån den studiehelhet som ska avläggas vid öppet universitet eller öppen yrkeshögskola utifrån omfattningen av deras studieplan. Huruvida studierna är heltidsstudier avgörs utifrån examensinriktning först från och med den tidpunkt då personen har rätt att avlägga examen.

Huruvida avläggande av yrkesexamen och specialyrkesexamen är heltidsstudier avgörs utifrån 2 kap. 10 § 2 mom. 4 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Bedömningen görs utifrån omfattningen av de studier som de facto genomförs. En eventuell nominell omfattning som antecknas i examensbetyget eller något annat intyg har ingen betydelse.

Om en person avlägger enbart enskilda gymnasiekurser vid ett gymnasium avsett för unga, men inte gymnasiets hela lärokurs, bedöms studierna utifrån deras omfattning. I gymnasieundervisning för unga motsvarar en kurs 38 timmar. De studier som bedrivs av en person som avlägger enskilda kurser vid ett vuxengymnasium betraktas i princip som deltidsstudier.

Om en person anmäler sig som arbetssökande medan studierna pågår, beaktas vid bedömningen av studiernas omfattning studierna i sin helhet från den tidpunkt studierna inleddes.

3.6 Kortvariga studiers inverkan på rätten att få arbetslöshetsförmåner

En arbetssökande har rätt att få arbetslöshetsförmåner trots studier, om han eller hon har fyllt 25 år och studierna pågår högst sex månader utan avbrott eller i perioder. Det har ingen betydelse om studierna är heltidsstudier eller deltidsstudier enligt 2 kap. 10 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Arbets- och näringsbyrån ger utbetalaren av arbetslöshetsförmån ett arbetskraftspolitiskt utlåtande om huruvida arbetssökanden har rätt till arbetslöshetsförmåner trots studierna.

Med studiernas varaktighet avses antingen varaktigheten av den studiehelhet som arbetssökanden har för avsikt att genomföra eller den tid som återstår av studierna. Avsikten är inte att arbetssökande med arbetslöshetsförmån ska kunna inleda exempelvis studier som pågår i flera år och som leder till examen. Därför har en person inte rätt till arbetslöshetsförmåner, om det är uppenbart att personens avsikt är att genomföra studier som pågår över sex månader.

Om det är fråga om studier som bedrivits tidigare, tillämpas bestämmelsen endast när det har gått minst ett år sedan studierna bevisligen avbröts. Begränsningen gäller inte studier som inletts under tiden för en sådan periodiserad ekonomisk förmån som avses i 3 kap. 6 § 1 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa eller studier som bedrivits i form av arbetskraftsutbildning.

Dessutom förutsätts att studierna ger yrkesfärdigheter eller stöder företagsverksamhet. Avsikten är att förutsättningen ska tolkas så brett som möjligt. Förutsättningen uppfylls, om studierna på något sätt kan anses främja arbetssökandens sysselsättning eller företagsverksamhet. Utanför tillämpningsområdet blir främst studier som klart är av hobbynatur.

Under tiden för studierna kvarstår arbetssökandens skyldighet att söka och vara beredd att ta emot heltidsarbete samt att delta i sysselsättningsfrämjande service när sådant erbjuds personen.

Möjligheten till högst sex månaders heltidsstudier utan förlust av arbetslöshetsförmånen återfås efter att personen har uppfyllt arbetsvillkoret för arbetslöshetsdagpenning. Detta förutsätts, även om de tidigare studierna inte har pågått sex månader.

Om arbetssökandens studier, som från början avsetts pågå i högst sex månader, inte har slutförts när tidsfristen på sex månader går ut, fattar arbets- och näringsbyrån ett beslut om huruvida det är fråga om heltidsstudier eller deltidstudier. Vid bedömningen av studiernas omfattning beaktas studierna i sin helhet från den tidpunkt då de inleddes. I princip gäller beslutet enbart tiden efter de nämnda sex månaderna, och till exempel en fördröjning av studierna av en orsak som beror på arbetssökanden saknar betydelse i ärendet. Beslutet om arbetssökandens rätt till utkomstskydd för arbetslösa fattas retroaktivt från inledandet av studierna, om 2 kap. 10 a § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har tillämpats t.ex. på basis av felaktiga uppgifter.

3.7 Utbildning som arbetsgivaren erbjuder

Arbetslagstiftningen förutsätter att arbetsgivaren, när vissa villkor uppfylls, ordnar eller anskaffar utbildning för uppsagda arbetstagare. Utbildningen kan ordnas antingen medan anställningsförhållandet pågår eller efter att anställningsförhållandet upphört. I regel ska utbildningen genomföras inom två månader från det att anställningsförhållandet upphörde.

Deltagande i ovan avsedd utbildning som arbetsgivaren ordnar eller anskaffar betraktas inte som heltidsstudier. Arbetsgivaren kan dock fullgöra sin skyldighet även så att arbetsgivaren helt eller delvis betalar utbildning som arbetstagaren själv skaffat. I en sådan situation bedöms om det är fråga om heltids- eller deltidstudier på samma sätt om annars.

3.8 Studier som betraktas som deltidstudier på basis av arbetshistoria eller företagsverksamhet

En person betraktas inte enligt 2 kap. 10 § 3 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som studerande på heltid, om det på grund av stadigvarande tid i arbete eller idkande av företagsverksamhet under studietiden är uppenbart att studierna inte utgör något hinder för att ta emot heltidsarbete. Vid tillämpning av lagrummet förutsätts det att personens förvärvsarbete eller företagsverksamhet under studietiden har varit stadigvarande verksamhet. Exempelvis arbete endast under läroanstaltens ferietider kan inte betraktas som tillräckligt.

Ovannämnda bestämmelse tillämpas när villkoren uppfylls på alla studier som arbetssökanden bedriver, även t.ex. sådana studier enligt lagen om yrkesutbildning som syftar till avläggande av en yrkesinriktad grundexamen eller en del av en sådan examen eller till genomförande av utbildning som handleder för yrkesutbildning eller utbildning som handleder för arbete och ett självständigt liv.

Arbetstiden under studietiden ska anses vara tillräcklig åtminstone när den uppfyller arbetsvillkoret för löntagare, dvs. ca sex månader. Arbetet behöver inte vara ett heltidsjobb, utan även ett deltidjobb som kan räknas till arbetsvillkoret kan beaktas. I vissa exceptionella situationer (till exempel moderskapsledighet) behöver arbetshistorien inte täcka tiden omedelbart innan arbetslösheten vidtog och behöver inte heller nödvändigtvis vara fullständigt sammanhängande. En mycket osammanhängande arbetshistoria kan likväl inte vara stadigvarande på det sätt som avses i bestämmelsen. Studieframgången under tiden för arbete eller företagsverksamhet utreds inte.

Arbets- och näringsbyrån kan också godta en kortare arbetsperiod som grund för deltidstudier, t.ex. om arbetslösheten beror på en plötslig permittering eller uppsägning av ekonomiska eller produktionsmässiga orsaker.

Orsaken varför anställningsförhållandet upphör har betydelse också i andra avseenden. För att studierna ska betraktas som deltidssyssla på basis av tidigare arbete krävs det i princip att anställningsförhållandet har upphört av andra orsaker än på den sökandes egen begäran, om inte den sökande kan motivera att han eller hon till exempel sagt upp sig av hälsoskäl.

3.9 Utbildning indelad i perioder

Arbetskraftsutbildning, frivilliga studier med stöd av arbetslöshetsförmån samt frivilliga studier som avses i 22–24 § i lagen om främjande av integration kan anordnas indelade i perioder. Vid dessa studier betraktas arbetssökanden inte som studerande på heltid under tiden mellan perioderna. De övriga arbetskraftspolitiska förutsättningarna för erhållande av arbetslöshetsförmåner måste dock uppfyllas för att arbetslöshetsförmåner ska kunna erhållas för tiden mellan perioderna. Till exempel är gällande skyldighet att vara i arbete på grund av upprepat arbetskraftspolitiskt klandervärt förfarande ett hinder för erhållande av arbetslöshetsförmåner under tiden mellan perioderna.

3.10 Studiers upphörande

Bestämmelser om upphörande med heltidsstudier finns i 2 kap 11 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Studierna för en person som har studerat på heltid betraktas som heltidsstudier tills han eller hon avslutat sina studier. Förteckningen i bestämmelsens 3 mom. över situationer för avslutande av studier är inte uttömmande.

En person under 25 år utan yrkesutbildning kan förlora rätten till arbetslöshetsförmån på grund av arbetslöshet enligt 2 kap 13 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, om personen utan giltig orsak avbryter studier som leder till examen och ger yrkesinriktade färdigheter.

3.10.1 Utexaminering

Studierna anses vara avslutade när personen meddelar att han eller hon utexaminerats. Vid behov bevisas utexamineringen med ett examensbetyg som utfärdas av respektive läroanstalt. Sista studiedagen är i dessa fall examensbetygets datum.

I det fall att en arbetssökande ursprungligen har fått studierätt för både lägre och högre högskoleexamen och informerar om eller uppvisar ett intyg över avlagd lägre högskoleexamen (till exempel filosofie kandidat) betraktas personen fortfarande som studerande på heltid. Detta beror på att personen fortsättningsvis har studierätt för högre högskoleexamen. Rätten till arbetslöshetsförmån förutsätter i princip att den sökande separat visar att han eller hon har avslutat sina studier till exempel genom att lämna ett skiljebetyg eller en utredning över minst ett års avbrott i studierna.

Arbets- och näringsbyrån behöver i princip inte separat utreda huruvida studierätt har beviljats enbart för lägre högskoleexamen eller för båda examina. Då en sökande avlagt en lägre högskoleexamen är antagandet att personen har rätt att avlägga även högre examen. Om den sökande ändå berättar eller uppvisar en redogörelse över att han eller hon inte har rätt att fortsätta sina studier för att avlägga högre examen, betraktas studierna som avslutade.

Avslutande av studierna har i praktiken jämförts med situationer där en helhet som ingår i examen, till exempel en praktikperiod, av någon anledning inte kan anordnas för en person som har genomfört de övriga studieprestationerna, utan att detta beror på personen själv. Då kan arbetssökanden få ett arbetskraftspolitiskt utlåtande utan hinder som gäller tills arbetspraktiken inleds.

Avslutande av studierna kan visas även med ett av läroinrättningen utfärdat interimistiskt betyg i situationer där det egentliga examensbetyget dröjer av tekniska eller andra orsaker som inte beror på den studerande. Enligt besvärinstansernas beslutspraxis förutsätts det inte att en fördröjning av det egentliga examensbetyget skulle ha en väsentlig betydelse.

3.10.2 Att avgå från läroinrättning eller att avstå från studierätt vid universitet

Utgångspunkten är att upphörande med studierna konstateras utifrån arbetssökandens meddelande och vid behov med ett skiljebetyg som utfärdas av läroanstalten. Som sista studiedag betraktas den avslutningsdag som framgår av skiljebetyget.

Om arbetssökanden efter att ha upphört med sina studier senare på nytt påbörjar samma studier vid samma läroanstalt, kan arbets- och näringsbyrån retroaktivt betrakta personen som heltidsstuderande från och med tidpunkten för avgång från läroanstalten åtminstone i en situation där arbetssökandens förfarande kan betraktas som ett sätt att kringgå den begränsning av ferieperioder i heltidsstudier som avses i 2 kap 10 § 1 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. I fråga om andra studier eller studier som återupptas vid annan läroanstalt betraktas personen inte som heltidsstuderande retroaktivt. Den s.k. sexmånadsregeln kan inte tillämpas direkt på fall där studier

inleds på nytt eftersom den t.ex. kan öppna möjligheter för studieuppehåll med arbetslöshetsförmåner i situationer där det enligt lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte ska utbetalas sådana förmåner.

En universitetsstuderande kan avstå från sin studieplats genom att lämna en skriftlig uppsägningsanmälan till universitetet. Universitetet utfärdar ett beslut där dagen för inlämnade av uppsägningsanmälan antecknas som det datum då studierätten upphör. I praktiken betyder detta att den studerande lämnar universitetet. Om en person som säger upp sin studieplats vill återfå studierätten, förutsätter det att han eller hon ansöker om studieplats genom universitetets normala ansökningsförfarande. Om sökanden avstår från sin studierätt, är han eller hon arbetslös arbetssökande från och med följande dag efter den dag då studierätten upphör

3.10.3 Förlust eller indragning av studierätten

Enligt 39 § i universitetslagen ska den studerande varje läsår anmäla sig som närvarande eller frånvarande på det sätt som universitetet bestämmer. En studerande som inte har anmält sig på föreskrivet sätt förlorar sin studierätt. Studierätten går lika så förlorad, om man inte avlägger examen inom utsatt tid enligt 41 § eller inom i 42 § föreskriven extra tid eller om extra tid inte beviljas. Om en sådan studerande senare vill inleda studierna i fråga eller fortsätta med dem måste han eller hon ansöka om förnyad studierätt hos universitetet. Om förlust av studierätt vid yrkeshögskola föreskrivs i 32 § i yrkeshögskolelagen (932/2014).

Personer som meddelar eller bevisar att de har förlorat sin studierätt i ovan nämnda situationer betraktas inte längre som heltidsstuderande även om de har möjlighet att återfå studierätten genom ansökan. Den sökande är likväl skyldig att underrätta arbets- och näringsbyrån, om hans eller hennes situation förändras.

En del universitet för ett s.k. passivregister till vilket sådana studerande överförs som inte alls har åstadkommit några studieprestationer under en viss tid. Om en studerande vill återupptas i registret för aktiva elever måste han eller hon först erhålla fakultetens godkännande för sin individuella studieplan. En överföring till passivregistret påverkar inte bedömningen av den sökandes rätt till arbetslöshetsförmån.

Indragning och återställande av studierätten, hinder för antagning som studerande, drogtestning och disciplinåtgärder berörs av den s.k. SORA-lagstiftningen som trädde i kraft 1.1.2012 (RP 164/2010 rd). Läroanstalten kan indra en studerandes studierätt i vissa situationer, om skyddande av minderårig eller patient-, kundsäkerheten eller trafiksäkerheten förutsätter det. Om arbetssökanden underrättar om eller uppvisar ett intyg över läroanstaltens beslut om indragning av studierätten, betraktas heltidsstudierna som avslutade. Personen kan hos läroinrättningen ansöka om återställande av studierätten, och den ska återställas, om den sökande kan visa att de skäl som föranledde indragning av studierätten inte längre föreligger. Då betraktas den sökande som heltidsstuderande från och med återställandet av studierätten.

Andra åtgärder enligt SORA-lagstiftningen än indragning av studierätten, till exempel avstängning från deltagande i undervisningen, relegering för viss tid, högst ett år från läroanstalten eller suspendering av studierätten visar inte att studierna är avslutade på det sätt som avses i 2 kap. 11 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

3.10.4 Förvärvande av yrkeskompetens

För en studerande som inleder yrkesutbildning utarbetas en personlig utvecklingsplan för kunnandet. I planen antecknas ett individuellt mål för kunnandet, som kan vara en yrkesinriktad examen, en del eller flera delar av en examen, en helhet eller helheter som är mindre än en del av en examen, övrig yrkesutbildning i enlighet med 8 § i lagen om yrkesutbildning eller handledande utbildningar i enlighet med 7 § i den lagen. I planen antecknas också när förvärvandet av kunnandet ska ske. Den studerandes studierätt upphör, när han eller hon har avlagt den examen eller den del eller de delar av examen eller den utbildning som han eller hon blivit antagen som studerande till.

När en sökande har avlagt de avsedda studierna och meddelar att han eller hon inte fortsätter sina studier, betraktas personens heltidsstudier som avslutade. Om den sökande senare fortsätter sina studier, bedöms studiernas inverkan på möjligheterna att få arbetslöshetsförmån från och med tidpunkten för återupptagandet av studierna.

3.10.5 Upphörande av arbetskraftsutbildning

Studier som inletts som arbetskraftsutbildning anses ha upphört när arbetskraftsutbildningen upphör och personen inte fortsätter studierna. Om studierna avbryts och personen inte återupptar dem, har han eller hon rätt till arbetslöshetsförmån räknat från den tidpunkt då arbetskraftsutbildningen upphörde. Då personen eventuellt senare återupptar de avbrutna studierna kommer deras inverkan på möjligheterna att få arbetslöshetsförmån att bedömas separat från och med tidpunkten för återupptagandet av studierna.

3.10.6 Avslutande av utbildning som avläggs genom yrkesprov

I fråga om examina som avläggs genom yrkesprov anses studierna vara avslutade när sökanden meddelar att de egentliga studierna har avslutats. Vid behov ombes sökanden uppvisa betyg eller någon annan redogörelse för att studierna har avslutats. Det saknar betydelse om yrkesprovet har avlagts eller om den sökande ämnar avlägga det vid en senare tidpunkt. Enbart deltagande i yrkesprov (eller motsvarande) betraktas inte som sådana studier som avses i 2 kap. 10 § 2 mom. 2 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, och deltagandet inverkar inte på rätten att få arbetslöshetsförmåner.

3.10.7 Bevisligt avbrott i studierna

Den sökandes studier kan betraktas som avslutade enligt 2 kap. 11 § 3 mom. 6 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa då studierna har varit avbrutna i minst ett års tid. Föreskriften motsvarar bestämmelsen i 6 kap. 3 § 3 mom. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice om minst ett års avbrott i tidigare studier, vilket är en förutsättning för stödande av frivilliga studier med arbetslöshetsförmån.

Bestämmelsen i lagen om utkomstskydd för arbetslösa gäller alla studier oberoende av läroanstalt. Orsaken till avbrottet har heller ingen betydelse. Studieavbrottet utvärderas alltid i efterskott och redogörelsen för avbrottet består ofta av läroanstaltens utredning om att personen inte hade några studieprestationer på minst ett års tid och inte heller i övrigt hade deltagit i undervisningen eller till exempel förberett sitt examensarbete. Vid bedömningen har det inte någon betydelse om personen anmält sig som frånvarande eller närvarande vid läroanstalten.

Den sökande är skyldig att meddela om förändringar som inträffat i hans eller hennes situation och som kunde påverka möjligheterna att få arbetslöshetsförmån, bl.a. om påbörjande eller återupptagande av studier. Om den sökande vid en senare tidpunkt återupptar sina studier som betraktats som avslutade, bedöms det huruvida de betraktas som heltidsstudier enligt 2 kap. 10 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa från och med tidpunkten för återupptagandet.

3.10.8 Upphörande med gymnasiestudier

Den som genomför gymnasiet eller den grundläggande utbildningens lärokurs i sin helhet betraktas alltid som studerande på heltid till terminens utgång. En slutförd gymnasieutbildning för unga intygas vid behov med ett avgångsbetyg från gymnasiet och ett studentexamensbetyg. Om gymnasiestudierna slutar med att eleven lämnar läroanstalten, kan rätten till arbetslöshetsförmån börja redan från och med avbrottet, förutsatt att alla övriga förmånsvillkor uppfylls.

Avslutande av gymnasiestudier med avgångsbetyg men utan studentexamensbetyg

Om en person som avlägger en hel gymnasieutbildning jämte studentexamen får ett avgångsbetyg från gymnasiet men inget studentexamensbetyg och deltar i studentexamensprov i minst två ämnen under följande eller därpå följande termin, betraktas han eller hon som heltidsstuderande fram till slutet av respektive termin.

Om proven likväl inte blir godkända och personen meddelar sin avsikt att ännu under nästa termin delta i proven för de ämnen som fattas, betraktas personen alltså som heltidsstuderande fram till terminsslutet.

Personen är heltidsstuderande under följande och därpå följande termin, om han under följande termin deltar i studentexamensprovet i ett ämne och därpå följande termin i studentexamensprovet i minst 2 ämnen.

Om en person först meddelar att han eller hon ytterligare kommer att delta i minst två studentexamensprov, men sedan ångrar sig och före provet meddelar att han eller hon inte längre ämnar delta i proven ska ett positivt arbetskraftspolitiskt utlåtande avges med effekt från och med påföljande dag. Om en sökande meddelar att han eller hon kommer att delta i studentexamensprovet i endast ett ämne, betraktas heltidsstudierna som avslutade i slutet av den termin då personen erhåller avgångsbetyg från gymnasiet.

Om en person som har fått avgångsbetyg från gymnasiet meddelar att han eller hon inte längre har för avsikt att delta i studentexamen, kan man anse att personen har slutat studera. Följaktligen kan ett positivt arbetskraftspolitiskt utlåtande ges med effekt från och med terminens slut, förutsatt att personen i övrigt uppfyller förmånsvillkoren. Om personen likväl senare ångrar sig och deltar i minst två studentexamensprov under följande eller därpå följande termin, betraktas han eller hon som heltidsstuderande från första början, eftersom heltidsstudierna i motsats till det som meddelats av den sökande aldrig har upphört. Arbets- och näringsbyrån bör informera sin kund om att avläggande av studentexamen i motsats till tidigare upplysningar leder till ett negativt arbetskraftsutlåtande och eventuellt återkrav av förmånen.

Om en person deltar i ett examenstillfälle som inte infaller nästa möjliga eller därpå följande termin påverkas inte rätten till utkomstskydd under examensdagarna eller i övrigt.

Avslutning av kombinationsstudier

Med kombinationsstudier avses studier där man avlägger både en yrkesinriktad grundexamen och en gymnasieutbildning jämte studentexamen samt studier där man avlägger gymnasiestudier som en del av en yrkesinriktad grundexamen.

Avläggandet av studier som omfattar både en yrkesinriktad grundexamen och en gymnasieutbildning jämte studentexamen intygas vid behov genom betyg över avlagd yrkesexamen, avgångsbetyg från gymnasiet och studentexamensbetyg.

Om en person har bedrivit gymnasiestudier som en del av en yrkesinriktad grundexamen men inte avlagt en hel gymnasieutbildning, intygas utexamineringen vid behov genom att betyget över avlagd yrkesexamen uppvisas. Gymnasiestudierna behöver inte avslutas separat, eftersom personen inte är registrerad hos ett gymnasium, inte avlägger gymnasiets hela lärokurs och således inte heller får avgångsbetyg från gymnasiet.

Personer som avlägger en yrkesinriktad grundexamen och en gymnasieutbildning jämte studentexamen

Om en person som har avlagt en yrkesinriktad grundexamen och gymnasiets lärokurs jämte studentexamen får ett betyg över avlagd yrkesexamen och ett avgångsbetyg från gymnasiet men inget studentexamensbetyg, ska fallet avgöras på samma sätt som tidigare har beskrivits i fråga om avslutade gymnasiestudier med avgångsbetyg från gymnasiet men utan studentexamensbetyg.

Personer som avlägger gymnasiekurser som en del av yrkesinriktad grundexamen

En person som bedriver gymnasiestudier som en del av yrkesinriktad grundexamen betraktas inte till terminens slut som heltidsstuderande på sådant sätt som avses i 2 kap. 11 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, utan kan ges ett utlåtande om att hinder inte föreligger, då han eller hon har meddelat att yrkesinriktad grundexamen avlagts och vid behov uppvisat ett examensbetyg. Om personen likväl tillkännager sitt deltagande i studentexamen, betraktas personen som studerande på heltid i enlighet med beskrivningen ovan till utgången av följande eller därpå följande termin.

Om en person som bedrivit gymnasiestudier enbart som en del av en yrkesinriktad grundexamen efter sin grundläggande yrkesexamen fortsätter med gymnasiestudierna vid ett dags- eller kvällsgymnasium, betraktas personen som heltidsstuderande med anledning av fortsatta studier. Om det förekommer ett uppehåll på minst sex månader mellan de andra studierna och kvällsgymnasiestudierna (t.ex. med anledning av arbete eller jobbsökning via arbets- och näringsbyrån), kan det anses att det inte är fråga om en fortsättning av tidigare heltidsstudier utan om nya studier på deltid.

Avslutande av gymnasiestudier då en person har fått avgångsbetyg från gymnasiet och studentexamensbetyg

Deltagande i studentskrivningar efter att personen erhållit såväl avgångsbetyg från gymnasiet som studentexamensbetyg, och i fråga om kombinationsstudier dessutom yrkesinriktad grundexamen, saknar betydelse då rätt till arbetslöshetsförmån avgörs. Deltagande i studentskrivningarna behandlas inte som ett studieärende och därom ges heller inget arbetskraftspolitiskt utlåtande.

Om personen inte enbart deltar i ett studentexamensprov utan därtill även i gymnasiets undervisning, avgörs frågan om heltidsstudier utifrån studiernas omfattning. I gymnasieundervisning för unga motsvarar en kurs 38 timmar och vid ett vuxengymnasium 28 timmar.

3.11 Läroavtal vid yrkesutbildning

Sådan utbildning som avses i lagen om yrkesutbildning kan ordnas som handledd och målinriktad utbildning som sker på en arbetsplats i samband med praktiska arbetsuppgifter antingen som läroavtalsutbildning eller som utbildning som grundar sig på utbildningsavtal. I detta kapitel behandlas läroavtalsutbildning. Under utbildning som grundar sig på utbildningsavtal står den studerande inte i ett anställningsförhållande, och utbildning som grundar sig på utbildningsavtal behandlas som studier i enlighet med 2 kap. 10–11 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Bestämmelser om läroavtal finns i lagen om yrkesutbildning. Läroavtalsutbildning grundar sig på ett arbetsavtal för viss tid mellan en studerande och en arbetsgivare (läroavtal). En förutsättning för ingående av läroavtal är att läroanstalten och arbetsgivaren skriftligen avtalar om ordnande av läroavtalsutbildning.

Enligt 77 § i lagen om yrkesutbildning tillämpas på läroavtal, om inte något annat föreskrivs, bestämmelserna i arbetsavtalslagen med undantag för 1 kap. 3 och 8 §, 2 kap. 4 och 5 §, 4 kap. 4 och 5 §, 6 kap., 7 kap. 1–5 § och 7–11 §, 9 och 10 kap. samt 13 kap. 3 och 4 §. Utanför tillämpningsområdet blir således bland annat arbetsavtalslagens allmänna bestämmelser om avslutande av arbetsavtal samt grunder för uppsägning. Däremot tillämpas 5 kap. i arbetsavtalslagen om permittering.

Vid läroavtalsutbildning inhämtas största delen av de behov av kunnande som planerats i den personliga utvecklingsplanen för kunnandet genom utförande av praktiska arbetsuppgifter på en arbetsplats. Ett läroavtal kan i princip behandlas som ett anställningsförhållande och inte som sådana studier som avses i 2 kap. 10–11 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Inverkan av läroavtalslönen och av övriga eventuella ersättningar på rätten till arbetslöshetsförmåner samt på deras belopp undersöks av den som betalar arbetslöshetsförmånerna.

3.11.1 Permittering av en person i läroavtalsutbildning och orsak som jämställs med permittering

Ett läroavtal kan genomföras så att personen redan tidigare är anställd i eller anställs i ett anställningsförhållande som gäller tills vidare. Dessutom ingår arbetsgivaren och arbetstagaren ett arbetsavtal för en bestämd tid (läroavtal).. Även om arbetsgivaren och arbetstagaren ingår ett separat

avtal på bestämd tid om läroavtal såsom det förutsätts i lagstiftningen om läroavtal, ändrar avtalet som ur arbetsrättslig synvinkel ingåtts om uppgifter på bestämd tid inte anställningsförhållandets karaktär som gällande tills vidare till ett anställningsförhållande på viss tid. Läroavtal kan också genomföras till exempel så att personen direkt rekryteras i ett anställningsförhållande för viss tid (läroavtal). När det gäller personer som permitterats från läroavtalsförhållande förfars på samma sätt som för alla andra permitterade. Arbets- och näringsbyrån utreder inte sättet att genomföra läroavtalet, utan konstaterar permitteringsgrunden (produktionsorsaker och ekonomiska orsaker) och permitteringstiden utifrån personens meddelande.

Eftersom läroavtalet även vid permitteringar alltså är i kraft, undersöks ett läroavtalsfall inte som en studieangelägenhet av arbets- och näringsbyrån, även om personen är inskriven i en läroanstalt. Om läroavtalsutbildningens förvärvande av kunskaper i andra inlärningsmiljöer infaller under tiden för permitteringen, påverkar den inte personens rätt att erhålla arbetslöshetsförmån.

Även vid läroavtalsutbildning kan arbetet och avlöningen avbrytas på grund av ett villkor som medtagits i arbetsavtalet. En studerande i arbetsavtalsförhållande har rätt till arbetslöshetsförmån på grund av en sådan med permittering jämförbar orsak under samma förutsättningar som alla andra arbets sökande. Villkor om avbrott i arbete och avlöning ska redan från början ingå i arbetsavtalet, och avbrottet ska bero på arbetsgivarens ordinarie verksamhetsperioder. Ett villkor om avbrott kan ingå både i ett avtal som är i kraft tills vidare och i ett arbetsavtal på viss tid.

3.11.2 Tillfälligt avbrott i läroavtal

Ett läroavtal kan avbrytas till exempel på grund av långvarig sjukdom, familjeledigheter eller fullgörande av värnplikt. Då kommer man överens om att skjuta upp avslutandet av visstidsavtalet till en senare tidpunkt så att utbildningsmålet nås. Då ett läroavtal avbyts är utgångspunkten att avbrottet gäller för viss tid, och att den studerande återupptar sina studier på ett på förhand överenskommet sätt efter avbrottet.

Om den studerande och arbetsgivaren medan läroavtalet gäller kommer överens om att tillfälligt avbryta läroavtalet, har personen inte rätt till arbetslöshetsförmån på grund av det tillfälliga avbrottet. Personen har ett i kraft varande arbetsavtal och orsaken till det tillfälliga avbrottet i arbetet och lönebetalningen är en annan än permittering eller med permittering jämförbart skäl.

3.11.3 Hävande av läroavtal

Enligt 75 § 1 mom. i lagen om yrkesutbildning kan den studerande och arbetsgivaren genom en gemensam överenskommelse häva ett läroavtal med omedelbar verkan. Utöver vad som föreskrivs om hävande under provtid i 1 kap. 4 § och 8 kap. 1 och 3 § i arbetsavtalslagen (hävningsgrund, betraktande av arbetsavtal som upphävt), kan ett läroavtal ensidigt hävas när arbetsgivaren upphör med sitt företag, försätts i konkurs eller avlider. Med tillstånd av utbildningsarrangören kan ett läroavtal hävas på sådana grunder som enligt arbetsavtalslagen skulle berättiga till uppsägning av arbetsavtal. Utbildningsarrangören kan häva läroavtalet efter att ha hört den studerande och arbetsgivaren, om den utbildning som anordnats på arbetsplatsen inte följer bestämmelserna i lagen om yrkesutbildning eller i en förordning som utfärdats med stöd av den eller bestämmelserna i det avtal som ingåtts mellan utbildningsarrangören och arbetsgivaren.

Hävandet av läroavtalet påverkar inte arbetssökandens rätt att få arbetslöshetsförmån, om hävandet baseras på ekonomiska orsaker eller produktionsorsaker. Hävandet av läroavtalet kan anses

basera sig på produktionsorsaker och ekonomiska orsaker till exempel om arbetsgivaren har sagt upp andra medarbetare av sådana orsaker.

Om läroavtalet upphör, men personen fortsätter studierna i form av frivilliga studier, undersöker arbets- och näringsbyrån studiernas inverkan på rätten till arbetslöshetsförmån som ett normalt ärende som gäller studier. Om studierna ska betraktas som helhetsstudier utifrån sin omfattning, kan det arbete som utförts i läroavtalsutbildningen inte bevisa att studierna varit deltidsstudier, eftersom studierna har varit utförande av arbete. Vid en bedömning utifrån studiernas omfattning beaktas studierna i sin helhet från den tidpunkt då de inleddes.

Om arbetssökanden erbjuds läroavtalsarbete, bedöms vägran att ta emot det enligt 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som vägran att ta emot arbete.

När en ung person under 25 år som saknar utbildning avbryter läroavtalsutbildning, tillämpas 2 kap. 13 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Om den unga personen emellertid fortsätter med de studier som påbörjades i form av läroavtal, kan på avslutandet av läroavtalsförhållandet komma att tillämpas bestämmelserna i 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

4 UNGA PERSONER UNDER 25 ÅR SOM SAKNAR UTBILDNING

Bestämmelserna i 2 kap. 13–16 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa tillämpas på unga under 25 år som efter grundskolan eller gymnasiet inte har genomgått någon utbildning som leder till examen och som ger yrkesfärdigheter. Nedan kallas en sådan person för ung person som saknar utbildning. Bestämmelserna gäller unga personer som saknar yrkesutbildning, både i egenskap av sökande av arbetsmarknadsstöd och i egenskap av sökande av arbetslöshetsdagpenning. Bestämmelserna tillämpas på unga invandrare som saknar utbildning även under integrationstiden.

En utbildning som leder till examen och ger yrkesfärdigheter är genomförd när personen från läroanstalten fått ett betyg som bevisar detta. Även temporärt betyg (dvs. ett betyg över genomförda delar av examen), där läroanstalten konstaterar att studeranden genomfört alla studieprestationer på ett godkänt sätt, är en tillräcklig bevisning på att utbildning som leder till examen har genomförts på ett sätt som avses i 2 kap. 13 och 16 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

4.1 Skyldighet att söka studieplats

Enligt 2 kap. 13 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa ska en ung person som saknar utbildning i föregående ansökningsförfarande som gäller de studier som börjar på höstterminen ha ansökt om minst två studieplatser i fråga om vilka han eller hon uppfyller kriterierna för antagning som studerande. Försummelse av ansökningsskyldigheten leder enligt 3 kap. 13 § 2 mom. till förlust av arbetslöshetsförmån från och med början av höstterminen. Höstterminen anses börja den 1 september.

Studierna kan vara examensinriktad utbildning som ger yrkesfärdigheter. Om den unga personen enbart slutfört grundskolans lärokurs, kan studierna vara gymnasiestudier. Med gymnasiestudier avses sådana studier enligt 2 kap. 10 § 2 mom. 3 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som omfattar minst 75 kurser eller som ordnas på internat. Sökande till gymnasiestudier på vuxengymnasium fullgör inte skyldigheten att söka, om det inte i en plan har avtalats med arbetsökanden om att han eller hon kan söka till utbildning med avvikelse från 13 §.

Utbildningsalternativen begränsas inte av huruvida den utbildning man söker till ingår i den gemensamma ansökan. Ansökningsskyldigheten fullgörs av all sådan utbildning som kan leda till examen, till exempel utbildning som leder till fristående examen. Däremot räcker det inte med att söka exempelvis till utbildning som förbereder eller handleder för yrkesutbildning.

Skyldigheten att i föregående ansökningsförfarande som gäller de studier som börjar på höstterminen söka till en utbildning avser närmast att en ung person som på våren avlägger studentexamen samma vår ska söka till studier som inleds på hösten för att erhålla arbetslöshetsförmån. En ung person som saknar utbildning är inte skyldig att ansöka om studieplats i höstens elevantagning för att erhålla arbetslöshetsförmån. Till exempel en ung person som har studentskrivningar på hösten har inte skyldighet att söka till utbildning på hösten, om inte detta separat avtalats i planen.

Sökandet till utbildning är inte bundet till någon viss ansökningstid, utan ansökningsskyldigheten gäller sökande till utbildning som börjar på hösten. I praktiken söker man på våren till sådan utbildning som börjar på hösten. Eftersom ansökningstiden inte har begränsats på något sätt, kan den anses fortsätta till den 31 augusti. För att fullgöra sin ansökningsskyldighet ska den unga personen söka till utbildning inom ramen för den ordinarie ansökningstiden, till exempel ansökan enbart i den kompletterande ansökan eller motsvarande räcker inte.

Den unga personen ska söka till studieplatser i fråga om vilka han eller hon uppfyller kriterierna för antagning som studerande. Utbildningsanordnare kan anta studerande också enligt provning. Då beaktas till exempel att personen inte har skolbetyg. För att få arbetslöshetsförmån ska också sådana unga personer som inte har grundskolebetyg söka till utbildning.

I samband med anmälan som arbetssökande utreds ansökan som gäller de studier som börjar eller har börjat på höstterminen. Till exempel utreds för en ung person som anmäler sig i januari 2019 den ansökan som gäller de studier som påbörjats hösten 2018 och för en ung person som anmäler sig i augusti 2019 utreds den ansökan som gäller de studier som påbörjats hösten 2018, samt ansökan på våren 2019, om personen fortfarande är arbetssökande då höstterminen 2019 inleds.

Den omständigheten huruvida en ung person som saknar utbildning under elevantagningen varit arbetslös arbetssökande hos arbets- och näringsbyrån har ingen betydelse för utredningen av personens rätt till arbetslöshetsförmån. Även klandervärt förfarande personen gjort sig skyldig till som 17-åring kan leda till att en förmån under en period av arbetslöshet kan gå förlorad när den unga personen fyller 18 år.

På en ung person som saknar utbildning tillämpas bestämmelserna i 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa då det är fråga om arbetskraftspolitiskt klandervärt förfarande som hänför sig till arbete, arbetskraftsutbildning, sysselsättningsfrämjande service eller till sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen. Följden kan bli tid utan ersättning eller för upprepat förfarande skyldighet att vara i arbete enligt 2 a kap. 14 §.

4.2 Underlåtande att söka studieplats

Enligt 2 kap. 13 § 2 mom. 1 punkten underpunkt a i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har en ung person som saknar utbildning inte rätt till arbetslöshetsförmån på grundval av arbetslöshet, om personen utan giltig orsak har låtit bli att söka en studieplats och enligt underpunkt b, om personen genom sitt eget förfarande orsakar att han eller hon inte blir antagen till en studieplats.

Eget förfarande innebär till exempel försummelse av inträdesprov. I regel är kostnaderna för ett inträdesprov inte en giltig orsak att låta bli att delta i inträdesprovet. Kostnaderna kan utgöra en giltig orsak om man i ärendet har framlagt en utredning om att bristen på medel har förhindrat deltagandet i inträdesprovet och att kommunens socialbyrå inte har beviljat sökanden bidrag för resekostnaderna.

Om den unga personen har sökt till flera utbildningar vars inträdesprov är samma dag, måste han eller hon delta i minst ett prov den aktuella dagen

4.3 Vägran att delta i utbildning

Om en ung person utan giltig orsak vägrar att ta emot en studieplats, har personen enligt 2 kap. 13 § 2 mom. 1 punkten underpunkt c i lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte rätt till arbetslöshetsförmån vid arbetslöshet. Som vägran anses bland annat vägran att ta emot en studieplats och en situation där den unga tar emot studieplatsen, men inte påbörjar sina studier och inte heller anmäler sig som frånvarande. På samma sätt handlar man fast den unga personen vid den aktuella tidpunkten inte skulle ha varit tvungen att söka till en utbildning som börjar på hösten med hot om att förlora arbetslöshetsförmånen, men ändå hade sökt till utbildning och fått en studieplats.

Rätt till arbetslöshetsförmån föreligger inte heller i en situation där en ung person tar emot en studieplats, men utan giltig orsak anmäler sig som frånvarande i avsikt att senare påbörja studierna.

Om den unga personen vid höstterminens början är i sysselsättningsfrämjande service, förlorar personen inte alltid sin rätt fr.o.m. den 1 september, utan fr.o.m. det datum då den sysselsättningsfrämjande servicen upphör. Detta undantag enligt 2 kap. 13 § 3 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa gäller två situationer: **1)** den unga personen har låtit bli att söka en studieplats på våren eller **2)** personen genom sitt eget förfarande orsakat att han eller hon inte blev antagen till utbildningen.

Skyldigheten att söka till utbildning gäller bara sådan utbildning som börjar på hösten. Enligt 2 kap. 13 § 2 mom. 2 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa förlorar en ung person arbetslöshetsförmånen tills vidare även då han eller hon utan giltig orsak låter bli att inleda en sådan utbildning som leder till examen och ger yrkesfärdigheter eller gymnasiestudier för unga, även om utbildningen inte börjar på hösten. I praktiken innebär det ovan nämnda att trots att det är frivilligt att söka till utbildning, har den unga personen inte rätt till arbetslöshetsförmån om han eller hon tar emot en studieplats som börjar på vårterminen, men inte inleder studierna.

4.4 Avbrytande av utbildningen

En ung person som saknar utbildning har inte rätt till arbetslöshetsförmån vid arbetslöshet, om personen utan giltig orsak har avbrutit en utbildning som leder till examen och som ger yrkesfärdigheter, eller gymnasiestudier. Med avbrytande av utbildning avses utträde ur läroanstalten och avstängning som har orsakats av den unga personen själv.

Om den unga personen inte har avgått från läroanstalten, men personens studier har varit avbrutna minst ett år, kan de betraktas som avslutade enligt 2 kap. 11 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Den unga personen förlorar rätten till arbetslöshetsförmån som betalas på grund av arbetslöshet enligt 2 kap. 13 § 2 mom., om det inte föreligger en giltig orsak till avbrytandet av studierna.

Även att lämna en utbildning i utlandet kan leda till förlust av arbetslöshetsförmån vid arbetslöshet, om det är fråga om utbildning som leder till examen och som ger yrkesfärdigheter, eller gymnasiestudier på heltid eller motsvarande studier.

4.5 Åtgärder i stället för skyldigheten att söka till en utbildning

I sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen kan enligt 2 kap. 14 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avtalas om att söka en studieplats på ett sätt som avviker från 13 § eller om att ersätta sökandet av studieplats med åtgärder av alldeles annorlunda slag. I planen kan till exempel avtalas om sökande i höstens gemensamma ansökan eller sökande till läroavtalsutbildning. Om en ung person söker till minst två läroavtalsutbildningar utan att detta avtalats i planen, anses personen ha fullgjort sin skyldighet att söka till utbildning.

En avvikelse från den ansökningskyldighet som föreskrivs i 13 § förutsätter en grund som hänförs till den unga personens hälsotillstånd, inlärningssvårigheter eller språkkunskaper. Även den unga personens inriktning mot vissa studier eller annat skäl som kan jämföras med ovan nämnda orsaker kan utgöra en grund för avtal om ansökan till utbildning med en avvikelse från huvudregeln. Ett sådant annat skäl kan hänföra sig till exempel till den unga personens livssituation eller sociala situation. Vid behov kan till exempel ett skäl som är betingat av hälsotillståndet konstateras

utifrån ett läkarutlåtande eller annan medicinsk utredning. En utredning om inlärningssvårigheter kan vid sidan av en medicinsk utredning till exempel vara att den unga personen deltagit i anpassad undervisning.

Den unga personens inriktning mot vissa studier kan bland annat påvisas av den arbetserfarenhet personen förvärvat av branschen i fråga eller av de studier eller kurser han eller hon har genomgått. Då särskild inriktning övervägs ska man beakta möjligheten att söka till samma studier vid flera läroanstalter.

Enligt 2 kap. 14 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa utgör fullgörande av värnplikt eller civiltjänst inte en grund för ansökan på ett sätt som avviker från 13 § eller för att ersätta ansökningsskyldigheten med andra åtgärder, om det inte föreligger särskilda skäl till detta. Ett särskilt skäl till avvikelse föreligger främst om det på grund av läroanstalten inte är möjligt att inleda studierna före eller omedelbart efter värnplikten eller civiltjänstgöringen.

Den unga personens individuella situation kan vara sådan att det inte alls är ändamålsenligt att söka till en utbildning. Då avtalar man i sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen om att ersätta ansökningsskyldigheten med andra åtgärder. Att avtala om en ersättande åtgärd förutsätter en grund som hänför sig till den unga personens hälsotillstånd, inlärnings- svårigheter, särskilda inriktning på vissa studier eller något annat med dessa jämförbart skäl.

I planen ska alltid preciseras vilken den åtgärd som ersätter ansökningsskyldigheten är samt avtalas om hur den unga personens situation senare ska bedömas. Att enbart nämna att den unga personen inte behöver söka en studieplats på våren räcker inte till. En åtgärd som ersätter ansökningsskyldigheten kan vara till exempel ett utbildnings- eller arbetsprövning eller arbetsverksamhet i rehabiliterande syfte. Åtgärden kan även vara en tjänst som erbjuds av någon annan myndighet, till exempel rehabilitering.

Om man med den unga personen har avtalat om att han eller hon ska söka till en utbildning på ett sätt som avviker från 13 § och personen till denna del försummar att genomföra planen, leder det enligt 2 kap. 14 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa till förlust av arbetslöshetsförmånen vid arbetslöshet från och med tidpunkten för försummelsen.

Om det i planen har avtalats om att helt och hållet ersätta ansökningsskyldigheten med någon annan åtgärd, till exempel med deltagande i utbildningsprövning, föreläggs en eventuell påföljd av försummelse av att genomföra planen, vägran att delta i servicen eller avbrytande av den i enlighet med 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

4.6 Giltig orsak att underlåta att söka studieplats eller vägra att delta i utbildning

I 2 kap. 15 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs om giltig orsak att underlåta att söka studieplats liksom även om giltig orsak att avbryta studier. Giltiga orsaker motsvarar sådana omständigheter på grund av vilka man med en ung person som saknar utbildning kan avtala om ansökan till utbildning på ett sätt som avviker från 13 § eller om ersättande åtgärder. En ung person som saknar utbildning har en giltig orsak att underlåta att söka studieplats, om skälet till detta är personens hälsotillstånd, inlärnings- svårigheter, språkkunskaper eller annan jämförbar omständighet.

En ung person som saknar utbildning har giltig orsak att avbryta studierna, om orsaken utgörs av hälsotillståndet, inlärnings- svårigheter eller språkkunskaper och studierna inte kan anordnas så att

dessa omständigheter beaktas. Den unga personen bör således innan han eller hon avbryter studierna i samråd med läroanstalten utreda om det är möjligt att slutföra studierna med beaktande av hälsotillståndet, inlärningssvårigheterna eller språkkunskaperna. Om det inte finns någon möjlighet, föranleder avbrytandet inte förlust av arbetslöshetsförmån. Giltig orsak att avbryta studierna föreligger även då orsaken är någon annan omständighet som kan jämföras med de ovan nämnda.

Då en ung person lämnar en utbildning av annan anledning, till exempel för att börja arbeta eller bedriva andra studier, ska vid bedömningen av giltigheten beaktas åtminstone tiden från det att studierna lämnas och arbetet påbörjas även i sådana fall där personen inte ansöker om arbetslöshetsförmån för den mellanliggande tiden.

4.7 Eventuellt senare klandervärt förfarande och återfående av rätten till arbetslöshetsförmån

Om en ung person som saknar utbildning har förlorat rätten till arbetslöshetsförmån som betalas på grund av arbetslöshet på ett ovan beskrivet sätt enligt 2 kap. 13 eller 14 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, utreds personens eventuella senare arbetskratspolitiskt klandervärda förfarande inte.

På samma sätt förfars, om skyldighet att vara i arbete enligt 2 a kap. 14 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som på grund av upprepat arbetskratspolitiskt klandervärt förfarande har förelagts en ung person som saknar utbildning är i kraft. Under den tiden tillämpas inte 2 kap. 13–14 § om sökande till utbildning, vägran att delta i utbildning och avbrytande av utbildningen.

En person som är under 25 år och som förlorat sin rätt till arbetslöshetsförmån vid arbetslöshet på det sätt som ovan beskrivits har på nytt rätt till arbetslöshetsförmån efter att ha fyllt 25 år, avlagt en utbildning efter grundskolan eller gymnasiet som leder till examen och ger yrkesfärdigheter eller har varit verksam i minst 21 kalenderveckor på ett sådant sätt som avses i 2 a 14 §.

4.8 Personer under 17 år

Enligt 3 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa beviljas arbetssökande som inte har fyllt 17 år inte arbetslöshetsförmån. Sådana fel som personer under 17 år har begått och som avses i 2 och 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa påverkar inte personens rätt till arbetslöshetsförmån. Förseelserna har inte verkan heller efter att den unga personen fyllt 18 år.

4.9 En 17-årig sökande av arbetsmarknadsstöd

Enligt 2 kap. 13 § 4 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har en person under 18 år som saknar yrkesutbildning inte rätt till arbetsmarknadsstöd på grund av arbetslöshet. En 17 åring som saknar yrkesutbildning och som har anmält sig som arbetslös arbetssökande kan få arbetsmarknadsstöd endast för den tid han eller hon deltar i sysselsättningsfrämjande service, däremot aldrig vid arbetslöshet.

En försummelse vid 17 års ålder som avses i 2 kap. 13 och 14 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och som gäller att söka sig till en utbildning, att vägra att delta i utbildning eller avbryta en utbildning kan leda till förlust av arbetsmarknadsstöd vid arbetslöshet när personen fyller 18 år. En 17-åring förvägras arbetsmarknadsstöd vid arbetslöshet i första hand på grund av åldern och i andra hand på grund av klandervärt förfarande.

5 PÅFÖLJDSSYSTEMET FÖR UTKOMSTSKYDD FÖR ARBETSLÖSA

Systemet med utkomstskydd för arbetslösa har som princip att om arbetssökanden själv varit orsak till sin arbetslöshet eller det att arbetslösheten förlängs, kan arbetssökanden förlora sin rätt till arbetslöshetsförmåner antingen för viss tid eller tills vidare. Arbetssökanden anses vara orsak till att arbetslösheten förlängs till exempel när han eller hon vägrar delta i arbets- och näringsbyråns service i enlighet med vad som överenskommits i sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen.

I påföljdssystemet för utkomstskydd för arbetslösa används som påföljder för arbetssökandes arbetskraftspolitiskt klandervärda förfaranden avslutande av jobbsökningens giltighet samt tidsperioder utan ersättning, dvs. s.k. karens, och skyldighet att vara i arbete.

En tidsperiod utan ersättning innebär att arbetssökanden förlorar arbetslöshetsförmånen för minst 15, 30, 60 eller 90 dagars tid på grund av arbetskraftspolitiskt klandervärt förfarande. En tidsperiod utan ersättning som förelagts på grund av arbetskraftspolitiskt klandervärt förfarande i samband med utarbetande eller revidering av sysselsättningsplan eller plan som ersätter sysselsättningsplanen varar minst 15 eller 30 dagar, men kan gälla även därefter, tills planen har utarbetats eller reviderats.

Skyldighet att vara i arbete innebär att man förlorar arbetslöshetsförmånen tills vidare. Rätten till förmånen fås tillbaka, när personen har varit i arbete som räknas in i arbetsvillkoret, studerat på heltid, varit sysselsatt i företagsverksamhet eller eget arbete på heltid eller deltagit i sysselsättningsfrämjande service under en viss tid.

Till den del bestämmelserna i 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa motsvarar de bestämmelser i 2 kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som gällde tidigare iakttagelsepraxis som anses vara etablerad.

5.1 Utredande av eventuellt arbetskraftspolitiskt klandervärt förfarande av arbetssökanden och givande av arbetskraftspolitiskt utlåtande

Enligt bestämmelserna i 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa förlorar *en arbetssökande* sin rätt till förmån när *personen* har förfarit klandervärt enligt en arbetskraftspolitisk bedömning. Rätten till arbetslöshetsförmån påverkas således av personens förfarande redan innan personen registrerat sig som arbetssökande. När arbets- och näringsbyrån överväger saken, ska byrån iaktta följande principer:

- 1) Om arbetssökandens förfarande kan leda till att en tidsperiod utan ersättning föreläggs, lämnas en begäran om redogörelse, om tidsperioden utan ersättning faktiskt kan inverka på rätten till arbetslöshetsförmåner.
- 2) Om arbets- och näringsbyrån låtit bli att lämna en begäran om redogörelse på basis av 1)-punkten, utreds arbetssökandens förfarande i fråga inte heller senare, även om förfarandet på grund av omständigheter som inträffar senare skulle kunna ha inverkan på åläggande av skyldighet att vara i arbete i enlighet med 2 a kap. 14 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, på grund av arbetssökandens upprepade arbetskraftspolitiskt klandervärda förfaranden.

3) I besvärinstansernas tillämpningspraxis är det etablerade betraktelsesättet att personen har en giltig orsak att vägra ta emot ett erbjudet arbete, när arbetserbjudandet har lämnats till arbetssökande som är i heltidsarbete som varar över två veckor, till studerade på heltid eller till personer som är sysselsatta på heltid som företagare eller i eget arbete. Dessa personer omfattas inte av systemet med utkomstskydd för arbetslösa och har därför inte skyldighet att söka det erbjudna arbetet. Om ansökningstiden för det erbjudna arbetet löper ut under arbetslöshetstiden, förutsätts arbetssökanden söka arbetet i fråga för att få arbetslöshetsförmån.

5.2 Att lämna arbetet och att bli uppsagd

Enligt 2 a kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har en arbetssökande inte rätt till arbetslöshetsförmåner under 90 dagar efter att anställningsförhållandet upphörde, om den sökande utan giltig orsak själv har lämnat arbetet eller varit orsak till att anställningsförhållandet upphörde. Om den kvarstående tiden av arbetet skulle ha varit högst fem dagar, är tidsperioden utan ersättning 30 dagar.

I 2 a kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs fr.o.m. den 1 juli 2019 följande:

Enligt 2 a kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har en arbetssökande inte rätt till arbetslöshetsförmåner

- 1) under 90 dagar från anställningsförhållandets upphörande, om han eller hon utan giltig orsak har lämnat sitt arbete
- 2) under 60 dagar från anställningsförhållandets upphörande, om han eller hon själv har varit orsak till att anställningsförhållandet upphört
- 3) under 30 dagar från anställningsförhållandets upphörande, om arbetet skulle ha varat högst fem dagar.

Med det att arbetssökanden själv har varit orsak till att anställningsförhållandet upphörde avses att arbetsgivaren har sagt upp arbetsavtalet under prøvotiden av en orsak som beror på arbetstagaren, att arbetstagaren har sagt upp på de grunder som avses i 7 kap. 2 § i arbetsavtalslagen, dvs. grunder som har samband med arbetstagarens person, att arbetsgivaren har hävt arbetsavtalet på grundval av 8 kap. 1 § i arbetsavtalslagen eller att arbetsgivaren på grundval av 8 kap. 3 § i arbetsavtalslagen anser att arbetsavtalet är hävt.

En tid utan ersättning föreläggs endast när anställningsförhållandet har upphört på grund av att arbetssökanden har förfarit på ett sätt som enligt en arbetskraftspolitisk bedömning ska betraktas som klandervärt.

Om en arbetssökandes anställningsförhållande upphörde före den 1 juli 2019 och arbetssökanden själv var orsak till att det upphörde, tillämpas bestämmelserna i 2 a kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa sådana de lydte före den ändring som träder i kraft den 1 juli 2019.

Arbets- och näringsbyrån ska i följande situationer bedöma huruvida en tidsperiod utan ersättning ska föreläggas arbetssökanden:

- arbetsgivaren eller arbetstagaren häver arbetsavtalet under prøvotiden

- arbetsgivaren eller arbetstagaren häver arbetsavtalet
- arbetsavtalet anses vara hävt
- arbetsgivaren säger upp arbetsavtalet av orsaker som har samband med arbetstagarens person
- arbetstagaren säger upp arbetsavtalet
- när det av handlingar eller annars framkommer att arbetsgivaren och arbetstagaren har kommit överens om att ett arbetsavtal som gäller tills vidare ändras till ett tidsbegränsat avtal och visstidsanställningen upphör
- anställningsförhållandet upphör utifrån ett avtal som arbetsgivaren och arbetstagaren ingått

Giltig orsak att lämna arbetet

I lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs det inte på ett uttömmande sätt om giltig orsak att lämna arbetet. Enligt 2 a kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har en person giltig orsak att lämna sitt arbete

- 1) i de fall som avses i 8 kap. 1 § 2 mom. i arbetsavtalslagen, med andra ord i situationer då arbetstagaren har rätt att häva arbetsavtalet
- 2) då arbetet inte kan anses lämpligt med beaktande av hans eller hennes arbetsförmåga
- 3) om det under de 12 kalenderveckor som direkt föregår uppsägningen inte har kunnat erbjudas arbete i sådan omfattning att det kan räknas in i arbetsvillkoret och det inte i arbetsavtalet har avtalats om regelbundet arbete
- 4) om han eller hon enligt 4 kap. 3 § inte har rätt till jämkad arbetslöshetsförmån och lönen för arbetet är mindre än 1 134 euro i månaden (1 211 euro år 2019).

Dessutom föreskrivs i 2 a kap. 3 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa om giltig orsak att lämna arbetet på grund av arbetsplatsens läge och arbetsresorna. När arbets- och näringsbyrån överväger om personen har giltig orsak att lämna arbetet, ska byrån också beakta det som nedan sägs om skyddet för yrkesskickligheten.

Man kan inte alltid förutsätta att arbetssökanden kan vädja till en sådan giltig orsak som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Detta framkommer speciellt när man bedömer arbetsplatsens läge utanför pendlingsregionen och arbetsresans längd. För att likabehandling av medborgare ska förverkligas bättre, måste arbets- och näringsbyrån vid behov på tjänstens vägnar beakta de nämnda omständigheterna när man utreder fall där en arbetssökande lämnat sitt arbete.

En arbetssökande kan inte föreläggas en tidsperiod utan ersättning på den grunden att arbetssökanden inte bestritt upphörandet av sitt anställningsförhållande. Föreläggandet av en tidsperiod utan ersättning förutsätter att arbets- och näringsbyrån bedömer att anställningsförhållandet upphörde på grund av att arbetssökanden enligt en arbetskraftspolitisk bedömning förfarit klandervärt på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Hävningsgrund som avses i arbetsavtalslagen

Enligt 8 kap. 1 § 2 mom. i arbetsavtalslagen får arbetstagaren häva arbetsavtalet så att det genast upphör, om arbetsgivaren så allvarligt bryter mot eller åsidosätter sina förpliktelser som följer av arbetsavtalet eller av lag och som är av väsentlig betydelse för anställningsförhållandet att det inte skäligen kan förutsättas att arbetstagaren fortsätter avtalsförhållandet ens för den tid uppsägningstiden varar.

Enligt förarbetena till arbetsavtalslagen (RP 157/2000 rd) kan arbetstagaren häva arbetsavtalet till exempel om arbetsgivaren eller dennes ställföreträdare grovt äventyrar säkerheten i arbetet eller på annat sätt kränker arbetstagaren. Arbetstagaren kan ha rätt att häva arbetsavtalet även när arbetstagaren inte ges tillräckligt med arbete eller när det inte betalas lön enligt avtalet.

I förarbetena till arbetsavtalslagen betonas att orsaken till att anställningsförhållandet hävs ska vara synnerligen vägande. Därför är till exempel en försening som ska anses vara liten eller någon annan oklarhet i löneutbetalningen inte nödvändigtvis en sådan giltig orsak att lämna arbetet som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. När det gäller omständigheter kring säkerhet i arbetet har det etablerade betraktelsesättet varit att personen i regel ska försöka utreda frågan med hjälp av sitt fackförbund eller arbetarskyddsmyndigheterna innan anställningsförhållandet avslutas.

Hälsomässiga skäl

När arbetssökanden vädjar till att han eller hon lämnade arbetet därför att arbetet inte är lämpligt med tanke på hans eller hennes arbetsförmåga, förutsätts att den sökande lägger fram ett läkarutlåtande eller någon annan medicinsk utredning som tar ställning till huruvida arbetet i fråga är lämpligt. Det förutsätts inte ett uttryckligt ställningstagande, om det utifrån utredningen även annars är uppenbart att arbetet inte är lämpligt.

Uppsägning av ett s.k. nollavtal

En person har rätt att säga upp sig utan att förlora rätten till arbetslöshetsförmåner, om det de facto inte har funnits arbete. Det som är väsentligt i fråga om bestämmelsens tillämpningsområde är att arbetsgivaren genom arbetsavtalet inte har förbundit sig att erbjuda något som helst arbete. Om det i arbetsavtalet exempelvis avtalats om erbjudande av några arbetstimmar under en viss period, tillämpas bestämmelsen inte. Bestämmelsen tillämpas inte heller om arbete, trots villkoren i arbetsavtalet, inte har erbjudits eller om arbetet och löneutbetalningen har avbrutits till exempel på grund av permittering, någon orsak som kan jämföras med permittering eller på grund av arbetstagarens sjukdom.

De arbetstimmar som erbjudits under de 12 kalenderveckor som direkt föregått uppsägningen beaktas.

Att lämna sitt arbete på grund av lönens storlek

En arbetssökande har giltig orsak att lämna sitt arbete utan att förlora arbetslöshetsförmånen, om lönen för arbetet är mindre än 1 211 euro i månaden (2019). Utöver villkoret om den lön som erhålls för arbetet förutsätter tillämpningen av bestämmelsen att arbetssökanden på grund av de begränsningar som anges i 4 kap. 3 § inte har rätt till jämkad arbetslöshetsförmån, dvs. om rätten till jämkad arbetslöshetsförmån har eller skulle ha förvägrats på grund av att det var frågan om heltidsarbete eller att arbetsgivaren inte övervakar arbetstiden. Bestämmelsen tillämpas exempelvis vid ett arbete mot provision där inkomsten från arbetet blir låg även om det är ett heltidsarbete.

Att lämna arbetet på grund av arbetsplatsens läge

Enligt 2 a kap. 3 § 1 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har arbetssökande giltig orsak att lämna arbetet, om de dagliga arbetsresorna vid heltidsarbete överstiger i genomsnitt tre timmar och vid deltidarbete i genomsnitt två timmar.

Den giltiga orsaken att lämna arbetet på den ovan nämnda grunden gäller i tre månader från det att anställningsförhållandet inleddes. Tidsfristen baserar sig på att bestämmelsen inte är avsedd att skapa en allmän giltig orsak att säga upp sig utan att förlora arbetslöshetsförmånen. Målet har varit att uppmuntra arbetslösa att prova på att arbeta längre bort från hemmet utan hot om att förlora arbetslöshetsförmånen.

Om det inte finns skäl att göra någon annan bedömning, betraktas som personens faktiska bostad den adress som antecknats för personen i arbets- och näringsbyråns kundinformationssystem. När det gäller arbetssökande som uppgett en Poste restante-adress, bedöms den tid som går åt till arbetsresan enligt adressen för det verksamhetsställe vid arbets- och näringsbyrån där personen i fråga är kund.

Om arbets- och näringsbyrån vet att den adress som arbetssökanden uppgett inte är hans eller hennes faktiska bostad, bedöms den tid som går åt till arbetsresan utgående från den adress som byrån känner till. På samma sätt förfars i fråga om arbetssökande som uppgett en Poste Restante-adress.

Vid bedömningen av den tid som går åt till den dagliga arbetsresan ska man utöver kollektivtrafiken till exempel beakta möjligheten att använda egen bil eller cykel, såväl som möjligheten att promenera till och från arbetet. När den tid som går åt till arbetsresan räknas ut, beaktas den tid som personen använder till resan från sin bostad till arbetsplatsen via allmän väg i normala väderförhållanden och andra förhållanden. Granskningen av den genomsnittliga restiden innebär att man vid granskningen beaktar den tid som i genomsnitt går åt till arbetsresan i normala situationer. Således föreligger inte giltig orsak att vägra ta emot arbetet på denna grund, om den tid som går åt till arbetsresan till exempel vissa sporadiska veckodagar eller under sommarperioden är längre än vanligt på grund av kollektivtrafikens tidtabeller. Om personen regelbundet arbetar även under veckosluten, ska till exempel kollektivtrafikens mindre turtäthet beaktas. Arbetsresans längd kan då utgöra en giltig orsak, fast arbetsresan inte överstiger tre timmar på vardagarna.

När restiden beräknas beaktas också väntetid som beror på kollektivtrafikens tidtabeller och eventuellt byte av färdmedel inklusive väntetider. Däremot beaktas inte den tid som totalt går åt till arbetsresan, när det i tiden till exempel också ingår att lämna barn på daghem. Om arbetsgivaren förutsätter att arbetstagaren rör sig mellan olika arbetsställen under arbetsdagen, beaktas inte restiden mellan arbetsställena när den tid som går åt till arbetsresan beräknas.

Man kan inte alltid förutsätta att arbetssökanden kan vädja till en sådan giltig orsak som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Detta framkommer speciellt när man bedömer arbetsresans längd. För att likabehandling av medborgare ska förverkligas bättre, ska arbets- och näringsbyrån på tjänstens vägnar beakta de nämnda omständigheterna, om det utgående från en tillgänglig redogörelse är uppenbart att personen skulle haft giltig orsak till sitt förfarande. Man kan be om ytterligare redogörelse, om det behövs.

Att lämna arbetet och att flytta till annan ort på grund av familjeskäl

Enligt 2 a kap. 3 § 2 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har personen giltig orsak att lämna arbetet, om alla följande villkor uppfylls:

1) personen flyttar till en annan ort inom en vecka från det att personen lämnade arbetet,

2) personens make har ett sådant varaktigt arbete eller bedriver sådan företagsverksamhet som tryggar försörjningen på orten OCH

3) de dagliga arbetsresorna vid heltidsarbete överstiger i genomsnitt tre timmar och vid deltidarbete i genomsnitt två timmar.

Tillämpningen av bestämmelsen förutsätter till exempel inte att makarna har gemensamma barn eller att makarna redan har bott ihop. Med make avses makar och sambor samt parter i registrerat partnerskap.

Med varaktigt arbete som tryggar försörjningen avses både långa visstidsanställningar och anställningsförhållanden som gäller tills vidare. Till exempel sommarjobb eller praktik i anslutning till studier uppfyller inte detta villkor, men arbete hos en och samma eller hos flera samma arbetsgivare i på varandra följande visstidsanställningar kan anses vara varaktigt arbete. Som varaktigt betraktas åtminstone arbete som till sin varaktighet räcker till att uppfylla det arbetsvillkor på 26 kalenderveckor som är ett krav för arbetslöshetsdagpenning. Utkomsten bör vara tryggad så att maken till exempel inte har rätt till jämkad arbetslöshetsförmån eller jämkat utkomststöd.

Bestämmelsen gäller endast en sådan situation där personen säger upp sig från arbetet före flytten. Om personen säger upp sig först efter flytten, ska arbets- och näringsbyrån i enlighet med 2 a kap. 2 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa bedöma om personen utifrån en arbetskraftspolitisk bedömning har haft en giltig orsak till sitt förfarande. För att det ska finnas en giltig orsak till att personen säger upp sig, måste flytten och det att personen sade upp sig ha ett tidsmässigt samband. Till övriga delar ska man i tolkningen iakttä det som berättas ovan om 2 a kap. 3 § 2 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Att lämna arbetet när arbetsstället ändras

Enligt 2 a kap. 3 § 3 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har personen giltig orsak att lämna arbetet, om

1) arbetsstället ändras under anställningsförhållandet, OCH

2) de dagliga arbetsresorna till och från det nya arbetsstället vid heltidsarbete överstiger i genomsnitt tre timmar och vid deltidarbete i genomsnitt två timmar.

Avsikten med bestämmelsen är att alla som blir arbetslösa på grund av att det ställe där arbetet utförs ändras ska ha samma ställning med tanke på erhållande av arbetslöshetsförmån, oberoende av om de på basis av de villkor som tillämpas på deras anställningsförhållande, främst arbetsavtalet och kollektivavtalet, borde ha övergått till det nya arbetsstället.

Avtal om att anställningsförhållandet upphör och om s.k. stödpaket

Om ett stödpaket eller att annat avtal om villkoren för upphörande av anställningsförhållandet erbjuds en person som efter samarbetsförhandlingar har utvalts att bli uppsagd och om personen i denna situation godkänner arrangemanget, är det inte fråga om att anställningsförhållandet upphör av en orsak som beror på arbetstagaren eller på arbetstagarens egen begäran, och det ska inte föreläggas någon tidsperiod utan ersättning för personen. Fast personen har skrivit under ett avtal med arbetsgivaren om att anställningsförhållandet upphör, har personen i situationen i fråga inte haft någon verklig möjlighet att välja, eftersom personen i vilket fall som helst redan utvalts att bli uppsagd.

Om personen däremot frivilligt anmäler sig villig att ta emot ett stödpaket eller ingå något annat avtal om att anställningsförhållandet upphör, även om personen inte är bland dem som ska sägas

upp eller rentav innan företaget fattat beslut om vem som ska sägas upp, ska personen anses ha lämnat arbetet på egen begäran.

Hävning av arbetsavtal på basis av prøvotid

Ett arbetsavtal kan hävas på basis av prøvotid av både arbetstagaren och arbetsgivaren. Om arbetstagaren häver arbetsavtalet på basis av prøvotid, är det alltid fråga om att lämna arbetet på det sätt som avses i 2 a kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Arbets- och näringsbyrån ska bedöma om personen haft en sådan giltig orsak till sitt förfarande som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Om arbetsgivaren häver arbetsavtalet på basis av prøvotid, sker hävningen alltid av orsaker som beror på arbetstagaren. Därför ska arbets- och näringsbyrån överväga, om arbetstagaren genom sitt klandervärda förfarande orsakade upphörandet av anställningsförhållandet. Om arbetstagaren inte har förfarit klandervärt utifrån en arbetskraftspolitisk bedömning, föreläggs inte en tidsperiod utan ersättning, även om upphörandet av anställningsförhållande beror på arbetstagaren. Arbetsgivaren kan till exempel anse att arbetstagaren inte är lämpad för det aktuella arbetet och häva arbetsavtalet på basis av prøvotid, även om det inte finns något klandervärt i arbetstagarens förfarande.

I princip behöver vikt inte fästas vid om en hävning av arbetsavtalet under prøvotiden har bestritts eller inte, när det bedöms om en tidsperiod utan ersättning ska föreläggas arbetssökanden, utan frågan bör avgöras utifrån annan utredning som finns tillgänglig.

5.3 Bestridande av uppsägning eller hävning av arbetsavtal

Om arbetstagaren inom tre månader från upphörandet av anställningsförhållande bevisligen har bestritt uppsägningen eller hävningen av sitt arbetsavtal, föreläggs för honom eller henne i regel inte någon tidsperiod utan ersättning på grund av orsakande av att anställningsförhållandet upphörde, innan bestridandet har avgjorts.

Bestämmelsen om bestridande (UfAL 2 a kap. 1 § 3 mom.) gäller följande situationer:

- 1) arbetsgivaren har sagt upp arbetsavtalet på en grund som avses i 7 kap. 2 § i arbetsavtalslagen eller i 8 kap. 2 § i lagen om sjöarbetsavtal (756/2011), med andra ord på grunder som beror på arbetstagaren eller
- 2) arbetsgivaren har hävt arbetsavtalet på grundval av 8 kap. 1 § 1 mom. i arbetsavtalslagen eller 9 kap. 1 § 1 mom. i lagen om sjöarbetsavtal.

Ovan nämnda förteckning av lagrum i arbetsavtalslagen och lagen om sjöarbetsavtal är uttömmande. På grund av detta ska arbets- och näringsbyrån, när arbetssökanden till exempel har bestritt en prøvotidshävning, handlägga arbetssökandens rätt till arbetslöshetsförmåner, utan att man väntar på att bestridandet avgjorts.

För arbetssökanden föreläggs inte heller någon tidsperiod utan ersättning eller skyldighet att vara i arbete innan bestridandet har avgjorts, om den sökande har bestritt uppsägningen eller hävningen av ett tjänsteförhållande. Detta baserar sig på 1 kap. 5 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, där det föreskrivs att arbete som utförs i tjänsteförhållande och frågor som ansluter sig till tjänsteförhållanden jämföras med anställningsförhållanden och arbetsavtalsfrågor. Om en tidsperiod utan ersättning redan förelagts för arbetssökanden när arbets- och näringsbyrån får veta om bestridandet, behandlas ärendet på nytt.

Sådant bevisligt bestridande som nämns i bestämmelsen om bestridande av arbetsavtal avser åtminstone följande åtgärder:

- 1) att talan väcks vid tingsrätt
- 2) fackförbundets meddelande till arbetsgivaren om att förbundet anser att uppsägningen eller hävningen av arbetsavtalet är grundlös samt kräver ersättning eller förhandling i ärendet
- 3) i fråga om personer i tjänsteförhållande att det görs begäran om omprövning eller anförs besvär.

Till exempel det att fackförbundet av arbetsgivaren begär redogörelse för grunderna för avslutandet av anställningsförhållande eller personens eget meddelande till arbetsgivaren om att han eller hon anser att uppsägningen eller hävningen är olaglig är inte sådant bevisligt bestridande som avses i bestämmelsen. Detta beror på att dessa åtgärder inte nödvändigtvis leder till ett tydligt resultat utifrån vilket arbets- och näringsbyrån kan konstatera om arbetssökanden själv har varit orsak till att anställningsförhållandet upphörde genom sitt arbetskraftspolitiskt klandervärda förfarande.

En tidsperiod utan ersättning kan aldrig föreläggas på grund av att upphörandet av anställningsförhållandet inte har bestridits. Föreläggandet av en tidsperiod utan ersättning förutsätter att arbets- och näringsbyrån bedömer att anställningsförhållandet upphörde på grund av att arbetssökanden enligt en arbetskraftspolitisk bedömning förfarit klandervärt på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

5.4 Avstängning från tjänsteutövning

Enligt 1 kap. 5 § 1 mom. 14 punkten och 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa kan tjänstemän som avstängts från tjänsteutövning ha rätt till arbetslöshetsförmåner på basis av en s.k. orsak som jämföras med permittering. Eftersom en tjänsteman som avstängts från tjänsteutövning enligt arbetsgivarens uppfattning emellertid har agerat på ett sätt som strider mot skyldigheterna, är det inte alltid befogat att betala arbetslöshetsförmån direkt efter att avstängningen från tjänsteutövning börjat. Därför föreskrivs det i 2 kap. 1 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa att en tidsperiod utan ersättning på 90 eller 30 dagar kan föreläggas för tjänstemän som är avstängda från tjänsteutövning. Om arbetssökanden ansöker om arbetslöshetsförmån på grund av avstängning från tjänsteutövning, utreder arbets- och näringsbyrån om personen har varit orsak till avstängningen genom ett förfarande som anses vara klandervärt enligt en arbetskraftspolitisk bedömning. En eventuell tidsperiod utan ersättning föreläggs, fast tjänstemannen skulle ha bestritt avstängningen från tjänsteutövning. Om det senare visar sig att avstängningen från tjänsteutövning var obefogad, kan tidsperioden utan ersättning upphävas som självrättelse.

Om orsaken till avstängningen från tjänsteutövning är att en person som står i tjänsteförhållande vägrar att delta i en kontroll eller undersökning som gäller hans eller hennes hälsotillstånd eller vägrar att lämna uppgifter om sitt hälsotillstånd till arbetsgivaren, har arbetssökanden inte alls rätt till arbetslöshetsförmåner, eftersom han eller hon inte är arbetslös enligt 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. För en sådan person föreläggs inte heller någon tidsperiod utan ersättning. De bestämmelser enligt vilka personer som är avstängda från tjänsteutövning kan ha rätt till arbetslöshetsförmåner och då även en tidsperiod utan ersättning kan föreläggas är

- 1) 43 § i lagen om riksdagens tjänstemän (1197/2003),

- 2) 6 kap. 9 § i kyrkolagen (1054/1993),
- 3) 47 § i lagen om kommunala tjänsteinnehavare (304/2003),
- 4) 48 § i lagen om försvarsmakten (551/2007),
- 5) 31 § i lagen om Finlands Banks tjänstemän (1166/1998),
- 6) 42 § i lagen om republikens presidents kansli (100/2012) och
- 7) 40 § i statstjänstemannalagen (750/1994).

5.5 Vägran att ta emot arbete

En arbetssökande har inte rätt till arbetslöshetsförmåner under 60 dagar, om han eller hon utan giltig orsak vägrar att ta emot ett av arbets- och näringsbyrån erbjudet eller honom eller henne på något annat sätt individuellt erbjudet arbete. Om arbetssökanden har valts till arbetet, är tidsperioden utan ersättning 90 dagar.

Om arbetet skulle ha varat högst två veckor, är tidsperioden utan ersättning 30 dagar. Utöver uttrycklig vägran att ta emot arbete, kan en tidsperiod utan ersättning föreläggas om personen genom sitt eget förfarande har varit orsak till att ett anställningsförhållande inte har kommit till stånd.

Vägran att ta emot arbete kan ha inverkan på personens rätt att få arbetslöshetsförmån endast om alla nedan uppräknade kriterier uppfylls:

- 1) Arbetet kan med beaktande av arbetssökandens arbetsförmåga anses vara lämpligt för honom eller henne.
- 2) För arbetet betalas lön enligt kollektivavtal. Om något kollektivavtal inte finns, ska lönen för heltidsarbete vara minst 1 211 euro i månaden (2019).
- 3) Arbetet berörs inte av strejk, lockout eller blockad.
- 4) Det erbjudna arbetet finns i Finland, om det inte är fråga om arbete i ett annat EU-land, EES-land eller annat avtalsland där personen är arbetssökande på det sätt som avses i EU-lagstiftningen om social trygghet. (Se nedan del IV i denna anvisning.)
- 5) Personen har inte giltig orsak till sitt förfarande.

Lönesubventionerat arbete utförs i ett anställningsförhållande. På grund av detta bedöms vägran att ta emot lönesubventionerat arbete enligt bestämmelserna om vägran att ta emot arbete. Föreläggande av en tidsperiod utan ersättning förutsätter till exempel inte att man har avtalat om arbetet i sysselsättningsplanen.

Vägran att ta emot arbete i ett arbetserbjudande från arbets- och näringsbyrån undersöks inte, om erbjudandet lämnats till en arbetssökande som är i heltidsarbete som varar i över två veckor. Om däremot arbetsgivaren till en person i arbete erbjuder ett fortsatt avtal till personen, undersöks saken som vägran att ta emot arbete.

Bestämmelser om tidpunkten för vägran att ta emot arbete finns i statsrådets förordning om verkställigheten av lagen om utkomstskydd för arbetslösa (1330/2002).¹ Den dag som föreskrivs i förordningen är den dag som arbetssökanden anses ha vägrat ta emot arbete. Utgångspunkten är att påföljden börjar därpå följande dag.

¹ Förordningen finns inte i uppdaterad version i t.ex. Finlex. Bestämmelsen om tidpunkt för vägran att ta emot arbete har fogats till förordningen genom statsrådets förordning 1543/2016.

Om den påföljd som åläggs är en tidsperiod utan ersättning, ska man vid bestämmandet av vilken dag påföljden inleds beakta att den som får arbetslöshetsförmån på grund av någon annan orsak än permittering eller en orsak som jämföras med permittering förlorar sin rätt till arbetslöshetsförmåner 30 dagar efter vägran att ta emot arbete.

Exempel: En arbetssökande uteblir från en arbetsintervju den 25 februari 2019. Försummelsen kommer till arbets- och näringsbyråns kännedom genom ett meddelande från arbetsgivaren den 28 februari 2019. Om den påföljd som ska åläggas är skyldighet att vara i arbete eller om arbetssökanden får arbetslöshetsförmån på grund av permittering eller en orsak som jämföras med permittering, är den första dag som arbetslöshetsförmån inte betalas för den 1 mars 2019. I annat fall är den första dagen av tidsperioden utan ersättning den 31 mars 2019.

Fastän tidsperioden utan ersättning börjar först 30 dagar efter vägran att ta emot arbete, utreder arbets- och näringsbyrån genast efter att vägran inträffat hur vägran att ta emot arbete inverkar på rätten att få arbetslöshetsförmåner. Om en tidsperiod utan ersättning föreläggs, börjar den oberoende av hur arbetssökanden förfar senare.

Syftet med att tidsperioden utan ersättning börjar senare är att påverka arbetssökandens förfarande så att han eller hon söker arbete eller deltar i sysselsättningsfrämjande service som motsvarar det egna servicebehovet efter att han eller hon har fått vetskap om att förmånen eventuellt kan gå förlorad.

Giltig orsak för vägran att ta emot arbete

I lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs det inte på ett uttömmande sätt om giltig orsak att vägra ta emot arbete. Det föreskrivs om giltig orsak i 2 a kap. 5–7 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Dessutom ska det som i 2 a kap. 8 § föreskrivs om skydd för yrkesskicklighet beaktas vid bedömningen av giltig orsak.

Inkomstjämförelse

Inkomstjämförelsen gäller deltidsarbete oberoende av arbetslöshetens längd. Inkomstjämförelsen gäller heltidsarbete bara när arbetssökanden har ett gällande skydd för yrkesskicklighet. Inkomstjämförelsen innebär att en person har giltig orsak att vägra ta emot erbjudet deltidsarbete då lönen för arbetet och den jämkade arbetslöshetsförmån som eventuellt betalas till honom eller henne, efter avdrag av kostnader för arbetsresor och övriga kostnader som beror på att han eller hon tar emot arbetet, blir mindre än den arbetslöshetsförmån som annars betalas till honom eller henne.

Kostnader som beror på att personen tar emot arbetet är främst resekostnaderna och kostnaderna för anskaffning av nödvändiga arbetskläder. Dessutom ansåg Försäkringsdomstolen (FörsD2542/2003/2389) att fackförbundsavgifter kunde beaktas som kostnader som beror på att personen tar emot arbete. Däremot beaktas inte kostnader som beror på att ordna vård för barn.

Om arbetssökanden har säkert besked om att arbetslöshetsförmån skulle betalas till honom eller henne i form av rörlighetsunderstöd, beaktas detta i inkomstjämförelsen åtminstone i fall där förmånen skulle ha betalats under hela anställningsförhållandet.

Barnavård, svårigheter som beror på arbetsväg, personens övertygelse och förhållandena på arbetsplatsen

En person har giltig orsak att vägra ta emot erbjudet arbete om

- 1) han eller hon inte ges skälig tid att ordna vård för barn samt att undanröja svårigheter som beror på arbetsväg och andra motsvarande begränsningar,
- 2) arbetet står i konflikt med hans eller hennes religiösa eller etiska övertygelse,
- 3) arbetet förutsätter utförande av sådana uppgifter som är uppenbart osedliga eller strider mot god sed,
- 4) arbetet är förenat med ett uppenbart hot om våld, eller
- 5) det i arbetet förekommer trakasserier eller annat osakligt bemötande som medför olägenhet eller risker för arbetstagarens hälsa.

Brottslig bakgrund hos person

Lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn (504/2002) förpliktar arbetsgivaren att utreda personers brottsliga bakgrund om de arbetar med barn före ingående av arbetsavtal eller utnämning till tjänst. Den brottsliga bakgrunden utreds så att den som valts till uppgiften skaffar ett straffregisterutdrag om sig själv och visar upp det för arbetsgivaren på arbetsgivarens begäran. Enligt förarbetena till lagen får stiftandet av lagen inte försvaga arbetslösas ekonomiska ställning eller bilda en ny grund för en tidsperiod utan ersättning.

Bestämmelserna om giltig orsak för vägran att ta emot arbete i 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa ska tolkas så att åberopande av brottslig bakgrund eller vägran att visa upp straffregisterutdrag anses vara en giltig orsak att vägra ta emot ett erbjudet arbete, när det är fråga om situationer i enlighet med lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn.

När man överväger huruvida grunden för vägran är giltig är utgångspunkten tillämpningsområdet för lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. När det gäller arbetsuppgifter som avses i lagen och å andra sidan personer som har en sådan brottslig bakgrund som avses i lagen, kan personen vägra ta emot arbetet utan påföljd för utkomstskyddet för arbetslösa genom att åberopa till sin brottsliga bakgrund eller sin rätt att inte visa upp straffregisterutdrag. Kontrollen av brottslig bakgrund gäller arbetsuppgifter som varaktigt och i väsentlig grad består i att utan vårdnadshavarens närvaro fostra, undervisa, sköta eller annars ta hand om minderåriga eller annars arbeta i personlig kontakt med minderåriga, dvs. främst uppgifter inom fostern, omsorg och undervisning. När det gäller arbetsuppgifter som inte hör till lagens tillämpningsområde, kan brottslig bakgrund inte anses vara en sådan giltig orsak för vägran att ta emot arbete som avses i 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Åberopande av brottslig bakgrund som grund för vägran gäller endast brott som ingår i skyldigheten att kontrollera, vilka är brott mot barn, sexualbrott, grova våldsbrott och narkotikabrott, under förutsättning att ett straff strängare än böter har ådömts för brottet. Man kan alltså inte åberopa brottslig bakgrund som grund för vägran att ta emot arbete, om det till exempel är fråga om egendoms- eller trafikbrott.

Om de ovan angivna kriterierna uppfylls, föreläggs inte någon tidsperiod utan ersättning i situationer där personen meddelar att han eller hon har en brottslig bakgrund exempelvis till arbetsgivaren vid anställningsintervjun eller till arbets- och näringsbyrån efter att ha fått ett arbetserbjudande eller åberopar sin rätt att inte visa upp straffregisterutdrag eller meddelar att han eller hon inte tänker eller vill visa upp straffregisterutdrag. Eftersom avsikten är att man inom ramen för kontrollen av brottslig bakgrund inte ska ingripa i personens integritetsskydd mer än nödvändigt,

krävs det inte att personen visar upp något egentligt bevis på att han eller hon har brottslig bakgrund. Arbets- och näringsbyrån ska emellertid redogöra för personen vilka brott och vilka arbetsuppgifter som förfarandet för kontroll av brottslig bakgrund omfattar, för att personen kan överväga saken för egen del.

Arbetsplatsens läge och arbetsresorna

En person har giltig orsak att vägra ta emot erbjudet arbete om de dagliga arbetsresorna vid heltidsarbete skulle överstiga i genomsnitt tre timmar och vid deltidsarbete i genomsnitt två timmar. Det har berättats närmare om pendlingsregion och beräkning av den tid som går åt till arbetsresorna ovan, i samband med lämnande av arbete.

Man kan inte alltid förutsätta att arbetssökanden kan vädja till en sådan giltig orsak som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Detta framkommer speciellt när man bedömer arbetsresans längd. För att likabehandling av medborgare ska förverkligas bättre, ska arbets- och näringsbyrån på tjänstens vägnar beakta de nämnda omständigheterna när man utreder vägran att ta emot arbete, om det utgående från en tillgänglig redogörelse är uppenbart att personen skulle haft giltig orsak till sitt förfarande.

5.6 Skydd för yrkesskicklighet

I 2 a kap. 8 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs om skydd för yrkesskicklighet. Med stöd av skyddet för yrkesskickligheten har personen under vissa förutsättningar giltig orsak att vägra ta emot eller att lämna ett arbete som inte motsvarar personens yrkesskicklighet, utan att förlora sin rätt till arbetslöshetsförmåner.

Bestämmelsen om skydd för yrkesskicklighet tillämpas inte på arbetssökande vars utförande av arbete och löneutbetalning har avbrutits av en orsak som baserar sig på ett villkor i arbetsavtalet och som kan jämföras med permittering.

Villkoren för skydd för yrkesskicklighet och bestämmande av skyddet

När skyddet för yrkesskickligheten bestäms, beaktas arbetssökandens utbildning och arbetserfarenhet. Om arbetssökanden inte har tidigare arbetserfarenhet, bestäms skyddet för yrkesskickligheten utifrån den sökandes utbildning. Detta innebär att även nytexaminerade har skydd för yrkesskicklighet. Skydd för yrkesskicklighet kan också fås enbart utgående från arbetserfarenhet, oberoende av hur lång arbetshistorien är. Skyddet för yrkesskickligheten gäller både dem som ansöker om arbetslöshetsdagpenning och dem som ansöker om arbetsmarknadsstöd.

Om arbetssökanden inte har någon utbildning och ingen arbetserfarenhet alls, har den sökande inte något skydd för yrkesskicklighet. Om en sådan arbetssökande senare slutför en utbildning utgående från vilken skydd för yrkesskicklighet kan bestämmas, börjar skyddet för yrkesskickligheten vid registreringen som arbetssökande efter utbildningen eller när heltidsstudier avslutats. På samma sätt förfars när det gäller arbetserfarenhet som skaffats senare.

En eventuell arbetsgivare får överväga om arbetstagaren med tanke på sin kompetens klarar av det erbjudna arbetet. En arbetssökande som på ett tillbörligt sätt har medverkat i att få jobbet förlorar inte sin rätt till arbetslöshetsförmåner därför att arbetsgivaren inte ansåg att den sökande var lämplig för det jobb som fanns till buds.

Om arbetssökanden och arbets- och näringsbyrån inte uppnår samförstånd om hur skyddet för yrkesskickligheten bestäms, avgör arbets- och näringsbyrån frågan. Arbetssökanden kan föra sitt ärende till besvärnämnden för utkomstskyddsärenden och Försäkringsdomstolen genom att anföra besvär över förmånsutbetalarens beslut om en påföljd som förelagts på grund av eventuell vägran att ta emot arbete eller eventuellt lämnande av arbete.

Giltig orsak att vägra ta emot och att lämna arbete som inte motsvarar skyddet för yrkesskickligheten

En person har giltig orsak att vägra ta emot arbete som inte motsvarar yrkesskickligheten i tre månader efter registreringen som arbetslös arbetssökande i enlighet med 2 kap. 1 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Om arbetssökanden studerar på heltid vid registreringen som arbetslös, börjar giltighetstiden för den giltiga orsaken räknas först när heltidsstudierna avslutats.

Personen har under de tre första månaderna av anställningsförhållandet giltig orsak att lämna ett sådant arbete som personen skulle kunna ha vägrat att ta emot med stöd av skyddet för yrkesskickligheten. Bestämmelsen syftar till att uppmuntra arbetslösa att även pröva på arbete som inte motsvarar deras kärnkompetens.

Exempel: Arbetssökanden tar 1.9.2019 emot ett arbete som inte motsvarar den sökandes skydd för yrkesskicklighet, efter att ha varit arbetslös arbetssökande på arbets- och näringsbyrån i två månader. Personen har giltig orsak att lämna arbetet med stöd av skyddet för yrkesskickligheten inom tre månader från inledandet av anställningsförhållandet, dvs. fram till 30.11.2019.

Om personen har vägrat ta emot eller lämnat ett arbete före registreringen som arbetssökande eller avslutandet av heltidsstudier, ska arbets- och näringsbyrån bedöma om personen skulle ha haft en sådan giltig orsak med anknytning till skydd för yrkesskicklighet som avses ovan, om skyddet för yrkesskickligheten skulle ha bestämts tidigare. I en sådan situation baserar sig arbets- och näringsbyråns avgörande formellt sett på 2 a kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (giltig orsak att vägra ta emot arbete) och inte på 2 a kap. 8 § som gäller skydd för yrkesskicklighet.

Exempel: Personen vägrar före registreringen som arbetssökande att ta emot sådant arbete inom bransch A som en arbetsgivare direkt erbjuder åt personen. Arbets- och näringsbyrån och arbetssökanden bestämmer efter registreringen som arbetssökande att skyddet för yrkesskickligheten gäller bransch B. För vägran att ta emot arbete föreläggs inte någon tidsperiod utan ersättning i enlighet med 2 a kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Skyddet för yrkesskickligheten på tre månader i enlighet med 2 a kap. 8 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa börjar från registreringen som arbetssökande.

Vägran att ta emot ett erbjudet arbete utreds inte som utkomstskyddsärende, när det tydligt är fråga om en situation där personen vägrade ta emot ett arbete som inte motsvarade hans eller hennes yrkesskicklighet medan skyddet för yrkesskickligheten gällde.

Varaktigheten av skyddet för yrkesskickligheten och när skyddet börjar löpa från början

Skyddet för yrkesskickligheten har en fast längd, med andra ord gäller skyddet i fråga om vägran att ta emot arbete i tre månader och i fråga om lämnande av arbete som påbörjats under denna tid i tre månader från inledandet av anställningsförhållandet. Löpandet av skyddet för yrkesskickligheten påverkas till exempel inte av om personen är arbetssökande eller om personen får arbetslöshetsförmån eller om personen under tiden i fråga deltar i sysselsättningsfrämjande service. Arbets- och näringsbyrån kan inte dra in skyddet för yrkesskickligheten.

Skyddet för yrkesskickligheten börjar löpa från början, när personen har uppfyllt det arbetsvillkor som förutsätts för arbetslöshetsdagpenning och maximitiden för arbetslöshetsdagpenning börjar räknas från början. När arbetsvillkoret uppfylls kan personen anses ha varit etablerad i arbetslivet på det sätt som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

5.7 Uteblivande från ett möte där en sysselsättningsplan utarbetas

I 2 a kap. 9 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs om uteblivande från ett möte för utarbetande eller revidering av sysselsättningsplanen. Bestämmelsen tillämpas också på uteblivande från ett möte för utarbetande eller revidering av aktiverings- eller integrationsplanen samt uteblivande från en inledande kartläggning. Som sysselsättningsplan betraktas även sektorsövergripande sysselsättningsplan. Det som nedan berättas om möte för utarbetande eller revidering av plan tillämpas i tillämpliga delar även på inledande kartläggningar för dem som integrerar sig.

Den tidsperiod utan ersättning som föreläggs för uteblivande från möte för utarbetande eller revidering av en aktiveringsplan är inte beroende av om personen får arbetsmarknadsstöd eller arbetslöshetsdagpenning. Eftersom en aktiveringsplan utarbetas med dem som får arbetslöshetsdagpenning endast på personens begäran, kan för mottagare av arbetslöshetsdagpenning föreläggas en tidsperiod utan ersättning i situationer där han eller hon bett att en aktiveringsplan ska utarbetas, men uteblivit från mötet för utarbetande av planen.

En tidsperiod utan ersättning kan föreläggas på grund av uteblivande från ett möte för utarbetande eller revidering av en sysselsättningsplan i situationer där arbets- och näringsbyrån och arbetsökanden uttryckligen har avtalat om en viss tidpunkt då planen utarbetas eller revideras, och personen uteblir från det avtalade mötet. Om utarbetandet eller revideringen av planen enligt arbets- och näringsbyråns arbetsrutiner inte kräver tidsbeställning, kan en tidsperiod utan ersättning föreläggas även i situationer där arbets- och näringsbyrån med arbetsökanden har kommit överens om att en plan utarbetas eller revideras senast ett visst datum, om arbetsökanden inte har kommit till byrån för att utarbeta eller revidera planen senast den aktuella dagen.

Om arbets- och näringsbyrån och arbetsökanden har kommit överens om att planen ska utarbetas eller revideras per telefon, föreläggs inte för sökanden en tidsperiod utan ersättning på den grunden att arbets- och näringsbyrån inte når personen vid den överenskomna tidpunkten. I en sådan situation föreläggs inte heller på basis av någon annan bestämmelse en tidsperiod utan ersättning. Om arbetsökanden inte nås per telefon, kallas han eller hon till arbets- och näringsbyrån för att utarbeta eller revidera planen. Då kan följden för uteblivandet bli en tidsperiod utan ersättning eller skyldighet att vara i arbete.

Enligt 5 § i lagen om främjande av integration ska myndigheten vid behov ordna tolkning eller översättning i ett ärende som avses i den lagen och som kan inledas på myndighetens initiativ. Ett sådant ärende kan vara till exempel att invandraren kallas till en inledande kartläggning. Ärendet kan tolkas eller översättas till ett språk som invandraren kan konstateras förstå tillräckligt väl med hänsyn till ärendets art. Arbetsökandens bristfälliga språkkunskaper kan beaktas, när det bedöms om arbetsökanden hade giltig orsak att utebli från den inledande kartläggningen. För detta förutsätts dock att arbets- och näringsbyrån inte har sett till att kallelsen till inledande kartläggning översatts eller tolkats i tillräcklig grad.

Längden på tidsperioden utan ersättning

Enligt 2 a kap. 9 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har arbetssökande som uteblir från ett möte där en plan ska utarbetas eller revideras inte rätt till arbetslöshetsförmåner under de 15 dagar som följer efter uteblivandet från mötet. Eftersom sysselsättningsplanen har en central roll i arbetssökandens serviceprocess, återställs rätten till arbetslöshetsförmån efter uteblivande från ett möte för utarbetande eller revidering av planen tidigast när en sysselsättningsplan eller plan som ersätter sysselsättningsplanen har utarbetats. Om arbetssökanden efter uteblivandet ber att en plan utarbetas, men planen inte kan utarbetas genast av skäl som beror på arbets- och näringsbyrån, återställs rätten till förmånen från den dag arbetssökanden bad att planen skulle utarbetas. Oberoende av när planen utarbetas eller när arbetssökanden ber att den utarbetas, är tidsperioden utan ersättning dock alltid minst 15 dagar.

När den sökande förlorar arbetslöshetsförmånen på grund av uteblivande från ett möte för utarbetande eller revidering av en plan, är detta till sin karaktär en tidsperiod utan ersättning också i fråga om tiden efter de första 15 dagarna.

Anmälan om förhinder på förhand

Om arbetssökanden i förväg underrättar arbets- och näringsbyrån om att han eller hon är förhindrad att komma till ett möte där en sysselsättningsplan ska utarbetas eller revideras och arbets- och näringsbyrån godkänner den orsak som arbetssökanden framfört till varför planen måste utarbetas eller revideras senare, föreläggs för arbetssökanden inte någon tidsperiod utan ersättning för uteblivande från möte för utarbetande eller revidering av planen. Som godtagbara orsaker till att planen utarbetas eller revideras senare betraktas enligt regeringens proposition (RP 274/2009 rd) åtminstone en orsak som gäller sjukdom, arbete, jobsökning eller förbättrande av färdigheterna för arbetsmarknaden eller någon annan orsak som i fråga om giltighet kan jämföras med dessa.

Giltig orsak att utebli från möte för utarbetande eller revidering av sysselsättningsplan

Om arbetssökanden inte i förväg kontaktar arbets- och näringsbyrån och uteblir från ett möte för utarbetande eller revidering av en plan, föreläggs för den sökande en tid utan ersättning, om inte orsaken till uteblivandet är en sjukdom, en orsak som inte är beroende av personen själv eller någon annan godtagbar orsak.

Som en redogörelse för sjukdom eller olycksfall krävs i regel en tillförlitlig medicinsk utredning. Utöver den sökandes egen sjukdom eller ett olycksfall som drabbat den sökande själv är andra godtagbara skäl som avses i lagrummet även barns sjukdom eller olycksfall.

I lagen eller i förarbetena till lagen finns inte någon närmare definition av orsak som inte är beroende av personen eller någon annan godtagbar orsak. Som en sådan orsak betraktas dock inte att personen glömmer eller tar fel på datumet eller klockslaget.

För arbetssökande som kommer för sent till ett avtalat möte där en plan ska utarbetas eller revideras, föreläggs inte någon tidsperiod utan ersättning på grund av uteblivande, om man trots att den sökande kom för sent kan utarbeta eller revidera planen under den bokade tiden.

5.8 Vägran att utarbeta sysselsättningsplan

Enligt 2 a kap. 10 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreläggs för en arbetssökande som vägrar att utarbeta eller revidera en sysselsättningsplan en tidsperiod utan ersättning på minst 30

dagar. Bestämmelsen gäller utöver sysselsättningsplaner och sektorsövergripande sysselsättningsplaner även vägran att utarbeta eller revidera en integrationsplan eller en aktiveringsplan samt vägran att göra en inledande kartläggning för dem som integrerar sig. Det som nedan berättas om vägran att utarbeta eller revidera plan tillämpas i tillämpliga delar även på vägran att göra en inledande kartläggning för dem som integrerar sig.

Som vägran att utarbeta eller revidera sysselsättningsplanen betraktas förutom uttrycklig vägran också vägran att skriva under planen eller till exempel en situation där arbetssökanden är så berusad att planen inte kan utarbetas.

Om personen har en giltig orsak att vägra utarbeta eller revidera planen, föreläggs ingen tidsperiod utan ersättning. Arbets- och näringsbyrån bedömer om den orsak som arbetssökanden anger är giltig. När det bedöms om personen har en giltig orsak att vägra skriva under sysselsättningsplanen, är det av central betydelse om planen kan anses vara ändamålsenlig för den sökande i fråga. Vid bedömningen av planens ändamålsenligt ska man åtminstone beakta den sökandes utbildning, arbetserfarenhet och kompetens, arbetsmarknadsläget i regionen samt den sökandes möjligheter till sysselsättning.

En tidsperiod utan ersättning som föreläggs på grund av vägran att utarbeta eller revidera en sysselsättningsplan eller en plan som ersätter den är alltid minst 30 dagar, oberoende av när arbetssökanden till exempel på nytt ber om att en plan ska utarbetas. På grund av betydelsen av sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen får arbetssökanden tillbaka sin rätt till arbetslöshetsförmån tidigast från den dag planen har utarbetats eller reviderats, om inte fördröjningen av utarbetandet eller revideringen beror på arbets- och näringsbyrån.

5.9 Försummelse att fullfölja sysselsättningsplan

Enligt 2 a kap. 11 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa är en arbetssökande som utan giltig orsak försummar att söka arbete och förbättra sina förutsättningar för sysselsättning på det sätt som överenskommit i sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen inte berättigad till arbetslöshetsförmåner under 60 dagar.

Bestämmelsen tillämpas inte på vägran att delta i sysselsättningsfrämjande service eller avbrytande av servicen. Om det för den sökande enligt 2 a kap. 12 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa (vägran att delta i sysselsättningsfrämjande service och avbrytande av servicen) inte bör föreläggas en tidsperiod utan ersättning till exempel när det gäller att söka till sådan sysselsättningsfrämjande service som överenskommit i planen, föreläggs inte heller någon tidsperiod utan ersättning på grund av försummelse att fullfölja planen. Enligt bestämmelsen kan en tidsperiod utan ersättning föreläggas till exempel om personen utan giltig orsak vägrar att delta i följande service av arbets- och näringsbyrån som avtalats i planen eller vägrar att slutföra servicen:

- att publicera sitt eget CV i CV-netti eller i andra kompetensprofiler och att hålla det uppdaterat under tiden som personen är arbetssökande,
- att ta kontakt med utbildningsrådgivningen,
- att ta kontakt med en rehabiliteringsrådgivare eller en psykolog inom yrkesvägledningen eller att komma till en bokad tid.

Om man i sysselsättningsplanen har kommit överens om service som en annan myndighet eller aktör ordnar och personen försummar att fullfölja planen till denna del, medför det inte någon påföljd för utkomstskyddet för personen. En tidsperiod utan ersättning föreläggs således inte om

arbetssökanden inte fullföljer planen till den del det i planen har avtalats till exempel om deltagande i en rehabiliteringssamarbetsgrupp, en stödgrupp för drogrehabilitering, missbrukarrehabilitering, skuldrådgivning eller annan motsvarande åtgärd eller service.

Giltig orsak att låta bli att fullfölja sysselsättningsplan

En tidsperiod utan ersättning föreläggs inte, om arbetssökanden har en giltig orsak att låta bli att följa planen. Eftersom arbetssökanden och arbets- och näringsbyrån vid behov kan ändra planen, kan en giltig orsak i regel endast vara arbetssökandens egen arbetsoförmåga som i verkligheten har hindrat honom eller henne från att fullfölja planen och att kontakta arbets- och näringsbyrån.

Försummelse av en åtgärd som överenskommit i planen är inte i sig någon grund för att förelägga en tidsperiod utan ersättning. För arbetssökanden föreläggs inte någon tidsperiod utan ersättning, om det inte ska anses väsentligt att den sökande låtit bli att fullfölja sysselsättningsplanen. Bedömningen av om försummelsen är väsentlig baserar sig alltid på arbets- och näringsbyråns helhetsprövning. En central betydelse i bedömningen har vilken slags möjlighet att komma in på arbetsmarknaden eller delta i sysselsättningsfrämjande service arbetssökanden har förlorat genom sitt agerande. Det att den sökande låter bli att söka sådant lönearbete som ingår i planen anses vara en väsentlig försummelse att fullfölja planen. När väsentligheten bedöms har det dessutom betydelse hur aktivt arbetssökanden sökt arbete och vilka andra åtgärder än de som ingår i planen den sökande vidtagit för att främja sin sysselsättning.

Om arbetssökandens försummelse ska betraktas som väsentlig, ska arbets- och näringsbyrån därtill bedöma om den sökande ändå sökt arbete och försökt förbättra sina förutsättningar för sysselsättning på ett sätt som motsvarar det som avtalats i planen. En tidsperiod utan ersättning föreläggs inte för sådana arbetssökande som agerat på ett sätt som motsvarar det som avtalats.

Vägran att delta i undersökningar och bedömningar av arbetsförmågan

Om arbetssökanden vägrar att delta i undersökningar och bedömningar av arbetsförmågan, föreläggs inte någon tidsperiod utan ersättning, fast undersökningen eller bedömningen skulle ha avtalats i en sysselsättningsplan eller plan som ersätter sysselsättningsplanen som utarbetats med den sökande.

Följden för vägran kan endast vara att jobsökningen upphör att vara i kraft i enlighet med 2 kap. 1 § 2 mom. 5 punkten i lagen om offentlig arbeidskrafts- och företagsservice. Enligt lagrummet upphör arbetssökandens jobsökning att vara i kraft om arbetssökanden inte deltar i de undersökningar eller bedömningar av arbetsförmågan som är nödvändiga för att klarlägga hans eller hennes servicebehov. Personen kan få sin jobsökning i kraft igen när han eller hon vid begäran om registrering förbinder sig att delta i undersökningar och bedömningar av arbetsförmågan. Enligt förarbetena till lagen om offentlig arbeidskrafts- och företagsservice (RP 133/2012 rd) är undersökningar och bedömningar av arbetsförmågan sakkunnigbedömningar som avses i 4 kap. 2 § i lagen eller till exempel hälsoundersökningar som kommunen ordnar.

Om förutsättningen för att få ett visst jobb är att den sökandes arbetsförmåga utreds och den sökande i en sådan situation utan giltig orsak vägrar att delta i utredningen kan för den sökande föreläggas en tidsperiod utan ersättning på basis av vägran att ta emot arbete i enlighet med 2 a kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Detta förfarande kan dock komma i fråga endast exceptionellt och förutsätter att det är fråga om ett visst, specificerat jobb för vilket det krävs att arbetsförmågan utreds. Till exempel i en situation där arbetsförmågan behöver klarläggas för att man ska kunna bedöma om den sökande över huvud taget kan arbeta inom en viss bransch och

den sökande vägrar, kan en tidsperiod utan ersättning i enlighet med 2 a kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte föreläggas för personen.

5.10 Vägran att delta i sysselsättningsfrämjande service och avbrytande av servicen

Enligt 2 a kap. 12 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har en arbetssökande inte rätt till arbetslöshetsförmåner under 60 dagar, om han eller hon utan giltig orsak vägrar att delta i sysselsättningsfrämjande service. För den sökande föreläggs enligt 2 a kap. 12 a § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa en tidsperiod utan ersättning på 60 dagar även när han eller hon utan giltig orsak avbrutit eller av eget förvållande varit tvungen att avbryta sysselsättningsfrämjande service. Bestämmelserna tillämpas också när unga personer utan utbildning som inte fyllt 25 år vägrar delta i service och oberoende av om arbetssökanden ansöker om arbetslöshetsdagpenning eller arbetsmarknadsstöd.

Bestämmelserna tillämpas inte på sådana frivilliga studier understödda med arbetslöshetsförmån som avses i 6 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Vägran att delta i eller avbrytande av sådana studier leder inte till att personen förlorar arbetslöshetsförmånen. Service som 2 a kap. 12 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa tillämpas på är

- 1) arbetskraftsutbildning
- 2) studier enligt lagen om främjande av integration
- 3) jobbsökarträning
- 4) karriärträning
- 5) prövning (exkl. rekryteringsprövning)
- 6) arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte
- 7) annan service enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice än de som nämns ovan
- 8) service som kan jämföras med service enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice

I det sistnämnda fallet förutsätts att det är fråga om service som arbetskraftsmyndigheten ordnar, dvs. att arbetskraftsmyndigheten ordnar servicen själv eller anskaffar den från en extern serviceproducent. Dessutom ska servicen vara skäligen med tanke på arbetssökanden. Skäligheten bedöms genom att de krav som deltagandet i åtgärden ställer för arbetssökanden jämfört med service enligt lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice.

Även om föreläggandet av utkomstskyddspåföljder inte förutsätter att deltagandet i servicen har avtalats i en plan, ska arbets- och näringsbyrån och arbetssökanden ändå i regel avtala om service som erbjuds arbetssökanden i sysselsättningsplanen eller en plan som ersätter den.

Vägran att delta i service

Förutom uttrycklig vägran avses med vägran att delta i service även det att arbetssökanden genom sitt eget förfarande är orsak till att service inte kan ordnas för honom eller henne. För att en tidsperiod utan ersättning ska kunna föreläggas förutsätts det inte att deltagandet i servicen har avtalats med personen i sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen. Servicen ska dock erbjudas arbetssökanden.

På grund av vägran att delta i arbetskraftsutbildning kan en tidsperiod utan ersättning föreläggas även när arbetssökanden har sökt till utbildningen på eget initiativ. Sökandet till utbildning på eget initiativ blir bindande för den sökande, när arbetskraftsmyndigheten har tagit emot ansökan.

I praktiken kan en tidsperiod utan ersättning föreläggas på grund av vägran att delta i service till exempel i följande situationer:

- 1) arbetssökanden går inte till väga på det sätt som överenskommit i planen, till exempel när det gäller att söka en plats där service kan genomföras,
- 2) arbetssökanden uteblir eller agerar på annat sätt klandervärt till exempel vid uttagning till service eller vid en intervju,
- 3) arbetssökanden vägrar uttryckligen att delta i avtalad service,
- 4) arbetssökanden söker inte till erbjuden service eller
- 5) arbetssökanden påbörjar inte alls service på det överenskomna sättet.

Om arbetssökanden i förväg med arbets- och näringsbyrån och den som ordnar servicen kommer överens om att servicen inleds senare än tänkt, är det inte fråga om vägran att delta i service. Då anses det att servicen påbörjats vid en senare tidpunkt än den överenskomna. Om det inte har avtalats att påbörjandet av servicen senareläggs och arbetssökanden påbörjar servicen senare än vad ursprungligen avtalades, men det är fortfarande möjligt att delta i servicen, anses den sökande ha varit borta från servicen. På grund av frånvaro föreläggs inte någon tidsperiod utan ersättning. Om det inte har avtalats om en senare tidpunkt för påbörjandet av servicen och det inte längre är möjligt att delta i servicen, anses den sökande ha vägrat delta i servicen och arbets- och näringsbyrån avgör om det funnits en giltig orsak till förfarandet.

Enskilda kunder anvisas inte arbetsprövning enligt 4 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice, om det är fråga om uppgifter som omfattas av förfarandet med kontroll av brottslig bakgrund och kunden inte vill ta emot sådana uppgifter. I sådana fall föreläggs för vägran att delta i arbetsprövning inte heller någon tidsperiod utan ersättning i enlighet med 2 a kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Avbrytande av service

I 2 a kap. 12 a § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa avses både en sådan situation där arbetssökanden avbryter servicen och en situation där arbetssökanden av eget förvållande måste avbryta servicen, med andra ord om till exempel den som ordnar servicen anser att det inte är möjligt att fortsätta med servicen.

Avbrytande av service är inte samma sak som frånvaro. Avbrytande av service betyder att servicen upphör helt för arbetssökanden i fråga, medan servicen fortsätter under tiden för frånvaro från servicen. Om det efter att servicen påbörjats visar sig att personen inte kan delta i den service som överenskommit med honom eller henne, kan arbets- och näringsbyrån och arbetssökanden komma överens om att servicen avbryts och då har detta inte några påföljder och det görs ingen begäran om redogörelse.

Giltig orsak att vägra delta i service och att avbryta servicen

I lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs det inte på ett uttömmande sätt om giltig orsak att vägra delta i service eller att avbryta servicen. I 2 a kap. 13 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa nämns vissa situationer, där arbetssökanden anses ha giltig orsak att vägra delta i eller

avbryta servicen. En person har giltig orsak att vägra delta i sysselsättningsfrämjande service och att avbryta servicen, om

- 1) servicen inte lämpar sig för honom eller henne med beaktande av hans eller hennes hälsotillstånd eller arbets- och funktionsförmåga,
- 2) de dagliga resorna till och från platsen där servicen ordnas sammanlagt överstiger i genomsnitt tre timmar,
- 3) serviceanordnaren väsentligen försummar sitt ansvar för arbetarskyddet för deltagaren,
- 4) serviceanordnaren väsentligen försummar att iaktta lagstiftningen om anordnande av service eller villkoren i det avtal som ingåtts om servicen,
- 5) servicen väsentligen avviker från det som man kommit överens om i sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen.

Utöver ovan nämnda omständigheter har en person giltig orsak att vägra delta i arbetskraftutbildning och att avbryta utbildningen även när ett arbete inom branschen i fråga inte är lämpligt för honom eller henne med beaktande av hans eller hennes hälsotillstånd och arbetsförmåga, eller när försörjningen för personen och dem han eller hon ska försörja inte tryggas skäligen under tiden för utbildningen. Försörjningen för personen och dem han eller hon ska försörja tryggas skäligen, om arbetssökanden har rätt till förmåner på samma nivå som arbetslöshetsförmån.

5.11 Upprepade förfaranden som är arbetskraftspolitiskt klandervärda

När arbetssökanden upprepade gånger förfar klandervärt enligt en arbetskraftspolitisk bedömning ålägger arbets- och näringsbyrån skyldighet att vara i arbete i 12 kalenderveckor för arbets-sökanden. Bestämmelser om detta finns i 2 a kap. 14 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

När man bedömer om arbetssökandens förfarande har upprepats beaktas alla sådana förfaranden som kan leda till föreläggande av en tidsperiod utan ersättning enligt 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. När det gäller unga personer under 25 år som saknar utbildning beaktas inte förfarande som skulle kunna leda till förlust av arbetslöshetsförmån enligt 2 kap. 13–14 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, dvs. försummelse att söka till utbildning som ger yrkes-färdigheter, vägran att delta i sådan utbildning eller avbrytande av sådan utbildning.

Arbetssökandens förfaranden betraktas som upprepade, om den sökande två gånger förfar klandervärt enligt en arbetskraftspolitisk bedömning under en granskningsperiod på sex månader. Avgörande är endast det om arbetssökandens förfaranden är upprepade. Till exempel det om arbetssökanden har fått ett beslut om hur den sökandes tidigare förfarande påverkar rätten att få arbetslöshetsförmån eller om arbetserbjudandena har lämnats samma dag saknar betydelse. När det bedöms om arbetssökandens förfaranden är upprepade, tillämpas inte helhetsprövning.

Skyldigheten att vara i arbete enligt 2 a kap. 14 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa är 12 kalenderveckor lång. Skyldigheten fullgörs när arbetssökanden varit i arbete eller i viss sysselsättningsfrämjande service, bedrivit frivilliga heltidsstudier eller varit sysselsatt på heltid i företagsverksamhet eller eget arbete under den nämnda tiden.

1) Arbete som räknas in i arbetsvillkoret

I arbetsvillkoret räknas i regel sådana kalenderveckor då personen arbetat i minst 18 timmar. Dessutom krävs att det betalats kollektivavtalsenlig lön för arbetet. Om det

inte finns något kollektivavtal, krävs att det för heltidsarbete betalats en lön på minst 1 211 euro i månaden (år 2019). Inom vissa branscher, såsom undervisningsarbete, kan det krävda timantalet vara lägre. Skyldigheten att vara i arbete fullgörs vid lönesubventionerat arbete på det sätt som föreskrivs om hur lönesubventionerat arbete tillgodoräknas i löntagares arbetsvillkor i 5 kap. 4 a § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

I skyldigheten att vara i arbete räknas endast in hela sådana kalenderveckor som uppfyller ovan nämnda krav.

2) Arbetskraftsutbildning samt jobbsökarträning, karriärträning och prövning (exkl. rekryteringsprövning) enligt 4 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företags-service och arbets-verksamhet i rehabiliteringssyfte

Deltagande i nämnd sysselsättningsfrämjande service fullgör skyldigheten att vara i arbete i fråga om hela kalenderveckor, med andra ord om servicen inleds eller avslutas mitt i en kalendervecka, beaktas inte veckor som inte är hela kalenderveckor. Däremot har det inte betydelse om service ordnas varje dag i veckan eller om arbets-sökanden i verkligheten har deltagit i servicen eller varit borta med eller utan lov.

3) Heltidsstudier

Heltidsstudier enligt 2 kap. 10 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa fullgör skyldigheten att vara i arbete oberoende av vilken förmån (till exempel studiestöd, vuxenutbildningsstöd eller arbetslöshetsförmån) som betalats till personen under tiden för studierna. I 22–24 § i lagen om främjande av integration avsedda studier som stöds med arbetslöshetsförmån räknas in i skyldigheten att vara i arbete, om studierna är heltidsstudier på det sätt som avses i 2 kap. 10 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

På samma sätt som tid i arbete och sysselsättningsfrämjande service, fullgör studier skyldigheten att vara i arbete i fråga om hela kalenderveckor. När studier inleds eller avslutas mitt i en kalendervecka, beaktas inte sådana veckor som inte är hela kalenderveckor.

För att skyldigheten att vara i arbete ska fullgöras genom frivilliga studier, krävs det att arbetssökanden gjort framsteg i studierna på ett sätt som betraktas som normalt.

4) Heltidssysselsättning i företagsverksamhet eller eget arbete

Sådan heltidssysselsättning i företagsverksamhet eller eget arbete som avses i 2 kap. 5 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa fullgör skyldigheten att vara i arbete. Tiden för inledande och avslutande av företagsverksamhet avgörs enligt bestämmelserna i 2 kap. 5–9 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Även en s.k. riskkarens-tid på högst fyra månader i samband med avbrytande av företagsverksamhet i enlighet med sådana bestämmelser i 2 kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa som upphävdes fr.o.m. utgången av 2013 fullgör skyldigheten att vara i arbete.

Om företagsverksamheten eller sysselsättningen i eget arbete inleds eller avslutas mitt i en ka-lönevecka, räknas veckan eller veckorna i fråga inte in i skyldigheten att

vara i arbete. Om företagsverksamheten eller sysselsättningen i eget arbete avslutas på en fredag, fullgör en sådan vecka skyldigheten.

I 2 a kap. 14 § 3 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs att skyldighet att vara i arbete som ålagts på grund av upprepade förfaranden som är arbetskraftspolitiskt klandervärda gäller i högst fem år. Tidsfristen börjar löpa från det förfarande som ledde till att skyldigheten förelades, dvs. från den s.k. överträdelsedagen.

När arbetssökanden upprepade gånger har förfarit klandervärt enligt en arbetskraftspolitisk bedömning, utreds inte den sökandes eventuella senare klandervärda förfarande och på grund av förfarandet föreläggs inte tidsperioder utan ersättning eller nya skyldigheter att vara i arbete i enlighet med 2 a kap. 14 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Det som är avgörande är tidpunkten för förfarandet, inte till exempel när det arbetskraftspolitiska utlåtandet i ärendet har getts.

Arbetssökandens arbetskraftspolitiskt klandervärda förfarande beaktas bara en gång, när det bedöms om förfarandet har upprepats.

När en ung person under 25 år utan utbildning upprepade gånger har förfarit klandervärt enligt en arbetskraftspolitisk bedömning, utreds inte personens eventuella senare klandervärda förfarande och på grund av förfarandet föreläggs inte påföljd enligt 2 a kap. eller 2 kap 13–14 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

6 ARBETSLÖSHETSFÖRMÅNER SOM BETALAS UNDER TIDEN FÖR SYSSELSÄTTNINGSFÖRÄMJANDE SERVICE

I 10 kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa föreskrivs om förmåner som betalas under tiden för sysselsättningsfrämjande service. Sysselsättningsfrämjande service definieras i 1 kap. 5 § 15 punkten i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och består av jobbsökarträning och karriärträning (4 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice, exkl. rekryteringsprövning); försöksverksamhet (4 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice); arbetskraftsutbildning (5 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice); frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån (6 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice) samt arbetsverksamhet i rehabiliteringssyfte. Som sysselsättningsfrämjande service betraktas även sådana frivilliga studier som inletts 1.9.2011 eller senare och som avses i 22–24 § i lagen om främjande av integration.

Att delta i sysselsättningsfrämjande service betyder med avseende på arbetslöshetsförmån i praktiken att arbetssökande kan ha rätt att få förhöjd arbetslöshetsförmån, om det i sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen har avtalats om deltagande i servicen. Dessutom kan till arbetssökanden betalas kostnadsersättning för de verkliga dagarna för deltagande i servicen. För deltagande i sysselsättningsfrämjande service kan arbetslöshetsförmån betalas utan begränsning av vissa hinder för betalning av förmåner under passiv arbetslöshet.

6.1 Att i planen avtala om deltagande i servicen

För att förhöjd arbetslöshetsförmån ska kunna betalas till en arbetssökande för den tid den sysselsättningsfrämjande servicen pågår ska det i sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen avtalats om deltagande i servicen. En sektorsövergripande sysselsättningsplan är en sådan sysselsättningsplan som avses i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Övriga planer som eventuellt är i bruk hos arbets- och näringsbyrån och som liknar sysselsättningsplanen, till exempel planer för yrkesvägledning, ger inte arbetssökanden rätt till förhöjd arbetslöshetsförmån för den tid den sysselsättningsfrämjande servicen pågår. Överenskommelsen om deltagande i sysselsättningsfrämjande service i sysselsättningsplanen eller den plan som ersätter sysselsättningsplanen kan till exempel inte heller ersättas av att arbets- och näringsbyrån antar arbetssökanden till den service personen söker till och med honom eller henne ingår eventuella avtal om anordnande av servicen.

6.2 Att påbörja sysselsättningsfrämjande service

Under tiden för sysselsättningsfrämjande service kan utbetalas arbetslöshetsförmån utbetalas även då erhållande av arbetslöshetsförmån på grund av arbetslöshet skulle förhindras på grund av tid utan ersättning, skyldighet att vara i arbete eller en begränsning i 2 kap. 13 och 14 § som hänför sig till yrkesinriktad utbildning. Nämnade omständigheter utelämnas under tiden för servicen endast i det fall att ett hinder för utbetalning av arbetslöshetsförmån förelåg redan då servicen inleddes. En tidsperiod utan ersättning som föreläggs på grund av vägran att ta emot arbete börjar oftast först 30 dagar efter vägran att ta emot arbete. I dessa fall är det avgörande om vägran att ta emot arbete skett före inledandet av sysselsättningsfrämjande service.

Om arbetslöshetsförmån inte betalas till arbetssökanden på grund av självrisktid för arbetslöshetsdagpenning eller arbetsmarknadsstöd, väntetid för arbetsmarknadsstöd eller behovsprövning av

arbetsmarknadsstöd, kan personen likväl erhålla arbetslöshetsförmån för tiden för sysselsättningsfrämjande service. Att utreda påverkan av självrisktid, väntetid och behovsprövning ingår inte i arbets- och näringsbyråns uppgifter och behöver inte beaktas då arbetskraftspolitiskt utlåtande ges.

Rätt till arbetslöshetsförmån under tiden för arbetskraftspolitisk utbildning har även en arbetssökande som hotas av arbetslöshet och enligt 2 kap. 5 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa även företagare på heltid.

På grund av deltagande i sysselsättningsfrämjande service kan arbetslöshetsförmån betalas endast för den tid under vilken personen är sådan arbetssökande vid arbets- och näringsbyrån som avses i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice.

Om deltagandet i service inte har avtalats i en plan, utbetalas arbetslöshetsförmån utan förhöjningsdelar till arbetssökanden för tiden för servicen på basis av det arbetskraftspolitiska utlåtandet. De ovan nämnda hindren för utbetalning av arbetslöshetsförmån på grund av arbetslöshet (tid utan ersättning, skyldighet att vara i arbete, begränsning i anslutning till yrkesutbildning, självrisktid samt väntetid och behovsprövning för arbetsmarknadsstöd) utelämnas dock från tiden för deltagande i servicen. Dessutom kan den sökande ha rätt till kostnadsersättning.

Arbetslöshetsförmån för sysselsättningsfrämjande service betalas för fem dagar per vecka under hela tiden för servicen, med andra ord även för dagar under vilka ingen service ordnas.

Förhöjningsdelar betalas för deltagande i sysselsättningsfrämjande service för högst 200 dagar. Utbetalning av förhöjningsdelar för arbetslöshetsförmån, varaktighet eller nollställning av maximitiden för summan av förhöjningar medför inte någon inverkan då arbets- och näringsbyrån utreder de arbetskraftspolitiska förutsättningarna för betalning av arbetslöshetsförmån. Arbets- och näringsbyråns skyldighet att lämna de uppgifter betalaren av kostnadsersättning behöver föreskrivas i 23 § i statsrådets förordning om offentlig arbetskrafts- och företagsservice.

De uppgifter som har antecknats i utlåtandet för betalning av kostnadsersättning är inte av sådan natur att de binder den som betalar ut arbetslöshetsförmånen, eftersom utredningen av förutsättningarna för betalning av kostnadsersättning i sin helhet hör till arbetslöshetskassans eller Folkpensionsanstaltens behörighetsområde.

6.3 Tillämpning av 2 och 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa samt händelser under tiden för sysselsättningsfrämjande service

Under tiden för andra sysselsättningsfrämjande tjänster än arbetskraftsutbildning och med arbetslöshetsförmån stödda frivilliga studier tillämpas likaså de bestämmelser som ingår i 2 och 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. Detta betyder att det arbetskraftspolitiska hinder för erhållande av arbetslöshetsförmån som föreligger då servicen inleds (till exempel studier eller företagsverksamhet på heltid) och som inte utesluts för den tid servicen pågår, hindrar erhållande av arbetslöshetsförmån på grund av deltagande i service tills hindret upphör.

Enligt i 10 kap. 4 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa tillämpas inte, under tiden för arbetskraftsutbildning och arbetssökandes frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån, 2 och 2 a kap. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa och inte heller 6 kap. 8 § i samma lag. Exempelvis påverkar inte vägran att ta emot arbete eller annat arbetskraftspolitiskt klandervärdt förfarande under pågående arbetskraftsutbildning inte arbetssökandens rätt till arbetslöshetsförmån. (Situationen för en person under 25 år som saknar yrkesutbildning beskrivs även ovan i denna anvisning).

Klandervärt förfarande under utbildningen undersöks inte heller efter avslutad utbildning. Under tiden för studier som stöds enligt 22-24 § i lagen om främjande av integration tillämpas däremot 2 och 2 a kap. och 6 kap. 8 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa på vanligt sätt.

Om en person under pågående sysselsättningsfrämjande service sysselsätts på heltid i över två veckor har han eller hon enligt 10 kap. 2 § 2 mom. i lagen om utkomstskydd för arbetslösa inte rätt till arbetslöshetsförmån. Bestämmelsen gäller all sysselsättningsfrämjande service.

6.4 Avslutande av sysselsättningsfrämjande service

För tiden efter den sysselsättningsfrämjande servicen ges separat ett utlåtande om förmån som betalas på grund av arbetslöshet. Arbetsökanden kan ha rätt till förhöjningsdelar för tiden mellan sysselsättningsfrämjande service som avtalats i planen, om denna tid varar högst sju kalenderdagar. Arbets- och näringsbyrån tar inte ställning till storleken av den förmån som ska utbetalas, då dess uppgift endast är att informera om begynnelsepunkten för följande service om vilken avtal ingåtts i planen. Syftet med bestämmelserna om betalning av förhöjningsdelarna för arbetslöshetsförmånens aktiva tid under tiden mellan sysselsättningsfrämjande service har varit att sträva efter att undvika onödig variation mellan förmånsbeloppen.

6.5 Frånvaro från sysselsättningsfrämjande service

Det som berättas i detta stycke tillämpas inte under tiden för arbetskraftsutbildning eller arbetsökandens frivilliga studier som stöds med arbetslöshetsförmån enligt 6 kap. i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice.

Arbetslöshetsförmån betalas utifrån deltagande i service för fem dagar per vecka, oberoende av om servicen ordnas i mindre omfattning per vecka. Om arbetsökanden är borta från servicen och frånvaron beror på något av de godtagbara skäl som anges i 10 kap. 3 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa, utbetalas arbetslöshetsförmån på basis av service även för en sådan dag. Om det inte finns ett godtagbart skäl till frånvaron, utbetalas arbetslöshetsförmån inte alls till arbetsökanden för dagen i fråga. Kostnadsersättning betalas endast för verkliga deltagardagar, med andra ord dagar då service ordnas och arbetsökanden deltar i servicen.

7 JOBBSÖKNING I ETT ANNAT EU- ELLER EES-LAND

När medborgare i EU-länder rör sig mellan EU-länderna tillämpas på deras rätt till sociala förmåner Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (nedan grundförordning) och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen (nedan tillämpningsförordning). Grundförordningen trädde i kraft i maj 2004, men har börjat tillämpas från och med den 1 maj 2010, när även tillämpningsförordningen trädde i kraft.

Genom grundförordningen upphävdes rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjer flyttar inom gemenskapen (nedan förordningen om social trygghet). Denna tidigare förordning om social trygghet tillämpas dock fortfarande delvis.

Europaparlamentet och rådet har utfärdat förordning (EU) nr 1231/2010 om utvidgning av förordning (EG) nr 883/2004 och förordning (EG) nr 987/2009 till att gälla de tredjelandsmedborgare som enbart på grund av sitt medborgarskap inte omfattas av dessa förordningar. Den nya förordningen trädde i kraft den 1 januari 2011. Förordningen gäller dock inte Förenade kungariket, Danmark eller Schweiz.

I praktiken medför det som berättats ovan och den nordiska överenskommelsen om social trygghet att den gamla förordningen om social trygghet fortfarande tillämpas när det gäller s.k. tredjelandsmedborgare (dvs. medborgare i länder utanför EU och EES samt Schweiz), om ursprungslandet eller det land där arbete söks är Förenade kungariket eller Danmark.

Till sitt innehåll motsvarar grundförordningen i ganska stor utsträckning förordningen om social trygghet. I fråga om arbetslöshetsförmån som betalas under tiden för jobsökning i ett annat EU-land, är den största skillnaden att förmånen enligt grundförordningen ska betalas av en behörig institution i ursprungslandet, medan förmånen enligt förordningen om social trygghet betalas av det land där personen söker arbete.

Bestämmelser om utbetalning av arbetslöshetsdagpenning medan personen söker arbete i ett annat EU-land eller i ett avtalsland finns också i lagen om utkomstskydd för arbetslösa. I fråga om registrering som arbetssökande tillämpas bestämmelserna i lagen om offentlig arbeidskrafts- och företagservice. Även i andra länder kan det finnas nationella begränsningar som gäller tredjelandsmedborgares rätt att registrera sig som arbetssökande i ett EU-land eller i ett avtalsland.

Det som nedan berättas om EU-länder gäller också EES-länder och Schweiz.

När arbetslösa reser från Finland till ett annat EU-land för att söka arbete

En helt arbetslös person som har rätt att få arbetslöshetsdagpenning i Finland kan resa ett annat EU-land för att söka arbete och behålla sin rätt till arbetslöshetsdagpenning. Arbetsmarknadsstöd kan inte betalas under tiden för sådan jobsökning. Med helt arbetslös avses en person som inte har ett gällande anställningsförhållande på heltid eller deltid. Till exempel permitterade är inte helt arbetslösa. Arbets- och näringsbyrån avgör om personen ska betraktas som helt arbetslös.

Om arbetssökanden inte har rätt till arbetslöshetsdagpenning till exempel på grund av tid utan ersättning eller skyldighet att vara i arbete, har den sökande inte heller rätt till arbetslöshetsdagpenning under tiden för jobsökning i ett annat EU-land. Frågan avgörs av arbetslöshetskassan

eller Folkpensionsanstalten. När det är fråga om huruvida det finns arbetskraftspolitiska förutsättningar för arbetslöshetsförmån, baserar sig förmånsbetalarens avgörande på ett arbetskraftspolitiskt utlåtande från arbets- och näringsbyrån.

Rätten till arbetslöshetsdagpenning fortsätter högst tre månader under tiden för jobsökning i ett annat EU-land. Finland har inte infört den möjlighet som föreskrivs i grundförordningen att tiden för utbetalning av arbetslöshetsdagpenning kan förlängas till sex månader. Bestämmelser om detta finns i 1 kap. 8 b § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa.

Personen ska före avresan ha registrerat sig som arbetssökande vid arbets- och näringsbyrån på det sätt som avses i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagsservice. Dessutom ska personen vara arbetslös arbetssökande i minst fyra veckor. I tidsfristen på fyra veckor räknas också in tid då arbetssökanden deltar i sysselsättningsfrämjande service. Arbets- och näringsbyrån kan ge tillstånd att resa till ett annat EU-land för att söka arbete redan innan personen varit arbetslös arbetssökande i fyra veckor, om det finns en grundad anledning till det.

Eftersom arbets- och näringsbyrån inte följer upp de arbetssökandes vistelse utomlands, kan arbetssökanden vara utomlands redan under de fyra veckor som avses ovan. Enligt ordalydelsen i artikel 64 i grundförordningen behåller personer som *reser till en annan medlemsstat för att söka arbete där*, sin rätt till arbetslöshetsförmåner i ursprungslandet. Enligt tillämpningsförordningen krävs för att rätten till förmåner ska behållas dessutom att *personen före avresan ska underrätta den behöriga institutionen och begära en U2-blankett*. I förordningen om social trygghet och i rådets förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpningen av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda eller deras familjer flyttar inom gemenskapen, som gäller förordningen om social trygghet, finns motsvarande bestämmelser. I praktiken innebär det som sägs ovan att personen kan vara utomlands under de fyra veckor som avses ovan. Tolkningen av de nämnda bestämmelserna hör till denna del till den som betalar ut arbetslöshetsförmånen, som avgör om en U2- eller E303-blankett kan ges till arbetssökanden, fast den sökande vistas utomlands.

En grundad anledning att avvika från kravet på fyra veckors tid som arbetslös arbetssökande kan till exempel vara deltagande i en anställningsintervju i jobsökningslandet innan tidsfristen på fyra veckor gått ut. Tillstånd att resa bör också beviljas sådana arbetssökande som uppfyller övriga villkor och som tänker följa med sin make/maka som fått arbete i ett annat EU-land.

Rätten att resa till ett annat EU-land för att söka arbete utan att förlora arbetslöshetsdagpenningen i enlighet med förordningen om social trygghet kan utnyttjas en gång per arbetslöshetsperiod. En ny arbetslöshetsperiod börjar när personen i minst en vecka har varit i sådant heltidsarbete i Finland som räknas in i arbetsvillkoret. Dessutom ska personen efter att anställningsförhållandet upphörde ha varit minst fyra veckor som arbetslös arbetssökande vid arbets- och näringsbyrån.

När det gäller grundförordningen finns det inte någon motsvarande arbetslöshetsperiodsspecifik begränsning, och personen behöver inte heller före en ny jobsökningsresa på nytt vara arbetssökande i Finland minst fyra veckor på det sätt som beskrivs ovan. På grund av den begränsning som föreskrivs i 1 kap. 8 § i lagen om utkomstskydd för arbetslösa har arbets- och näringsbyrån inte till uppgift att avgöra om arbetslöshetsdagpenning kan betalas under tiden för en ny jobsökningsresa. Enligt grundförordningen kan man alltså i praktiken resa flera gånger till ett annat EU-land för att söka arbete mellan två perioder i arbete, men den sammanräknade tiden för utbetalning av arbetslöshetsförmån är högst tre månader.